

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

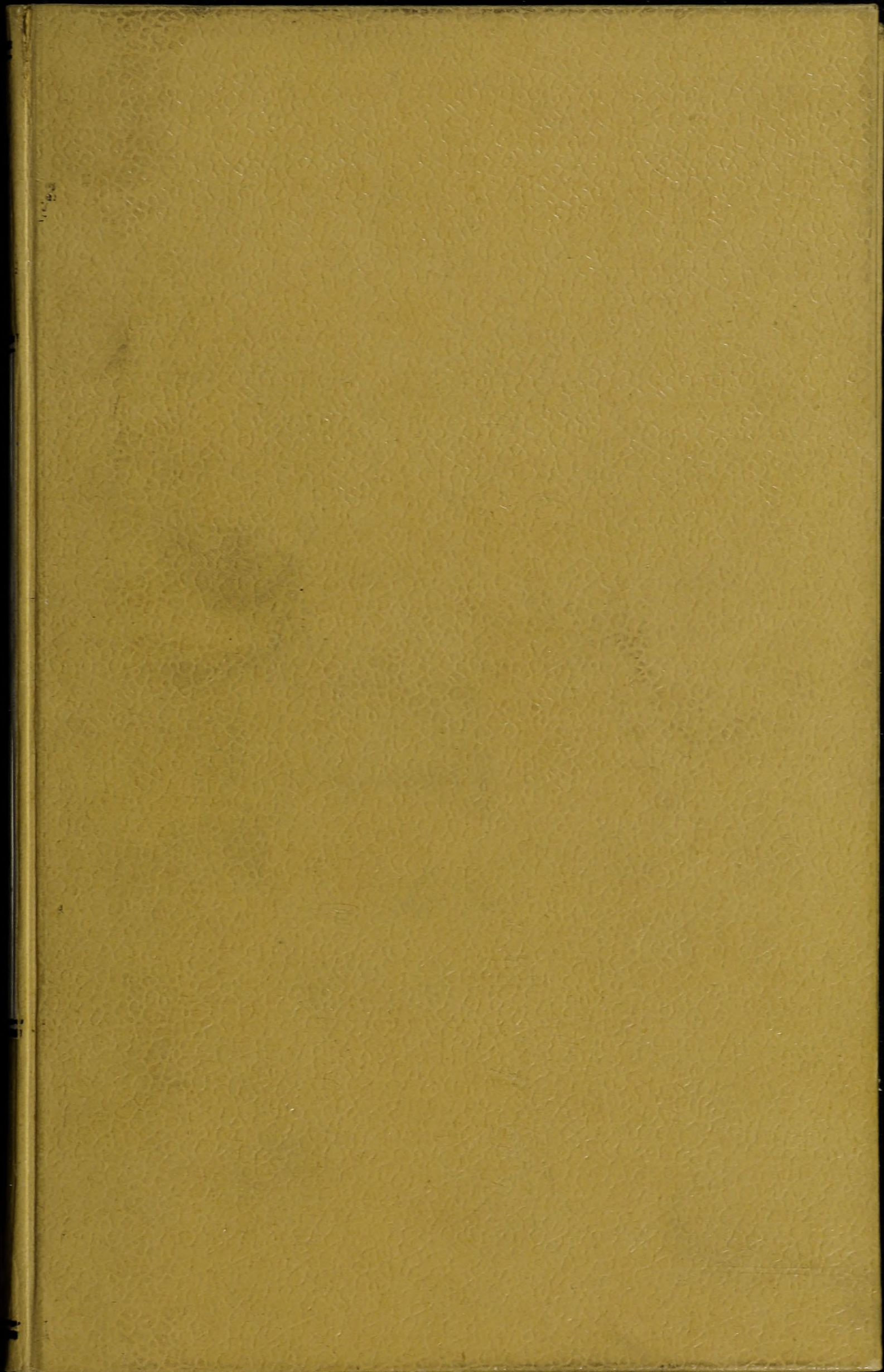
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

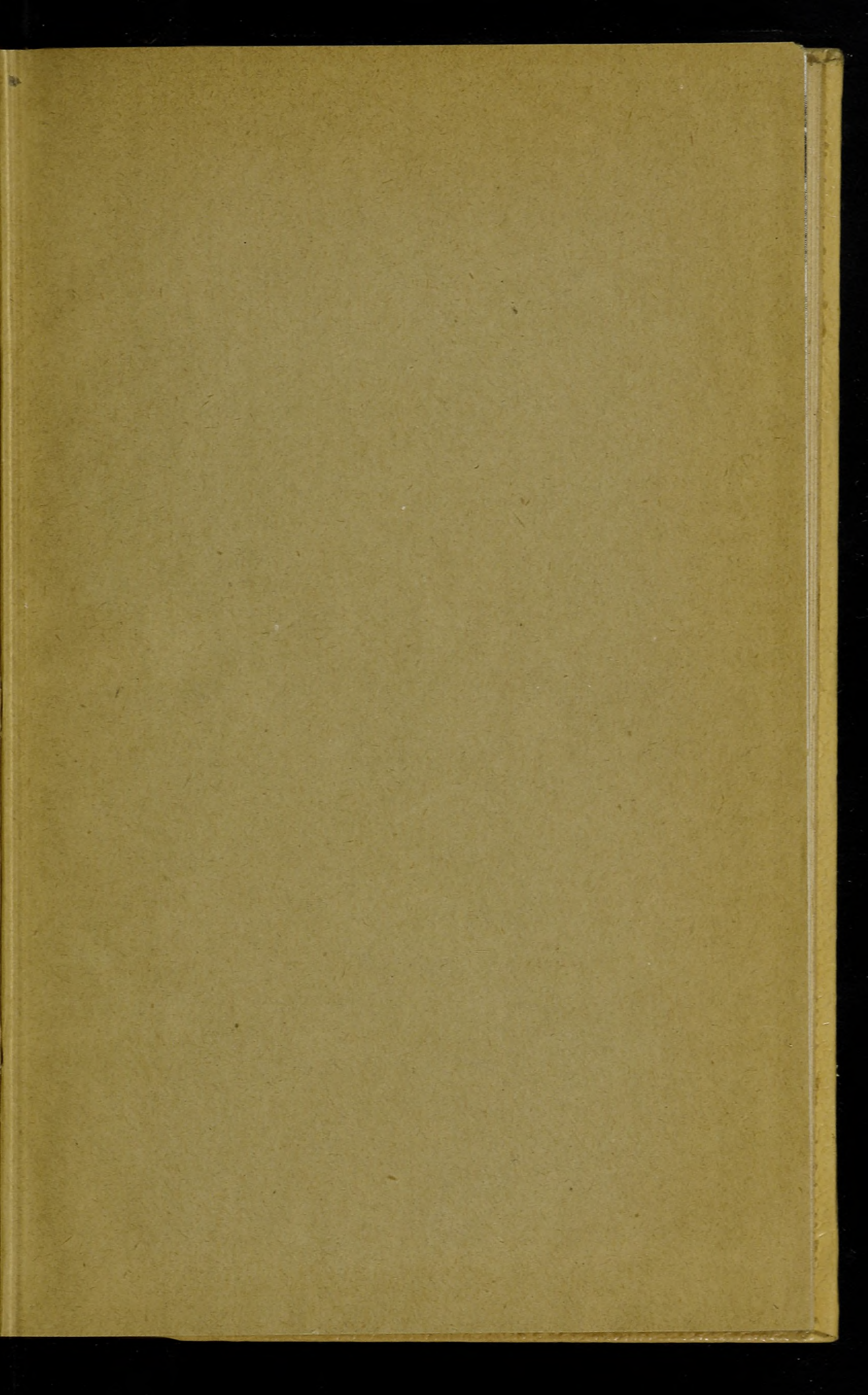
LUNDS
UNIVERSITET

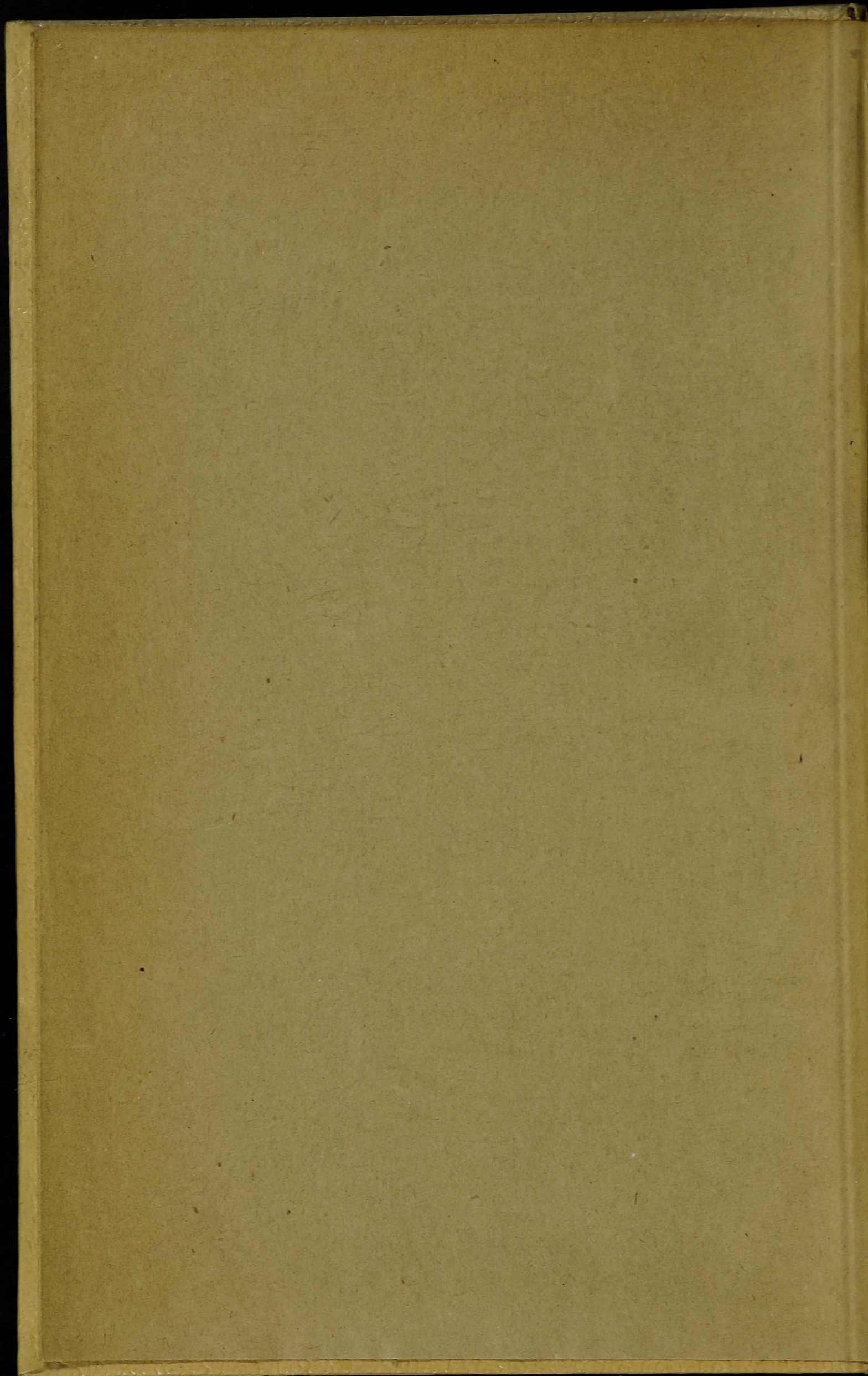

UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Sv.

Kärnfolk

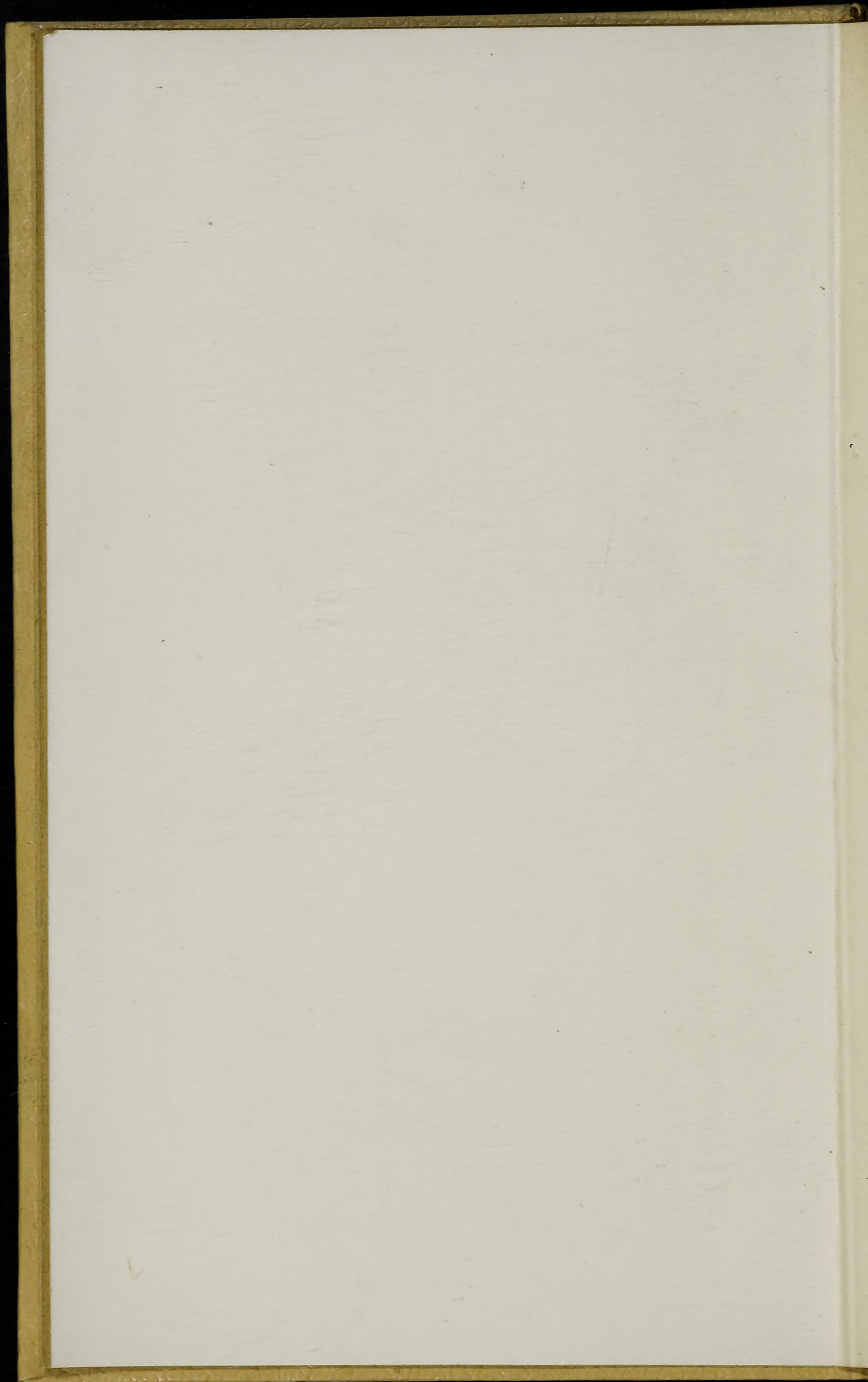
Sex berättelser från Dalom

af

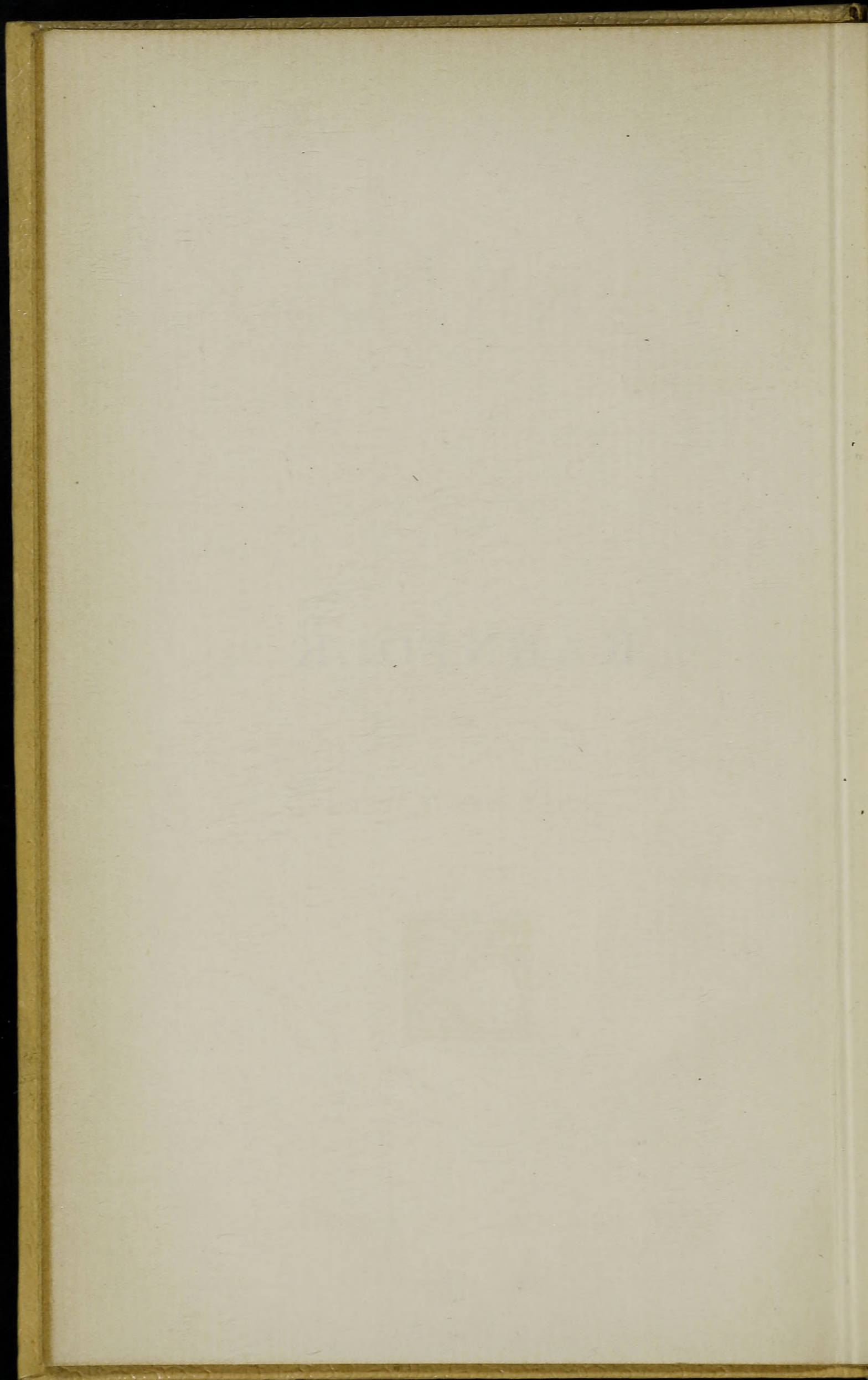
Ernst Westerberg

Stockholm
Wahlström & Widstrand

KÄRNFOLK

KÄRN FOLK

SEX BERÄTTELSE

FRÅN

DALOM

AF

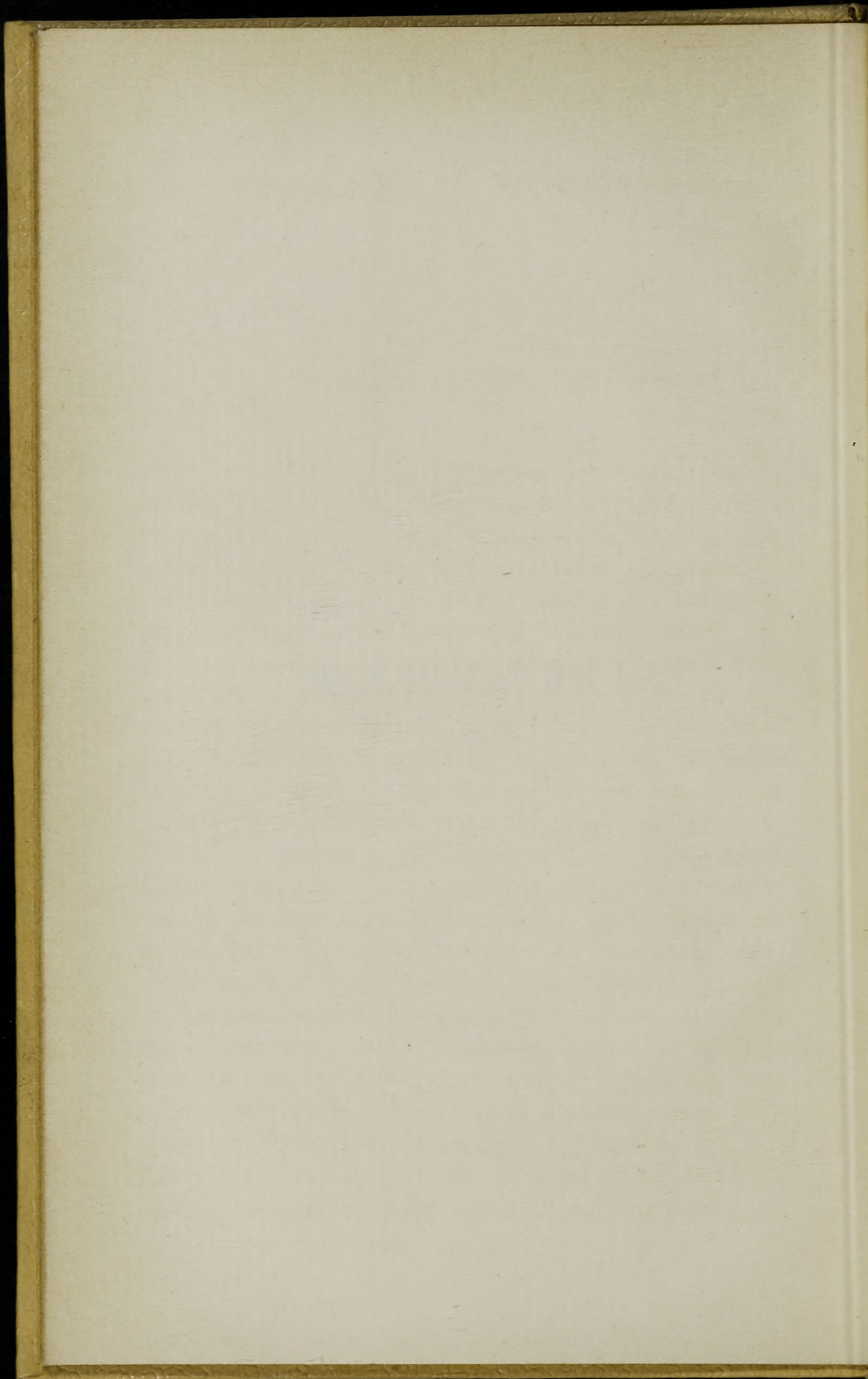
ERNST WESTERBERG

STOCKHOLM, WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

*Pappersleverantör: Lessebo Aktiebolag.
Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag, Stockholm
1897.*

“KYRKVÄRDSFAR.”

Låt mig berätta litet om kyrkvärdsfar.

Att han var en hedersgubbe, därom kan aldrig bli tu tal och själfva hans ovänner, om han nu hade några — hvilket dock knappt är troligt — måste medgifva att gubben var bra.

Hans egendom låg nära älfven. När vårfloden kom hände det ibland att den steg öfver en del af ägorna och kysste stenfoten på bryggghuset, som dock låg ett par hundra alnar från stranden under normala förhållanden. Då gick gubben omkring och såg sur ut och det var då inte att undra på.

Själfva stugan eller byggningen med sin förstukvist, på hvars fris voro på ljus botten målade två gröna lejon, hvilka stödde en stor boll eller hvad det nu kunde vara, stod dock säkert skyddad af den höga grusåsen. På dennes öfversta krön växte några väldiga, af stormen snedvridna tallar, hvilkas rötter nere i de stora sandgroparne åt sjösidan somliga år sköljdes af älfvens mäktiga vågor. Och alldeles ensam på högsta toppen stod trolltallen kal och liflös med nakna, knotiga grenar; i den bodde ett "rå".

För många år sedan i kyrkvärdsfars barndom hade en dräng tagit sig det orådet före att försöka hugga ner den gamla, sega tallen, som stod där som

ett spöke för sig själf. Men det ångrade han så länge han lefde. Ty vid första yxhugg rann blod ut ur den skrofliga stammen och en ängslig stämman skrek:

“Hugg mig inte!”

Och den förskräckta drängen sänkte yxan, begaf sig helt skyndsamt hem och låg länge sjuk samt blef aldrig folk mera.

Kyrkvärdsfar visste bättre, han lät tallen stå där orubbad och om han någon gång nödgades gå förbi den så tog han allt gärna af sig mössan.

Och tallen står nog där än i dag.

Jag vill se den, som hade så vackra hästar som kyrkvärdsfar; den ena var brun och den andra svart, riktigt prydliga kräk med glänsande hull. Sedan slåttern var öfver plögade de gå ute på en af ängarne, där klöfvern växte upp i stora, läckra tufvor, och där hade de sina bästa dar. Men då vintern kom och bredde sitt hvita dok öfver skog och fält, då fingo de knoga med kolskrindorna, ty kyrkvärdsfar hade skog, kolade och förtjänade styfva pengar; det var nämligen på den tiden, då bönderna fingo en aderton riksdaler och mera för stigen.

Kyrkvärdsfar var en bonde och en svensk bonde till lif och själ. Inte vill jag precis påstå att han hörde till storbönderna, men redde sig godt gjorde han, bodde bra och lefde bra, hade två hästar, väl ett dussin nöt och så småkräk därjämte samt en liten rar, lättrodd båt — han bodde ju alldeles invid älfven — vår förtjusning; vi lånade den nämligen ibland och han lånade gärna ut den, ty han tyckte om de små näsvisa pojkbbytingarne, som jämt sprungo omkring hans stuguknutar.

Än kyrkvärdsfar själf då? Jo, han var så där en femti års karl med en litet slug blick, som bönder ofta ha, en gråsprängd krans af skägg omkring det slätrakade ansiktet och några långa hårtestar uppkammade från ena sidan och lagda öfver den kala hjässan.

Om söndagarne var han dock helt föryngrad och bar det vackraste bruna hår öfver hela hufvudet med en stor buckla vid hvardera örat. Jag frågade en en gång min mor, huru detta kunde komma till, och hon sade att han hade — löshår. Löshår, en karl? Vid ett tillfälle bad jag då kyrkvärdsfar att få se detta konstiga löshår och han tog skrattande upp hela märkvärdigheten ur en låda och höll på att skrämma slag på mig, men då han satte eländet på hufvudet så kände jag igen hans söndagshår.

Kyrkvärd var han ej, men hade en gång varit i frågasatt till ämbetet. Och för att lära sig "gå med håfven" i kyrkan, hvilket alltid ålåg kyrkvärdarne och hvartill fordrades en viss vana, tog han lektioner hemma i ladugården. I ändan på en stör band han ett gumshorn och gick så för hvarf bland de förvånade kossorna och räckte in sin "håf" i hvarje bås och fick nog på detta sätt in handlaget, men önskade sedan ej komma i åtankan.

Han talade ibland om att de i hans ungdom en gång fick till socknen en ung och hetsig präst, som vid ett tillfälle kastade en efterhängsen församlingsbo utför trappan. Kyrkvärdsfar hade kort därefter ett ärende till prästen och stoppade för säkerhets skull några duktiga stenar i fickan.

"Hvad skulle farbror med dem?" frågade vår mor, då han berättade paschasan.

“Ja, inte vet jag, men jag tyckte det kändes tryggare“, mente kyrkvärdsfar. “Men prästen var så slät så“, tillade han, “han bjöd på kål.“

“På kål?“

“Ja, och det kål som var fet ändå. Kanske såg han att jag hade sten i fickan“, trodde kyrkvärdsfar.

Han var knepig nog, gubben, i mångt och mycket. Nu fanns i socknen en skollärare, som var mäkta lärd och som därför gifvit ut en räknebok. Men pass på, satte inte kyrkvärdsfar honom på kneken i räkna? Jo men, gjorde han så!

Om han själf spekulerat ut dem eller om någon lärt honom, det talade han aldrig om och inte heller lärde han ut konsten, men han kunde flera räknetal, som tycktes helt lätta vid första påseendet, men som icke desto mindre voro hårda nötter att bita på.

“Nej, det går inte!“ sade skolmästarn vid sådana tillfällen litet röd i synen, kastade griffeln på taflan och såg stint på kyrkvärdsfar, som satt och småskrattade.

“Går det inte?“ sade gubben, tog taflan, som tillhörde sonen Johan, och räknade i en handvändning ut talet. “Visst går det!“

Och han lämnade taflan tillbaka till skolmästaren.

“Ska’ vi försöka med ett annat?“ frågade han med en skälmsk glimt i ögat. Han visste nog att ingen gick i land därmed.

Nej, det ville inte skolmästaren. Och så drog gubben till med sina gåtor, men det var lika när, skolmästaren kom ur askan i elden. Han hade aldrig trott att han var så dum. Och kyrkvärdsfar skrattade.

För resten, det var inte bara skolmästaren som han sålunda stukade. Ånej, själfva kaplan måste ge tappt.

Det var nämligen i den orten och på den tiden intet ovanligt, att prästen litet emellan tittade till sina sockenboar, och den lustige kaplan — prosten var för gammal för slikt — satt mera än en gång hos kyrkvärdsfar och räknade och tydde gåtor och svettades, men måste alltid medgifva, att kyrkvärdsfar var honom för svår.

Och så skrattade de båda två och togo sig en drick ur ölstånkan af trä, som stod på bänken vid fönstret.

Oss småpysar hade han annat nojs med. Han brukade ibland peka med fingret hit och dit i luften och fråga oss:

“Rödt innan och hvitt utan,
Säg hvar det sitter?”

Vi tittade förgäfves till höger och venster och i fingrets riktning, men sågo ingenting som var “rödt innan och hvitt utan”. Han menade sitt pekfinger, och om det nu ej var precis så “hvitt utan” så var det åtminstone “rödt innan”. Men gubben bara skrattade åt vårt letande.

* * *

Men det var inte egentligen det jag skulle berätta, utan något annat, som mäktigt ingrep i kyrkvärdsfars lif och gjorde honom till en tyst och sluten gubbe under flera år.

Han hade två barn, en son och en dotter. Sonen Johan var som pojkar äro mest och tycktes ha ärft faderns klyftiga hufvud. Gubben uttalade en gång i förtroende för skolmästaren sina tvifvel om folkskolans nytta och nämnde då bland annat, huru han en kväll därhemma skulle titta litet i Svenska Vecko-

bladet och därför torkade ren sina Brillor innan han satte dem på näsan.

— "Knacken ur glasen far, så sir ni bätter!" hade pojken, som satt och såg på, yttrat, och det tyckte fadern var väl starkt ändå. Men nu gick han, pojken, i skolan och kanske att...

Men skolmästaren skrattade.

"Det är kyrkvärdsfar själf som går igen i gossen", sade han. "Kanske ni sa' så åt er far ock?"

Nej, det ville gubben inte gå in på, men så skrattade äfven han åt alltihop. Fast det var litet näsvist sagdt, förstås.

Dottern Anna Lisa var en för innerligt rar flicka. Och sådant hår hon hade! Brunt som fars peruk och lent som silke och så långt att det visst nådde nära på ned till fötterna. En hy som ros och lilja, blå ögon och ett hjärta af guld. Var hon inte rar? Jo jo men. Och fars och mors ögonsten var hon, var säker på det, och friare fattades då inte. Ty gubben var ingalunda barskrapad, han hade inte för ro skull vinter efter vinter bränt och kört sina kol och ibland fått aderton och tjugu riksdaler stigen, hade bara två barn och ett så präktigt hemman.

"Vet moster", sade ibland Anna Lisa, då hon besökte vår mor, "jag skulle väl gifta mig, jag som andra flickor, och nu är jag snart nitton år! Hvad tycker moster om Jan Erik?" tillade hon litet blygt, men med en glimt i ögat.

"Jan Erik?" sade vår mor litet långsamt. "Tänker du på Jan Erik?"

Han var en förmögen bondson, nära granne till kyrkvärdsfar, såg rasande bra ut, men ansågs just ej tillhöra de snälla eller ens stadgade gossarne.

“Han pratar med mig ibland“, sade Anna Lisa undvikande, “men han kan inte med far och far inte med honom.“

“Det undrar jag inte på“, sade vår mor allvarsamt. Och så blef intet mer taladt om honom den gången.

En tid därefter frampå vårsidan kom kyrkvärdsfar som vanligt och hälsade på; mot vanan var han litet allvarsam. Han hade i handen en mössa, som jag kändes vid.

“Äh, du Erik, känner du igen den?“ frågade han leende.

Ja, det gjorde jag nog. Det var min mössa, som jag under höbärgningen tappat i deras foderhus och ej lyckats få reda på och som jag trodde var alldeles till spillo gifven.

“Tack farbror!“ sade jag glad.

“Ja, tack ska' du ha. Vi hitta' den i mjölkstäfvan i går kväll du“, berättade han, “kon hade ätit opp den och så kom den med mjölken ut. Hvad säger du om det du?“

Ja, hvad skulle jag säga? Jag gapade af förvåning och höll inte saken för otrolig, ty jag visste att kor äta hö och då mössan var tappad i höet så var det väl klart att kon ätit opp den med. Så märkvärdigt ändå! Jag tittade på mössan, men det syntes inga märken efter tänder.

Emellertid pratade kyrkvärdsfar med vår mor och berättade, att nu skulle Anna Lisa gifta sig med Jan Erik, det kunde inte hjälpas.

“Hon är ju enda dottern“, mente gubben helt nedslagen, “och hur ska' jag ha hjärta att se henne tigga och be längre? Hon är ju rent galen i karlen!“

Och bra ser han ut, styggen! Men sanna mina ord, det går galet, ja, det gör det! Men det må då i Guds namn få gå! Så länge jag lefver har hon ett hem. Det är ju ändå en tröst att en kan få se till henne ibland.“

Och kyrkvärdsfar gick för den gången, men glad var han ej. Han var gammal och förståndig, kyrkvärdsfar, och såg längre än ungdomen.

Men dottern gick omkring därhemma med glada ögon och blossande kinder, hon spann och hon väfde och hon arbetade på sin utstyrsel, och då kvällen kom smög hon sig gärna ut för att möta Jan Erik. Och de svärmade såsom i ungdomens vår, men därinne i den skumma stugan satt kyrkvärdsfar ensam med sina dystra tankar och onda aningar. Hans glada humör var bortblåst, alla räknetal och gåtor lagda åsido och peruken kom allt mera sällan på. Hvad gjorde det hur en gammal gubbe såg ut? Snart skulle han ju vara nästan ensam, fastän han hade då mor och Johan kvar, Gud ske lof.

* * *

“Ja, i dag har det lyst för Anna Lisa“, sade kyrkvärdsfar en söndagsafton, då han tittade öfver till oss. “Och ni komma med på bröllopet, förstås“, tillade han.

De våra nickade. Det var ju klart det, därtill behöfdes ju inga bjudningsbref eller kort, och vi tackade allesammans, stora och små.

Kyrkvärdsfar var tyst och fåordig den dagen och peruken låg hemma i lådan, rätt så söndag det var.

Och det blef naturligtvis ett hejdundrande bröllop, som stod i dagarne tre, och där åts och söps och dansades vid fioler och klarinetter utan måtta och alla voro glada, äfven den nye svärfar. Det kunde ju hända att det ginge väl för de unga. Mågen kunde ju stadga sig och bli en duktig karl, som far hans varit i tiden. Måtte han bara inte bli stygg vid Anna Lisa, ty då Gud nåde honom!

Vid denna tanke knöt kyrkvärdsfar sin hårda, starka hand.

Det unga paret flyttade till sitt nya gemensamma hem och allting gick bra, inte annat man visste. Och sommarn och hösten gick och öfverallt arbetades med grödan och kyrkvärdsfars måg var ingalunda den siste att få allt under tak. Han hade en bra gård och skötte den som en hel karl och Anna Lisa var en präktig husmor. Kanske kyrkvärdsfars drömmar inte varit annat än drömmar! Han försökte tro det och började åter bli sig lik som före hela giftermålshistorien.

Så blef Johan sjuk och dog, ende sonen. Det blef sorg och veklagan af kan man tänka och kyrkvärdsfar talade inte på en hel vecka. Ende gossen! Hvem skulle nu ta' emot egendomen, då han själf en gång fölle ifrån? Och den hade tillhört far och farfar och dennes far och skulle nu kanske gå öfver till andra! Kanske till mågen, som han oaktadt allt ej kunde lida! Kanske skulle den gå under klubban, komma i dåliga händer, vanskötas, hans gamla kära hemman!

Det var en bitter tanke och med sorgen i hjärtat gick kyrkvärdsfar en dag ut och styrde sina steg hem till dottern, som han på senare tiden sällan

pläгат besöka och hvars kind ej mera var så skär och fyllig som förr. Men så hade hon ju ock en pys och mågen söp, sade man.

Då han lyfte på dörrklinkan för att stiga in hörde han skarpa, hårda ord därinne. Det var mågens röst. Gubben gick långsamt och med tungt hjärta in.

“Se där kommer gubbfan!” skrek Jan Erik. “Skvallra nu för honom!”

Han var röd i ansiktet, Anna Lisa däremot blek och nedböjd, där hon satt med barnet i knä.

“God kväll”, sade kyrkvärdsfar. “Hvad står på?”

“Hvad som står på?” väsnades mågen. “Hvad har ni med det? Hvad springer ni här för? Är det inte mitt hus och min käring, hva? Är det någon som törs sätta sig upp emot mig i mitt eget hus?”

“Det törs jag”, mente kyrkvärdsfar lugnt och såg den upphetsade mågen stadigt i ögonen.

“Törs ni?” skrek Jan Erik. “Er ska jag kasta ut och det genast!”

Han rusade emot den gamle under det att Anna Lisa sprang upp och ropade:

“Herre Jesus, Jan Erik, hvad gör du!”

Hon lade det sofvande barnet i vaggan och sökte skilja de båda åt, men fick af våda af mannen en stöt för bröstet och störtade halft afdånad ned på bänken vid fönstret.

Men gubben var af gammalt segt virke och lät minsann ej kasta ut sig. Han ristade mågen med sina starka näfvar, lade honom på rygg på golvet så att tiljorna knakade och spottade honom midt i ansiktet.

“Tvi dig, din stygger! Att du inte skäms!”

Därpå lyftade han upp den förvånade och förskräckta karlen, körde in honom i kammaren och kastade honom i sängen.

“Ligg där och sof ruset af dig! Och kom aldrig och lyfta din hand emot mig eller Anna Lisa!”

I stugan satt hustrun och snyftade och gret.

“Far, gör inte illa honom!” bad hon. “Han menar nog inte illa, men nu var han ej riktig i hufvudet.”

Hennes ord grepo fadern; hon ömmade således endast för sin man.

“Jag skall visst inte göra honom illa“, sade han förstämd och satte sig på bänken bredvid dottern. “Men hvad är orsaken till det här?”

Anna Lisa berättade nu, att Jan Erik ibland ej var riktigt nykter och då var hans humör så svårt och det allra minsta retade honom; men eljes kommo de ganska bra öfverens. Nu var det rakt ingenting, som hade bringat honom i eld och lågor, och hade ej fadern kommit så kanske vreden vändt sig mot henne.

Hon smälte i tårar och kyrkovärdsfar kände att hans orda aningar började förverkligas.

“Kom hem till oss“, bad han vekt, “vi äro så ensamma, mor och jag.”

Men det ville hon ej höra talas om.

“Det blir nog bra, när han fått sofva“, menade hon tröstande och torkade småningom sina tårar. “Ni ska inte tro, far, att han alltid är sådan.”

Hon vände sitt bleka, infallna ansikte mot fadern, som med oro såg sin förr så lifskraftiga dotters sjukliga utseende.

“Mår du inte bra, barn?” frågade han. “Är du sjuk?”

“Ånej, jag hostar väl litet ibland, men det är nog inte så farligt.”

Och hon försökte le mot fadern, medan tårarne åter stego henne i ögonen.

Han gick hem med tungt hjärta den kvällen, kyrkvärdsfar, och såg alltjämt framför sig dotterns bleka ansikte.

* *

Men det blef inte bättre.

Jan Erik började vansköta sin egendom, snäste hustrun äfven i tjänstfolkets närvaro och sades supa allt värre. Kyrkvärdsfar gick dit allt emellan och såg till sin dotter, men mågen såg han sällan, han gick ur vägen för gubben och träffades de någon gång så hälsade han buttert och slank gärna undan. Drängarne skötte gården, allt gick på sin hals och Anna Lisas kind blef allt blekare.

Kyrkvärdsfar såg med sorg i hjärtat allt detta. Och gång efter annan bad han dottern flytta hem och ej längre underkasta sig daglig skymf och kanske misshandel, men hon nekade.

“Hvad skulle ni tänka om mig, far, om jag lämnade det käraste jag har vind för våg? Få se ändå, om inte Jan Erik blir annorlunda, om inte förr så efter min död.”

“Efter din död? Hvad tänker du på, barn!”

Kyrkvärdsfar blef helt förskräckt. Väl såg han att dottern på ett par år blifvit allt blekare och kraftlösare, men hon var ju knappt mer än 23 år

ännu och alla de bekymmer, som nu tyngde på henne och lade sorg på det unga hjärtat, skulle väl taga slut någon gång. De kunde väl ej räcka i evighet och mågen skulle väl bli gammal och förståndig till sist.

Anna Lisa log svagt, då hon tog faderns hårda hand.

“Det är inte lönt att narra er, far“, sade hon, “det är nog inte långt igen! Och“, tillade hon med de blåa ögonen klara af tårar, “kom ihåg far, att Jan Erik är det käraste jag har, ja, ni förstår väl, far, näst mor och er. Han kommer till er en gång, ska ni få se, visa inte bort honom då, utan var snäll och vänlig emot honom. Ni ska få se, far, att han har guld i hjärtat. Och min lill-Erik har snart ingen mamma!“

Gubben kände tårar uppstiga i sina ögon, då hans enda dotter, för några år sedan så blomstrande och glad, nu en kraftlös skugga, satte näsduken för ansiktet och gret ut sin sorg och smärta.

De talades länge vid, de två, och skildes sent på kvällen. Och den kvällen glömde kyrkvärdsfar inte brådt. Det var kort före midsommar, grödan stod så lofvande, älfven flöt stilla och mörk fram genom det tysta landskapet och sommarnattens dunkel insvepte nejden i sin trollslöja.

Kyrkvärdsfar fick en egendomlig längtan efter att gå upp till trolltallen, han visste knappt hvad det var, som sålunda dref honom i väg till det beröktade trädet. Han gick dit, tog af sig mössan och satte sig på en af de knöliga rötterna samt blickade begrändande framför sig. Men länge hade han ej setat så förrän han kände en oförklarlig dom-

ning gripa sig och hörde tydligt Anna Lisas röst i sitt öra:

“Far, kom hit!”

Han spratt förskräckt och förvånad upp ur den förflamning, som fattat honom, satte mössan på hufvudet och lämnade halfspringande platsen. Kommen ner på vägen, som ledde till dotterns hem, såg han en skugga hastigt ila emot sig. Det var mågen, Jan Erik, med förskrämdt ansikte, som var på väg till sin svärfar.

“Anna Lisa är sjuk!” framstötte han, under det att de sprungo bredvid hvarandra. “Hon vill tala vid er!”

Då de kommo in i stugan låg hon till sängs med tillslutna ögon och dödsbleka drag. På bordet flämtade ett ljus, den treårige Erik sof och de förskräckta pigorna stego skyndsamt åt sidan för de inträdande. Hon hade haft ett anfall af blodstörtning och en hel handduk var nästan rödfärgad af blod.

Såsom i en dröm och med torra, tårlösa ögon satte sig kyrkovärdsfar på sängkanten. Herre Gud, skulle han då mista henne med! Hon var ju hans enda dotter, hans enda barn, hvarför kunde hon ej få lefva!

Han såg på de bleka dragen, på hvilka döden redan tryckt sin prägel, och önskade att hon aldrig hade varit född. Plötligt öppnade sig de blåa, matta ögonen och den sjuka hviskade:

“Jag visste att vi skulle träffas, far! Kom ihåg hvad jag sagt!”

Hon famlade sakta med den afmagrade handen på täcket, fattade den knäböjande Jan Eriks hand och sade med ansträngning till den förkrossade mannen:

“Tack för allt, Jan Erik! Hälsa lill-Erik och var inte ledsen!”

Den stackars mannen, eljes så hård och stel, smälte i tårar, men kyrkvärdsfar satt förunderligt lugn på sängkanten och såg det unga kära lifvet flykta sin väg.

Det var väl bäst så. Snart kunde aldrig mer denna världens sorg och bekymmer gnaga på barnet och fördystra hennes dagar. Snart, snart skulle hon vara förlossad och fri från dem alla, de tyngande fjättrarne, hvilka, han kände det, åh, han kände det alltför väl, nu äntligen kommit henne att duka under i kampen.

Han greps af en dof, rasande vrede mot denne man, som brutit den unga blomman och sköflat hennes friska lif. Men åter föll han tillsammans, knäppte sina arbetshårda händer och bad Gud förlåta sig alla onda tankar.

I daggryningen dog Anna Lisa lätt och stilla, som om hon slumrat in. Nedslagen och sönderbruten till kropp och själ lämnade kyrkvärdsfar dödsboningen och gick med nedböjdt hufvud och släpande steg hemåt. Han såg ej dagens härliga sol, som lifgifvande steg upp bakom skogsbrynet och kysste land och vatten, hörde ej fåglarnes muntra kvitter eller älfvens morgonbrus. Ack, han var en gammal bruten, barnlös och glädjelös man, lik trolltallen däruppe, som ensam och tröstlös var på väg till sin graf. Hela världen syntes honom mörk, öde och dyster, och då han steg uppför trapporna till sitt hus och kom in i stugan, där morgonsolen i breda floder strömmade in genom fönsterna, sjönk han ner på sin vanliga

plats vid bordet och gömde ansiktet i händerna, gammal, bruten och barnlös.

Den dagen var kyrkvärdsfar ej synlig för någon.

* *

* *

Ett par år efter Anna Lisas död satt kyrkvärdsfar en afton på förstukvisten och funderade. Han tänkte på mågen, hvares rödmålade byggning och ståtliga uthus grant syntes öfver gårderna. De hade ej träffats på dessa två år, mågen och han, men det sades att Jan Erik blifvit sig helt olika mot förr och mest höll sig hemmavid, först uppe och sist i säng hvar dag; söp gjorde han ej mera, påstod folk, och tjänarne kunde ej nog prisa honom, fastän han var sträng och allvarsam som far hans varit i världen.

Kyrkvärdsfar satt och grundade på allt detta och var glad att den kära dotterns död ändå haft så stort inflytande på mågen; han hade knappt kunnat tro det. Att han var en styf jordbrukare, det visste han, men han visste ock att brännvinet förstört mer än så.

Han tog sin gamla käpp med silfverknappen i handen och vandrade vägen fram emot mågens hus, som lågo där framme så glänsande röda i aftonsolen, fastän han just ej ämnade sig dit i kväll. Då kom där en liten pys emot honom på vägen, en pys med mörka ögon och käckt utseende, precis Jan Erik själf.

Gossen gick fram emot kyrkvärdsfar, som stod och såg på honom.

“God kväll, morfar“, sade han helt bekant och slog sin lilla näfve i gubbens stora.

“Är det du, Erik?“ frågade kyrkvärdsfar helt

öfverraskad; han kunde ej förstå att gossen känt igen honom.

Han satte sig ned på dikesrenen och tog fem-åringen i knä och pratade med honom.

“Hur kan du känna mig?” frågade han bland annat.

“Skulle jag inte känna igen min morfar!” tyckte pilten och betraktade gubben med stora ögon. “Far talar ju om er hvar dag och jag har sett er i fönstret många gånger, då ni farit till kyrkan eller kvarnen. Min morfar är den snällaste morfar som finns, det säger far.”

“Säger far det?” frågade gubben helt sakta med en underlig känsla i hjärtat.

Gossen nickade.

“Jag läser aftonbön för morfar hvar kväll”, sade han.

Kyrkvärdsfar klappade gossen på hufvudet, steg upp och bad honom hälsa far. Han kände sig så märkvärdig i afton och gick med dröjande steg hemåt. Det komme bestämdt att hända något i kväll.

Så där litet senare på aftonen, då gubben satt ensam i stugan och hustrun och tjänstfolket sysslade i ladugård och stall, hörde han någon röra sig i farstun och sakta öppna dörren. Han såg förvånad dit och mötte Jan Eriks mörka ansikte och den lille Eriks lifliga ögon.

“God dag, far”, sade Jan Erik och kom långsamt fram emot honom. “Tack för längesen!”

Han räckte tveksamt fram sin hand, men kyrkvärdsfar fattade den ej, han knäppte ihop sina, sjönk ihop på bänken och tänkte på Anna Lisa, huru rätt hon ändå haft och huru väl hon sett i framtiden.

Och han tyckte sig höra henne säga, som hon sagt för tu år sen:

“Han kommer till er en gång, visa inte bort honom då!”

Och nu var han här med öppen hand. Kyrkvärdsfar steg upp med en glad blick, räckte den bidande Jan Erik sin hand och sade:

“Tack, Jan Erik! Det var rart besök det här! Jag satt just och tänkte på dig!”

“Ja, ser ni far“, sade mågen med sakta röst, “det hade kanske töfvat än, om inte pysen här råkat er i dag. Det är så, ska jag säga, att en blir förständigare med åren och ser allt hvad galet en gjort. Och så är det i dag vår Anna Lisas dag, ni minns väl tu år i natt, och jag tror att hon gärna skulle se oss som goda vänner.“

“Det tror jag med“, sade kyrkvärdsfar med en viss högtidlighet.

Deras händer möttes i ett kraftigt och varmt handslag.

Men nu trängde sig lill-Erik fram och tyckte:

“Nu ska ni väl prata med mig, morfar!”

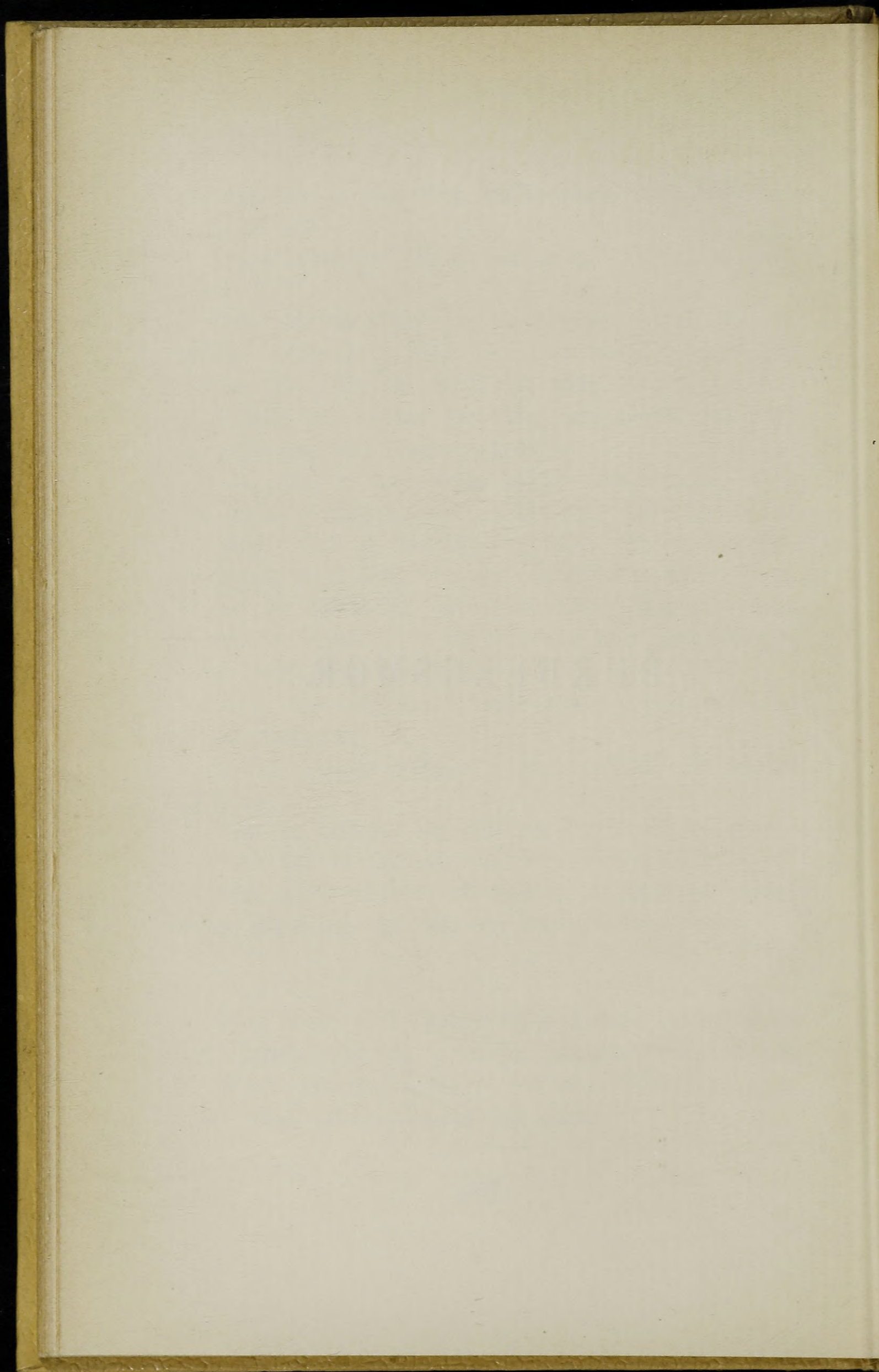
Och kyrkvärdsfar skrattade oaktadt stundens allvar, satte sig ner och tog pysen i knä.

* * *

Före årets slut tyckte kyrkvärdsfar att världen åter började arta sig, peruken putsades hvar söndag och präst och skolmästare svettades ibland på nytt under hans räkneexempel och gåtor.

BURBERGSMOR.

Burbergsmor var änka och hade en enda dotter, som hette Karin, en rar flicka med godt utseende och ändå godare hjärta. Hvad moran själf beträffar så var hon en gammal barsk, men i själ och hjärta präktig gumma närmare femtitalet, med en figur, som kunnat passa en grenadier och med en hand, som vid behof kunde lyfta rågtunnan på ryggen. Det var inte godt att komma Burbergsmor för nära.

Jag skulle ljuga om jag sade att jag kände hennes man eller ens visste, hvad han i lifstiden varit; han var död långt före min tid. Men en ärlig änka var hon och sin dotter hade hon med heder, det är säkert.

En tid bodde hon i det lilla förtjusande Lugnet invid kyrkan och älfven och hade där hos sig inackorderad en gammal knekt från vårt sista krig, fanjunkar Säfve, en krutgubbe af äkta skrot och korn. Men så sålde skomakaren och handelsmannen Hede sin präktiga lilla stuga på Burbergets sluttning ned emot ån för att köpa sig ett bondhemman i en annan del af socknen och då flyttade moran dit med sin dotter och sin krigsman och kallades därefter Burbergsmor. Och jag vet intet annat namn på henne,

om inte möjligen Anna Greta, men det är inte riktigt lämpligt att kalla en gammal manhaftig matrona för Anna Greta; då är väl Burbergsmor mycket bättre.

Burberget skulle väl egentligen afse den med ljung och buskar af både en, gran och björk bevuxna bergknallen, som speglade sig i Gåsån, men så var dock ej verkliga förhållandet. Ty Burberget, det var Burbergsmors hemvist, som låg just där berget aflöstes af den höga, grönskande åbrädden.

Det var alldeles otroligt hvad skomakar Hede arbetat upp och förskönat sitt förra hem. Stugan var en nätt rödmålad byggning i två våningar med handelsbod och ett par rum på nedre botten och två rum på öfre samt erbjöd genom sina fönster en särdeles god och vacker utsikt öfver den breda ån, hvars fors tydligt hördes ute på backen, de många trefliga bondgårdarne i byn på andra sidan och så herrgårdens enformiga fönsterrader och stora, väl odlade fält.

Uthusen lågo en bit ifrån och väl underhållna och ansade voro de ock. Men det bästa var trädgården — sådana funnos minsann ej vid hvar stuga — och alla de stenmurar och terrasser med häckar, buskar och bersåer, som den förre ägaren bygt eller anlagt med stor möda. Där växte äple- och päronträd, körsbärsträd och bärbuskar, syréner, spirea, lönnar och flera sorters blommor.

Jag kan rakt inte tala om hur trefligt och prydligt där var. Och på öfversta klinten af gårdsområdet, på de väldiga, flata hållarna, hade Hede bygt stenmurar, skaffat jord och däri planterat syréner, hvilka växte och frodades och blomstrade så att det var lust och glädje åt. Var det torra som-

rar så måste man nog vattna ibland både där och annorstädes, men mödan lönade sig ock, ty att sitta däruppe på de grönmålade bänkarne och se ut öfver land och vatten, det var riktigt rart.

Så länge Hede själf bodde där så var det dock ej rådligt för oss pysar att komma inom grinden, såvida vi ej skulle in och handla, utan då fingo vi se på ståten genom staketspjälorna. Men sedan Burbergsmor kommit dit och vi blifvit bekanta med henne, med Karin och framför allt med fanjunkaren själf, så fingo vi komma in och på nära håll beundra härligheten och smaka på både frukt och bär. Och det var kantänka riktiga högtidsstunder för oss.

Jag tror inte att gumman precis råde om stället, åtminstone råde hon ej om handelsboden. Framme vid kyrkan fanns nämligen en patron, som utom sin stora egendom jämväl dref en betydande handel, och han ägde Burbergsmors affär. Det kan nu för resten göra detsamma både det ena och det andra, summan af saken var emellertid att Burbergsmor satt som resident på stället, skötte det lilla jordbruket, hade ett par kor m. m. i ladugården och vistades för det mesta i handelsboden, där hon flinkt och säkert passade kunderna upp.

Det är alltid så märkvärdigt med sådana här gamla barndomsminnen; börjar man röra vid dem och påminna sig dem så stiga de fram, det ena efter det andra, och tacka för sist. Och slutligen stå de där i långa rader och vilja hälsa på en och prata såsom i forna dar och man känner sig helt varm om hjärtat och tar dem alla så gärna i hand. I hand? Ja, i famn!

Men Burbergsmor, låt oss för all del inte glömma

bort henne eller rättare hennes dotter, som nu kommer fram och niger.

Det var en rar tös, Karin, och ute i världen hade hon varit en smula och lärt sig folkvett, både i prostgården och hos patron hade hon tjänt. Nu var hon emellertid hemma hos mor för att hjälpa till och sköta hushållet samt karda, spinna och väfva och passa på gubben Säfve. Och både hans och mors ögonsten var hon och ännu en till hade ett godt öga till henne, Johan, som tjänat dräng i Kyrkbyn och därunder blifvit bekant med flickan.

Mor tyckte inte mycket om den historien och var riktigt glad, då de flyttade från Lugnet till Burberget, ty det låg i alla fall $\frac{1}{2}$ mil längre bort. Men hon tog ej i betraktande att Johans far hade sitt hemman $\frac{1}{4}$ timmes väg från Burberget och att Johan vid nästa fardag lämnade sin tjänst i Kyrkbyn och flyttade hem till far. Det visste emellertid Karin alltför väl, men tror någon hon talade om det för mor? Ånej!

“Jag begriper inte hvad den där Johan kommer ifrån“, sade Burbergsmor en dag, då hon ånyo sett den unge mannen, “det är ju hela långa vägen från Kyrkbyn och hit och jag har sett honom flera gånger i denna vecka. Han springer väl aldrig efter dig heller, barn?”

“Så ni talar, mor“, tyckte dottern smått förlägen, men ansåg sig ej behöfva upplysa något närmare om saken.

Men Burbergsmor fick veta sanningen ändå. Nästa gång hon fick se Johan, och det töfvade då inte så länge, nickade hon litet stelt svar till hans hälsning, men vinkade ändå åt honom.

“Hvad gör du i den här ändan på socknen?”
frågade hon litet harmsen.

“I den här ändan på socknen?” upprepade han.
“Jag bor ju här.”

“Bor du här, hvar då? Är du inte kvar i Kyrkbyn?”

“Nej, jag är hemma hos far nu. Hans egendom ligger där borta och vi ha en liten jordlapp här bredvid. Där kan ni se taken.”

Han pekade mot sitt hem och Burbergsmor såg eller trodde sig se några gråa tak på långt håll.

“Jaså, nå, hur länge blir du hemma då?” sporde hon.

“Åh“, mente han småslugt, “det blir nog länge det. Far är så skral så.”

De skildes åt och moran kom in med litet högröd färg på kinderna.

“Du Karin, Johan bor ju här i närheten“, tyckte hon. “Vet du det?”

“Det var en sak det“, svarade Karin, som helt brådt fick mycket att beställa med spinnrocken. Skulle inte hon veta det, tänkte hon.

“Och ingenting säger du!“ utbrast modern.

“Kors, ni har väl aldrig frågat efter Johan förr eller hvar han bodde, mor“, sade Karin med låtsad förvåning.

Och så föll samtalsämnet för den gången.

Burbergsmor och hennes Karin hade två olika önsknningar beträffande Johan; den ena ville ha honom, den andra inte. Moran själf hade andra planer, ehuru hon måste medgifva att Johan var en skötsam och duktig karl, fastän han inte var goodtemplare — sådana kände man ej till då — utan tog sig en sup

som alla andra, men ej mera än han stod för; han såg ganska bra ut för resten, men hade ett stort fel, han var fattig. Fadern var visserligen bonde, men hemmanet var litet och syskonen många. Så det skulle nog ej bli något af med den saken, bestämde Burbergsmor.

Ånej, bättre opp! Flickan, en så duktig flicka, som just ej var så barskrapad heller, skulle ingalunda tillfalla den förste dräng, som kom i hennes väg. Tycker någon det! Nej, Pers Erik, se det vore något det! Ensam son, fyra hästar på stall, ett tjugutal kor och så präktiga hus och uthus. Han såg ju bra ut, mycket bättre än Johan, och var till på köpet bergsman. Och hon visste bestämdt att hon kunde få honom till måg, om bara Karin ville aldrig så litet. Och det skulle hon väl ställa om så småningom.

Men Karin hade ock något att säga härvidlag. Åh, hon visste nog, hon, hvad mor ville, men hvad vore väl den svarte Pers Erik med sina fyra hästar och tjugu kor emot Johan med sina starka armar och goda hjärta. Det skulle ej lyckas någon att skilja dem båda åt, Johan och henne.

* * *

Men hur det var så gick det ändå, åtminstone för en tid, och Burbergsmor var så säker på framgång att hon till och med skröt för fanjunkaren öfver sin blifvande måg, bergsmannen, hans fyra hästar och tjugu kor.

“Tycker inte farbror att det är en duktig karl, den här Pers Erik?” frågade hon gubben en kväll i förtroende. “Nu är far hans död och han har gården

alldeles ensam och en sådan gård sen, och skog som går öfver milen!”

“Hm!” brummade den gamle krigsbussen, där han satt och rökte sin förskräckliga pipa och knappt syntes i molnstoden. “Hm!”

Saken var den, att han var bådads förtrogne, både moderns och dotterns, men som en försiktig general manövrerade han emellan båda, ehuru hans hetsiga blod, hetsigt oakadt de åttio åren, ibland förådde hans förkärlek för dotterns parti. Hvem kan också tveka i valet, då det är fråga om en femti-åring och en tjuguarig, hälst då denna senare är en varmhjärtad ungmö med blåa vänliga ögon? Men han hade gifvit sig själfva den på att inte utom i största nödfall rycka i fält emot moran, utan försöka hålla den gyllene medelvägen. Ty det är något konstigt med de här kärleksaffärerna.

Därföre sade också fanjunkaren “hm”.

“Hm?” upprepade Burbergsmor, “det är väl inte något svar. Har jag inte rätt, tycker farbror, som föredrar en duktig, förmögen karl, som är bergsman och till på köpet ser bra ut, framför en fattiglapp?”

Fanjunkaren rökte som ett eldsprutande berg och vred sig i soffhörnet; han ville och ville inte.

“Nog kunde väl farbror säga ett ord åtminstone”, envisades gumman.

Nu tog han pipan ur mun och skrek:

“Visst fan kan jag det! Om karln är bra eller inte, vet inte jag, men har han fyra hästar och tjugukor så är han väl det, kan jag tro! Men tycker flickan om honom?”

Där har du, gamla drake! tänkte han och stoppade munstycket i mun igen, förtjust öfver sitt påhitt.

“Tycker om?” drog Burbergsmor litet långsamt ur sig. “Hvem vet hvad en sådan där tossa tycker om! Hufvudsaken är väl att hon blir bra gift.”

Hon såg litet frågande på gubben, som bolmade af alla krafter, och tycktes vänta på ett svar, men då han bara grymtade “hm, hm”, steg hon långsamt upp, slätade ut förklädet och tyckte med en knyck på nacken:

“Det är då också ett fasligt rökande jämt och samt! En kan ju rakt storkna för mindre!”

“Hva fan”, skrek fanjunkaren, tagen på det ömma, “är det inte min tobak! Förbaskade käring!” småskrattade han, då han hörde hennes steg i den knakande trappan. “Hon skulle ha varit med vid Leipzig! Det här är väl ingenting! Ha ha ha!”

Men därefter höll mor en straffpredikan för sin olydiga dotter.

“Kom ihåg barn, att jag inte kan lida att ni gå här och tissla och tassla, Johan och du. Jag har väl aldrig i världen sett på maken, att barn sätta sig upp emot gammalt folk! Tror du inte att jag vet bättre än du, hvad som är bäst för dig? Här går Pers Erik, rika karlen, och tigger efter dig, och du ser inte åt honom en gång. Är det rim och reson! Hvad skall väl bli af allt detta?”

Och gumman slog sig pustande ner i soffan.

“Kom inte den här tosingen hit en dag och rent af fria till dig! Är han klok? Hvad tänker han på? Vill han kanske att du ska gå piga därhemma hos far och mor hans, kanske! Men jag gaf junkern respass jag, och det lär allt töfva innan han kommer igen!”

Men nu sköt Karin spinnrocken ifrån sig, steg sakta upp och såg på modern med tårar i ögonen.

“Aldrig kunde jag tro, att ni var så svår, mor“, sade hon, gick ut genom dörren och upp i syrénerså, ensam med sin sorg och sina tankar.

“Hm, svår kantänka!“ muttrade gumman litet slagen. Hennes samvete sade henne, att hon ej handlade rätt emot de unga.

Johan hade, sedan han fått ett ganska kärft svar af Burbergsmor, helt nedslagen begifvit sig hem utan att råka Karin. Det jäste och kokade inom honom af både harm och sorg, och då han på söndagen begaf sig till Back-dasen kunde man nästan ana hans planer.

Back-dasen var en godmodig, tretti-årig man af jättelik växt, som några år varit i Amerika och där förtjänt bra med pengar, efter hvad det sades, men som under den senare tiden vistats hos sina föräldrar i Backa. Nu skulle han emellertid resa till den fjärran västern igen och blef helt förtjust öfver Johans begäran att få göra sällskap.

“Det var bra du“, mente han med ett välvilligt leende, “arbete kan du, det vet jag, och arbete får du ock där borta, det är säkert. Men så får du också bra betalt. Vill inte käringen, sa du? Att hon inte skäms! Men vänta du, håll i dig ett par år och kom så hem och köp dig en gård! Kanske hon blir mjukare du!“

Ja, det var just det Johan räknat ut. I Amerika kunde man förtjäna pengar och om det än var grufligt långt dit och han kanske aldrig skulle komma igen, så var allt Karin ändå värd ett ärligt försök. Hvem kunde veta det, det kanske kunde lyckas att besegra gummans motstånd!

Det blef alltså öfverenskommet och Johan kände

sig nästan lycklig då alla förberedelser vidtagits och föga återstod. Nu måste det bära eller brista, men nog skulle han försöka göra sitt bästa, ginge det inte då så var det väl Guds vilja att de aldrig skulle komma ihop.

Burbergsmor blef alldeles utom sig af förvåning, då hon en dag såg Johan stiga in i stugan, Johan, som hon trott vara så bra affärdad. Hvad ville detta säga?

Hon såg skarp ut och besvarade knapphändigt hans hälsning.

“Det må jag väl säga“, började hon, men afbröts af Johan, som helt kort och godt förklarade att han nu kommit för att taga afsked, då han om ett par dagar skulle resa till Amerika.

“Till Amerika!“ utropade både mor och dotter på en gång, men med olika röst. Genom den äldres hufvud flög ögonblickligen tanken på det ena stora hindret, som nu försvunne; det andra, dotterns motstånd, skulle väl hon bryta; den yngre åter kände budskapet som en kall hand gripa om det varma hjärtat.

“Käre Johan“, utbröt hon, utan att tänka på modern, “säg, hvarför gör du så?“

“Det var ju riktigt galant“, tyckte gumman å sin sida helt glad. “Nu kommer du ut och får se dig omkring, och då du en gång vänder hemåt igen är du kanske rika karlen! Men du skrifver väl ändå någon gång“, tillade hon med en medlidsam blick på dottern, som snyftade med förklädet för ögonen.

“Åh, mor, mor“, sade hon, “hur har ni hjärta att göra så!“

“Gråt inte du, Karin“, tröstade Johan, som ej

tycktes bry sig mycket om moderns närvaro, jag kommer nog igen om några år och är det inte annat än pengar som skilja oss åt, så blir det väl bra med det!“

Gumman var emellertid helt glad öfver Johans beslut och lät de båda taga ett ömt afsked af hvarandra. Hvad gjorde det väl för en gång? Sedan var det i alla fall hon, som satt med trumf på hand. Johan fick till och med löfte att få skrifva ett bref någon gång, ty, tänkte hon, kommer han bara i väg så blir det väl någon råd och ett bref är inte så farligt; det går i alla fall genom mina händer.

* * *

Johan for med tämligen godt hopp och själfva Karin trodde att modern skulle ge med sig med tiden. Men det blef annat af. Veckan hade inte gått till ända förrän hon åter började tala om Pers Erik och hans präktiga gård och att Karin endast behöfde göra aldrig så litet till saken för att hela härligheten skulle bli hennes.

Karin såg förvånad ut.

“Ni vet ju, mor, att jag har lofvat Johan. Jag är ju ingen barnunge längre, jag har fyllt 21 år och blir kanske 24 innan han kommer igen. Och jag tänker allt vänta! Vill ni förstöra enda barnets framtid?”

“Förstöra, förstöra, hvem vill förstöra kanske!” utbrast modern, som såg segern oaktadt allt glida sig ur händerna. “Har jag inte fäktat och arbetat för dig sen du var liten och vill jag annat än ditt bästa? Och så talar du om att förstöra!”

“Snälla mor, inte ska vi två träta, hur ska det då bli?” sade dottern suckande. “Vi bägge äro ju ensamma. Låt ni Pers Erik vara och låt mig åtminstone hoppas! Det är väl intet ondt i det!”

Så föllo ofta orden och dispyterna blefvo allt sällsyntare, men en hvar hoppades det bästa åt sina planer. Ändtligen nalkades då den dag, då Karin ansåg sig kunna vänta bref från Johan, och mot slutet af den veckan sade modern:

“Om söndag går väl jag till kyrkan!”

“Ska ni gå, mor?” frågade Karin litet förvånad. “Det är väl min tur ändå.”

Hon hade i hemlighet räknat dagarne och väntat och väntat på det där brefvet, som säkert hade kommit, och nu kunde det ju hända att modern aldrig lät henne läsa det. Åh, så ledsamt!

“Jag har litet uträttningar hos patron, barn“, hade moder sagt och gått ut i boden.

Men kvinnans list öfvergår mycket. Karin funderade ej länge, hon ilade upp till fanjunkaren, som satt i soffhörnet vid sin eviga pipa.

“Snälla farbror“, kom hon smeksamt emot honom, “farbror måste fara till kyrkan i morgon.”

“Till kyrkan! Jag?” frågade gubben högeligen förvånad. Han höll på att släppa pipan.

“Jo farbror, det är nog bref från Johan där och nu går mor till kyrkan om söndag, fast det är min tur, och, snälla farbror, jag ville så gärna ha brefvet först!”

“Åh fan!“ utbrast gubben och knäppte med fingrarna. “Nå, än häst då?”

“Häst får farbror i grannas, jag ska springa dit tvärt. Men säg inte hvarför farbror far!”

“Hahaha“, skrattade gubben förtjust, “jag vet nog hvad jag gör! Satans roligt att lura gumman, hva du pulla?“

Men pullan var redan utom dörren och nedför trappan för att skaffa häst.

På aftonen nämnde fanjunkaren att han påföljande morgon skulle fara fram till kyrkan, och ifall mor hade något ärende, som han kunde uträtta, så skulle han gärna göra det.

“Till kyrkan?“ frågade gunman misstänksamt och såg från gubben till dottern. “Hvad ska farbror göra där?“

“Hvad jag ska göra, människa!“ skrek fanjunkaren uppbrusande. “Är ni förbannad! Är jag en barnunge och är 85 år! Jag ska dit, begriper ni!“

Han slog knytnäfven i bordet och reste sig upp i sina fulla tre alnar.

“Nå nå, farbror, jag mente ej så illa“, skyndade sig Burbergsmor att försonande invända. “Det var bara af gammal vana“, urskuldade hon sig.

“En förbaskad vana!“ tyckte gubben skrattande; han var lätt blidkad.

“Ja, vill farbror vara så snäll och höra efter bref, fastän, det är sant, det kan ju vara till om söndag, jag kommer ju själf fram då“, sade mor.

“Det var bra det, jag kommer ändå inte åt det hållet“, mente fanjunkaren med en liten blinkning åt Karin.

Och han reste på lördagsmorgonen och på midnatten gick Karin upp i bersån med ett bref med ett konstigt frimärke på i barmen. Det hade Johan skrivit.

Innehållet var icke långt, ty Johan var mera

arbetskarl än skrifkarl. Han och kamraten hade lyckligt och väl kommit till Göteborg och så vidare öfver Atlanten till det främmande landet, där de landstigit i en stad, stor som hela socknen därhemma. Och så hade de, kamraten och han, rest till en stad långt inne i landet och där hade de fått mycket godt arbete vid en nybyggnad och förtjänade stora pengar, han ville ej säga huru mycket, ty de skulle knappt tro honom.

I brefvet, som var hållet i allmänna ordalag, låg en liten varm biljett till Karin. Den tog hon och lämnade sedan brefvet till modern.

“Hvad i Herrans namn vill detta säga!” utbrast hon och såg skarpt på dottern. “Hvar har du fått det här?”

“Farbror hade det med sig.”

“Såå, far han och hämtar dina bref nu“, sade gumman missnöjd, “jag tänkte väl att det låg något under hans resa. Kunde du inte vänta tills i morgon, inte!”

“Kära mor, inte rår jag för att farbror tog det med sig. Mor bad ju honom därom. Och då det var stäldt till mig så bröt jag det förstås.”

“Tag ditt bref, jag vill inte se eländet!” Modern kastade brefvet missbelåten ifrån sig.

“Mor, mor, läs brefvet!” bad Karin. “Ni ska väl inte vara orättvis! Det är väl intet ondt i att läsa det! Johan hälsar till er.”

“Hm, det kan just vara detsamma“, mumlade modern, men tog dock brefvet och läste det långsamt samt lämnade det sedan stillatigande till dottern.

Ett par år gingo snart till ända jämväl för Karin, som dock hade sin sorg och sina tvifvel för framtiden att bära på, och det tredje året efter Johans bortresa hade redan runnit in. Visst hade hon blifvit litet blekare om kind, Karin, och mera stillsam och tänkande än förr, men hoppet om ett godt slut på det nuvarande eländet, ty det *var* ett elände, hade dock ej öfvergifvit henne. Visst icke. Johans bref, som likväl kommo ganska sparsamt, voro glädjande nog; han arbetade och förtjänade styfva pengar, men huru han fick slita och släpa öfver höfvan, där-om talade han intet.

Men det bästa af allt var mors eget beteende. Under det första året och delvis äfven det andra hade hon legat åt och kältat på dottern, att ej längre afvisa en så präktig friare som Pers Erik, utan ge honom litet hopp, men numera talade hon aldrig om honom.

Saken var nämligen den, att han, som hade gård och grund och för resten ej var så alldeles dödligt förälskad i Karin, ej längre ville gå som en gäck för hennes skull, då orten visst ej saknade präktiga flickor. Och då hon nu gick och väntade på sin amerikanare så kunde hon gärna gå där. Pers Erik började i stället vända sig till den rika Anna i Kyrkbyn och många månader töfvade det ej förrän saken dem emellan var klappad och klar. Rikt vill rikt ha.

Och därför talade nu Burbergsmor ej mera om Pers Erik eller hans fyra hästar, tjugu kor och milslånga skogar.

Hon hade haft ett par svåra år, gumman. Hennes planer på dotterns lycka strandade småningom, dottern själf gick blek och tystlåten omkring och

såg ibland på sin mor med kärleksfullt förebrående ögon. Och så blef hon ju äldre, flickan nämligen, och det vore väl en evinnerlig skam om hon skulle få gå ogift i all sin tid, en sådan präktig tös. Nej, då må hon väl i Guds namn ta sin Johan, som när allt kom omkring i alla fall var en duktig karl och som under hela tiden visat sig vara både trogen och minnesgod. Han hade ju sändt gåfvor ända från Amerika till både henne och dottern och hade således ej glömt bort den senare. Det vore kanske bäst att han då finge komma hem. Tänk, hvad de skulle bli glada ungdomarne!

Dessa tankar växte så småningom in i Burbergsmors själ och hon smålog redan för sig själf åt dotterns glädje och öfverraskning, då hon skulle komma och förkunna henne sina nya planer. Men så kom dunderlaget och tycktes vilja korsa alla hennes beräkningar äfven åt det hållet.

Hon hade en dag besökt Backa och "dasens" hem, ty hon hade sport att de nyligen fått bref. Och mycket riktigt, brefvet fanns, och meddelade bland en hel del annat att Johan troddes ha satt lifvet till vid en af de sedvanliga järnvägsolyckorna där i landet. Men något vidare visste icke kamraten, enär de båda numera ej arbetade tillsammans.

Det var som sagdt ett dunderslag för moran och hon kom hem som en brottsling. Hvad skulle manne Karin säga om detta? Skulle hon kräfva henne för Johans blod? Var det inte kanske hennes fel, hennes olycksaliga högmod, som drifvit ynglingen hundratals mil bort i främmande land från fosterbygd, hem och vänner?

Gumman visste sig rakt ingen råd och kom pu-

stande upp till sin gamle krigsknekt, som satt i soffhörnet och såg ut öfver den glittrande Gåsån, hvilken just nyligen afkastat istäcket för året.

“Kära farbror“, började hon, “nu är det allt för galet! Johan är ju död säges det, och Gud trösta mig!”

“Så för fan!“ utropade gubben och glömde suga sin pipa. “Stackars flicka!“ tillade han.

Burbergsmor började nu berätta allt hvad hon visste om saken och till hennes stora förskräckelse slog gubben till ett gapskratt. Var karlen galen!

“Osanning, mor, osanning, förbanna mig är det inte det!“ sade han och slog sig på knäet. “Var inte ‘dasen’ själf med på tåget, så lefver Johan. För tunnor tusan, de ljuga därborta som hästar trafva! Tro dem ej, för fan, tro dem ej, de rackarne!”

Summan af samtalet blef emellertid att gumman försiktigt skulle tala vid Karin om ryktet, ty som ett sådant finge man väl ta det till en början, och därjämte anmoda henne att skrifva till Johan under den gamla adressen och bedja honom då i Guds namn komma hem, så finge man vidare talas vid.

Karin åhörde helt tyst sin mors berättelse och sade inte många ord sedan heller. Hvad nyttade det till att hon skref och bad honom komma hem nu, om han vore död! Och hvad nyttade det väl till att mor hennes ej längre lade hinder i deras väg! Det var så dags nu att säga “ja“!

Hon kom på kvällen upp till den gamle och samtalet med honom piggade förunderligt upp henne. Johan lefde bestämt och hon skulle skrifva till honom i morgon dag, ja, i kväll!

“För tunnor tusan, min pulla, häng inte läpp!”

hade gubben sagt. "Huru många gånger tror du inte att jag har stått på dödlistan och ändå sitter jag här med mina 85 år på nacken! Gossen lefver, för fan, känner du inte det! Skrif du och bed honom komma hem och det i rykande rappet! Han kanske har vrickat ett finger på den där förbannade järnvägsresan, ifall han var med, men lefver gör han. Tror du en karl går och dör, då han har något så rart att vänta på!"

Han nöp henne lekfullt i kinden och satte åter mod i henne, och på kvällen skref hon ett varmt och långt bref, som några dagar därefter började sin långa, långa färd öfver land och vatten för att omsider trösta och hugna en stackars sjukling, som nedslagen och skadad låg på ett lasarett i ett främmande land, glömd, som han trodde, af hela världen.

Och hvad hon väntade på svaret, både hon, modern och den gamle fanjunkaren, som med tillfredsställelse såg att flickans steg blefvo lättare än de varit på de senare åren och att hennes kind åter började få färg. Jo jo, hoppet kan uträtta underverk!

En hel månad, en lång månad, skred fram, och så fick då Burbergsmor äntligen en söndag ett bref med det där utländska frimärket på. Och hvad det brände i hennes hand! Och hvad hon längtade efter att få veta innehållet!

Karin mötte henne långt ned på vägen med klapande hjärta och modern vinkade uppmuntrande med brefvet åt henne. Och väl inkommen och sedan hon tagit af sig ytterkläderna och pustat ut ett ögonblick bröt hon det med darrande händer och kände där-

under dotterns ängsliga ögon hvila på sig. Skulle han lefva eller ej!

Brefvet var öppnadt, men det skakade så i hennes hand att hon ej kunde läsa innehållet, och då hon ändtligen med glasögonen på näsan förmådde urskilja ord och rader såg hon att det var skrifvet på ett främmande språk och af en främmande hand.

“Bed farbror komma ner“, sade hon till Karin, “eller, ännu bättre, vi gå väl opp!”

De skyndade uppför trappan till den gamle fanjunkaren, som satt i soffan och rökte och bolmade som en kolmila.

“Snälla farbror, hjälp oss till rätta! Här är ett bref, som nog talar om Johan, men ingen af oss kan läsa utländska.“

Gubben tog brefvet, tittade däri genom sina runda glasögon och vred och vände det på alla kanter.

“Hm, will, ill, would, should! Hvad fan är det för språk! Jag frågar, hvad är det för språk!“ röt han, kastade brefvet på bordet och sprang upp. “Att folk inte kan skrifva svenska eller åtminstone tyska så att en ärlig soldat kan läsa det! Men engelska, fy fan!”

Den gamle var idel eld och lågor, tog åter brefvet i hand, tittade däri och rynkade sina ofantliga ögonbryn.

“Engelsmän, har man väl sett gemenare folk! Satte de inte själfva Napolen på en klippa i hafvet, de rackarne! Och en sådan karl! Carl Johan var väl duktig, men han var ändå bara en rekryt emot Napoleon, det måtte väl jag veta! Engelska, fy tusan!”

“Snälla farbror“, sade Karin sakta, “kanske någon af prästerna kan läsa det?”

“Prästerna, ha ha ha! Jo, de äro just de rätta! Latin och grekiska ta' de nog mun full af de odågorna, men engelska, nej pass min pulla!”

“Hur i all världen ska vi då bete oss?” jämrade sig Burbergsmor. “Hvad är det då för nytta med brefvet, när vi ändå inte kunna få veta om karlen lefver eller är död?”

Karin hade tagit brefvet och tittat på det korta innehållet med brännande ögon. En enda liten bokstaf af hans hand, ett litet märke att han lefde, bara en bläckplump!

“Mor, farbror, Johan lefver!” utbrast hon plötsligt. “Se här!”

Hon pekade i ena hörnet på brefvet, där en bokstaf liknande J. var ritad med som det tycktes en oöfvad hand.

“Se mor“, fortfor hon ifrigt, “detta har Johan gjort, det är ett J. Han kanske blef illagjord vid den där järnvägsolyckan och ligger sjuk, mor. Säg farbror!”

“Flickan har rätt, förbanna mig har hon inte det!” tyckte gubben och nickade uppmuntrande emot den blossande Karin.

“Ja, det vore då väl det“, suckade mor, “men hur i all världen ska vi få brefvet läst?”

“Jo mor, nu vet jag. Ni mins den där August i Björka, som varit ute till sjös i många år och nu är hemma, han kan nog läsa utländska.”

“Det är rätt du Karin“, sade fanjunkarn, “du har ta mig tusan hakar hufvudet med dig du! Tag du och sätt i väg dit genast!”

“Hm, inte kan flickan gå så långt“, menade mor.

“Kan?“ skrek fanjunkarn, “visst fan kan hon

det! Karl'n ligger kanske sjuk, låter en kamrat skrifva ett bref och skickar det hundratals mil och så skulle inte tösen orka gå en half mil för att få det läst! Gå du Karin!"

"Nå nå", tyckte gumman litet misstyckt.

"Åh mor, det går så lätt så! Visst får jag lof att gå! Tänk mor, Johan lefver ändå!"

Hon torkade glädjetårarna ur ögonen, klappade sin mor och den gamle krutgubben och var inom en handvändning utför trappan och klädd.

"Nu går jag mor", sade hon till modern, som mera långsamt kom efter utför trappan. "Tänk så roligt! Adjö med er, jag är snart hemma!"

Och med lätta steg och lätt hjärta ilade hon i väg till Björka, under det att modern muttrade:

"Roligt? Hm! Jag vet just inte det!"

Och fanjunkarn däruppe rökte och svor öfver engelsmännen och deras fördömda tungomål.

Inom ett par timmar var Karin hemma igen med glädjen målad i blick och röst.

"Ja mor, Johan lefver allt, farbror hade allt rätt han! Se här, jag kan hela brefvet utantill!"

Och hon läste upp brefvet som meddelade, att Johan mycket riktigt blifvit skadad vid den omtalade olyckshändelsen, men att ingen fara för lifvet förefunnes. Han lät tacka så oändligt mycket för brefvet och skulle så snart han förmådde skrifva vidare själf.

Karin dansade af glädje och modern såg med glad förvåning, att hon var på väg att få igen sin Karin från forna dagar. Och fanjunkaren svor och gormade och rökte och gaf sig tusan hakar på att Karin och Johan skulle bli ett rasande präktigt par.

Några månader förgingo under hopp och väntan på närmare underrättelser och så kom då ändtligen det efterlängtrade brefvet från Johan. Han var nu frisk och rask igen och skulle oförtöfvadt komma hem, men var nu en krympling för sin återstående lifstid. Karin borde kanske betänka sig, men hvad honom själf beträffade, så hade han samma trofasta hjärta som förr i världen. Och pengar hade han ock; af det amerikanska järnvägsbolaget hade han nämligen för sitt ådragna kroppsslyte fått en summa af 8 000 dollars och själf hade han äfven sparat ihop ej så litet. Men då han nu komme hem, så finge de väl närmare talas vid.

Brefvet talade ej om, hvori hans skada bestod och Karin frågade för resten ej mycket därefter. Hvad gjorde väl det, om han bara finge komma frisk och rask igen, och det var han ju, som han själf skref. Moran åter funderade, hvad som kunnat förmå amerikanarne att ge hennes måg, som hon redan kallade honom, så mycket pengar, och fanjunkaren å sin sida svor af idel förnöjelse; snart skulle han få komma på bröllop.

Man gick nu i väntande dagar och räknade och räknade, när Johan möjligen kunde vara att vänta hem. Det kanske ginge åt en vecka innan han kunde lämna landet, en vecka eller möjligen mera på sjön och så några dagar från Göteborg och hem. Ja, om tre veckor kanske! Om tre veckor kunde man möjligen vänta honom.

Både Burbergsmor och Karin hade smått feber och själfva fanjunkaren visade tecken till oro. Det var aftaladt, att man ofördröjligen skulle knacka i

taket åt honom, då Johan komme, så att han ej behöfde försumma sig. Och så väntade man.

“Mor“, sade Karin en dag, “nu är det jämt 22 dagar sen Johan skickade sitt bref. Ni ska få se att han kommer i kväll, det är ju min födelsedag!“

“Ja, Gud gifve du hade rätt“, mente mor, “den här oron kan jag rakt inte med.“

Och verkligen, på aftonen, den vackra sommar-aftonen så där mellan klockan 7 och 8 — åh, hvad Karin mindes den stunden väl! — kom Johan sakta in i rummet till de två, mor och dotter. Han var blek, men hans öga blickade så varmt på flickan, som sprungit upp och fram emot honom och som grät med armen om hans hals.

Mor bjöd honom vara välkommen. Gamla Burbergsmor, du hade tårar i ögonen den gången och förunderligt glad i själ och hjärta var du, då du helt tyst och behändigt smög dig ut ifrån de båda unga och därute i boden bad Gud för dem!

Men hon kunde inte se något fel på honom. Han var ju helt frisk och välbehållen, tyckte hon! Hvad i all världen kunde han då få så mycket pengar för?

Efter en stund steg hon åter bullersamt in och fann de båda unga sittande hand i hand på soffan helt tysta och betagna. Karin log med tårar i de klara ögonen och Johan, mågen vet jag, såg så kärleksfullt på henne. Hvad kunde det väl vara för fel på karln? tänkte Burbergsmor. Han hade ju både armar och ben i behåll, men, men, hvarför hade han vänstra handen i fickan? Hon ville dock ingenting fråga.

“Nå barn, ha ni knackat åt farbror?“

Nej, det hade Karin glömt! Hur skulle hon också ha tid att tänka på det?

Nu bultade man emellertid åt den gamle, som svarade med tre kraftiga signaler med sin stöfvelknekt, och snart hörde man trätrappan knarra under hans gigantiska figur.

“Äh du Karin!” skrek han i dörren. “Rart främmande, hva?”

Han slog den unge mannen kraftigt i hand.

“Nå du, du kom ändå, fan i mig gjorde du inte det och det gjorde du rätt i! Gick inte flickan här och såg ut som en sönderslagen trumma! Förbannadt roligt! Men hvad är det med armen? Borta, hva?”

Ånej, så illa var det inte, men vänstra handen var borta och kvar i Amerika; den strök med vid järnvägsolyckan. Tur var det emellertid, att det inte gick alldeles på tok.

“Ja, vet ni mor och ni farbror“, tyckte Karin helt glad, “Johan arbetar nästan lika bra ändå. Så vi få allt vara glada att det är som det är.”

Och glada voro de alla, var säker på det. Men när Johan litet senare på kvällen började tala om lysning och bröllop, nu, då mor själf inte hade något däremot, frågade hon litet betänksamt:

“Hm, hur länge har du varit hemma?”

“Jo, jag kom i går kväll förstås, och om inte Karin och ni mor och farbror ha något däremot kunde det ju få lysas om söndag.”

Karin, ja, hon hade då visst ingenting däremot och fanjunkaren skrek:

“Ja, det är rätt du! Smid medan järnet är varmt, fan i det, gör det du!”

Men mor tyckte, att han borde väl åtminstone

bli en smula varm i kläderna och en vecka till kunde de väl vänta, om det nu så galet skulle vara att det skulle lysas så snart.

Och så var då den saken undanstökad.

“Men nu ska du väl tala litet om Amerika, vet jag“, uppmanade Burbergsmor.

“Ja, för tusan hakar, opp med näbben!“ tyckte också fanjunkaren helt uppspelt.

“Snälla Johan, gör det“, instämde Karin.

“Amerika, ja, det är ett fasligt land, ska ni tro. Bra betalt får en nog, men släpa och slita får en ock. Och lifhanken är inte mycket värd där. De här irländarne, stack inte sådana ner folk utan vidare ibland? Jo jo men! Och revolverarne smälde litet emellanåt både ute och inne. Och så de här kineserna, arbetsamt och sparsamt folk med hårfläta på ryggen —“

“Nej hör du Johan“, tyckte mor litet stucken, “nog kunde du väl låta bli att narra oss åtminstone! Har man väl nånsin sett folk med hårfläta?“

“Visst fan har man det“, afbröt fanjunkaren intresserad, “om inte ni mor har så stor hårfläta nu som i unga dar, så har väl Karin då!“

“Karin ja, men det var ju fråga om karlar nu! Har farbror sett karlar med hårfläta? Det finns då rakt inte!“

“Hm“, menade gubben försiktigt — han hade aldrig sett en kines — “det finns så mycket annat djäfvulstyg till här i världen så det finns nog karlar med hårfläta med!“

“Ja, det är visst och sant mor“, sade Johan, “jag såg väl kineser hvar dag en tid. Och där ha de städer, stora som kyrksocknar, och skogar, slätter

och berg och sjöar och älfvar sen! Det är obegripligt hvad allt är stort tilltaget! Annars så är det väl något så när som här hemma förstås, solen lyser där som här och månsken är det ibland. För resten så får en arbetare inte se så mycket, må tro, utan det är att ligga i och streta sent och bittida. Och dyrt är det, hvad en ska ha både i sig och på sig, så nog är det mycket bättre här hemma“, slöt han med en varm blick på den öfverlyckliga Karin.

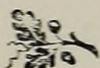
* * *

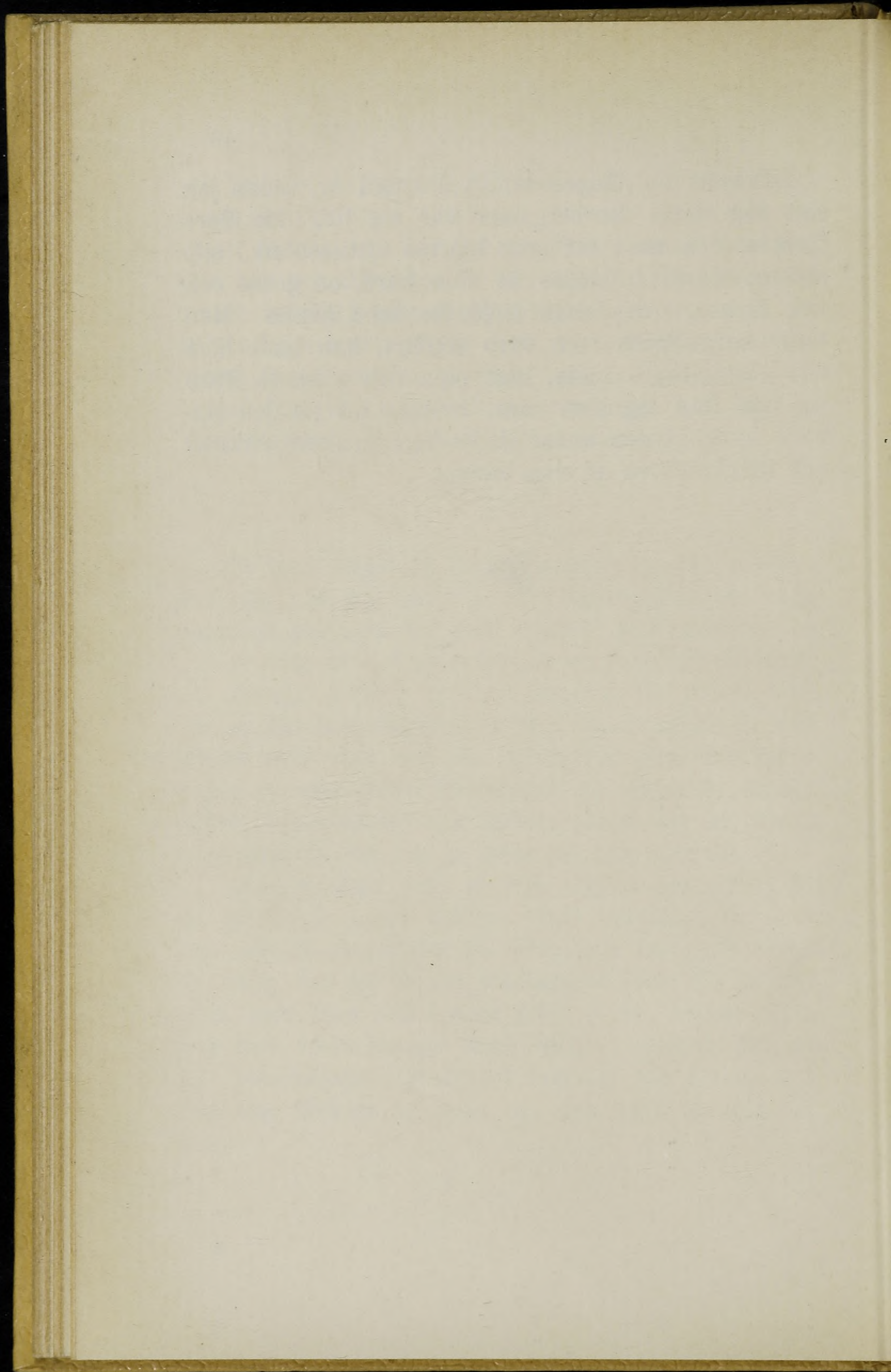
Strängt taget är det egentligen inte så mycket mer jag har att berätta. Till hösten voro de båda unga ett par och den nya svärmor gick omkring och var lycklig af dotterns lycka och fanjunkaren hade sin största fröjd i att bry ungmor för pysen, som väl skulle komma med tiden. Johan köpte in hela stället med affär och allt och bygde på andra sidan vägen på den gröna sluttningen en stuga för sig och Karin, och svärmor och farbror gingo där ut och in hvar dag, ty det var ju bara ett par steg dit.

Och lyckliga voro de två, därom kan aldrig bli tu tal. Och hvad Johans hand beträffar, så hade han sådana apparater till hjälp, att han godt redde sig utan, och då de om söndagarne åkte till kyrkan efter egen häst och i egen trilla — åh, Johan visste nog han, hvad pengar duga till! — så hade han en fin, behandskad konsthand fastsatt vid armen och den såg alldeles ut som om den varit af kött och blod.

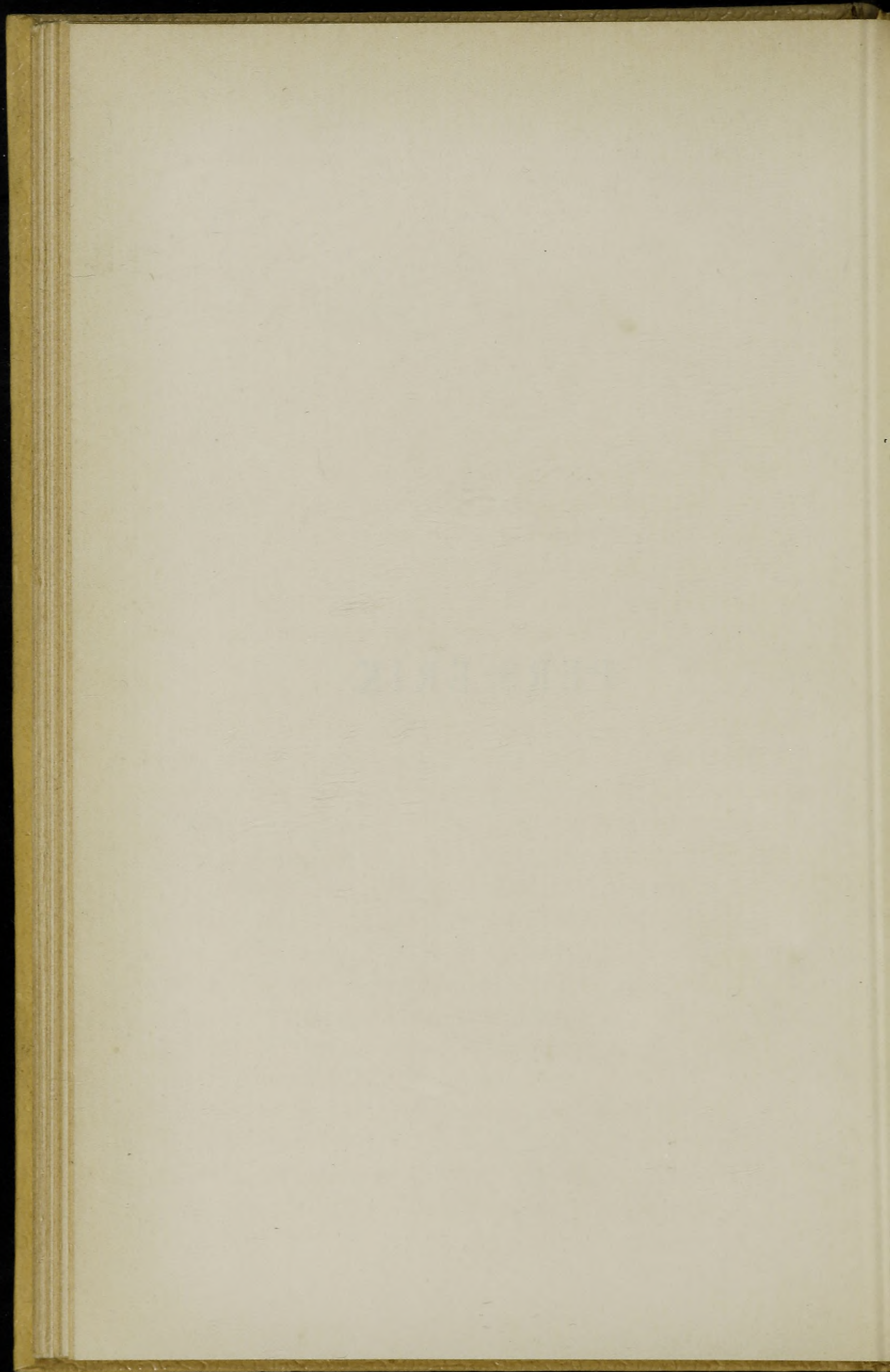
* * *

Det är nu längesedan, väl tjugu år, sedan jag sist såg dem. Burbergsmor var sig lik, litet äldre förstås, och med ett godt hjärtas vittnesbörd i sitt anlete; Karin fröjdades åt sina barn, en gosse och två flickor, och Johan fröjdades med henne. Men fanjunkargubbens rum voro tomma, han hade hört sitt sista tapto ljuda, lagt pipa och kaskett ifrån sig och följt signalen samt hvilade nu på den signade kyrkogården under ett vackert järnkors, saknad och ihågkommen af sina vänner.

PERS-ERIK.

Erik Persson var bergsman. Han var till åren kommen, gubben, och låg på sitt yttersta i en af de rödmålade flygelbyggningarne och vi småpysar stodo på tå vid dörren i det skumma rummet och sågo med nyfiken bäfvan fram emot den stora sparlakanssängen, där gubben låg och pustade i dödsstunden. Det var eget, att man verkligen lät barn se sådant!

Och gubben dog liksom far hans, den gamle farfar, gjort för ej så långt förut och gården fick en ny herre. Det var Pers-Erik. Ty gården kallades efter ägaren Erik Pers eller Pers och så fick sonen efter gården namnet Pers-Erik.

En tretioårs karl var han allt, då han tog emot arfvet efter sin far, och bra såg han ut med sitt mörka ansikte, svarta hår och resliga figur. Jag såg honom första gången då han motionerade en sjuk häst, som han sedermera såsom obotlig sköt i den lilla löfdungen i ena ändan på sina ägor och nära intill våra husknutar — just där hallonen växte så frodigt — och hvarest äfven det döda djuret grofsner, oss till stor fasa sedan skymning fallit på. Arbetade gjorde han väl ej så mycket, men deltog dock i slätter och skörd och förde då lien med kraft bland den långa raden af slätterkarlar i hvita skjortärmar;

drängarne gjorde eljes det mesta förstås, och af drängar fanns det fyra på den stora gården.

Ja, stor var den. Boningshusen voro uppförda på kanten af den höga grusåsen, på ömse sidor om hvilken de båda uthusen lågo med sina stora broar ledande direkt från vägen, som löpte fram längs åsen, in i de rymliga höskullarne och sädeslogarne, under hvilka ladugård och stall voro inredda. Här körde man in med hästar och vagnar med doftande hö eller mognad säd, lastade af, vände så därinne och körde ut efter mera, och mycket fanns att taga på de vidsträckta åkrarne och ängarne, På nedre botten stam-pade på ena sidan fyra eller fem hästar med glän-sande hull och i byggnaden på andra sidan välfödda kor, väl ett tjugotal. För öfrigt funnos där brygghus, slöjdstuga, smedja och nödiga lokaler af alla slag.

En gång hade en yr lamunge på något outransakligt sätt råkat komma upp på det stora spåntäckta taket på ena uthuslängan, möjligen från den breda bron. Och folk samlades, rådlösa och hjälplösa som vanligt vid slika tillfällen, och Pers-mor vred sina händer och jämrade sig:

“Det blir ingen annan råd än att sätta knifven i kräket!”

Sätta knifven i kräket, som ingen nådde åt, kräket, som gick och promenerade på taket och skrek med full hals!

Man fick slutligen upp en stege och hjälpte ner det oförsiktiga och oförståndiga djuret.

Det egentliga boningshuset var en stor, rödmålad byggnad i två våningar med veranda och hög frontespis. På gårdsplanen befunno sig två flygelbyggnader med drängkammare och andra lägenheter i den ena

och en handelsbod med bostadsrum i den andra. Ett vackert staket med stora grindar, där ett par små lönnar voro planterade, inneslöt gården, som låg där helt slät och gräsbevuxen utan doftande blommor, jämnklippta häckar eller lummiga buskar.

Men trädgård fanns där ändå. Sockenvägen gick fram förbi staketet, svängde så vid hörnet på handelsboden och drog vidare nedåt till stora byar och gårdar. Men rakt ut från gårdsgrindarne gick gårdens egen väg, kantad med planterade löfträd ända ner till stora landsvägen, väl en fem minuters väg. Och just därintill, skild från gården endast af sockenvägen, låg den väl omgärdade trädgården, hvori växte icke blott frukt, såsom äplen, päron och plommon, utan äfven köksalster och bär af alla slag. Aldrig var jag med min fot därinne, och aldrig lyckades jag få smaka ett grand af allt det goda, som där fanns och som från den förbistrykande vägen på ett förunderligt sätt lockade aptiten och lyste i ögonen.

Det var en präktig egendom och den största i nejden. Ägorna voro stora och väl skötta, hus och uthus och kreatursbesättningar väl vårdade och underhållna och vida omkring öfver åkrar och ängar lyste den väl byggda gården från sin höjd med sina hvita fönsterposter och knutar. Och skogen, den var inte liten minsann, och där funnos måhända ännu i dess djupaste gömslen både björn och varg.

Och Erik var ensam herre, dock ej ensam; hans mor, Erik Perssons änka, ville ock ha något att säga och hade så ock.

Det var en liten gumma, kanske en sextio år, med ett manhaftigt uppträdande och van att hålla de fyra pigorna i arbete dagen om. Sträng och all-

varlig var hon, men god och omtyckt var hon ock. Jag vill se den, som mätte upp mjölk så godhjärtadt åt skolmästarmadamen som hon gjorde! Mäta, ja, det kom då aldrig i fråga annat än efter ögonmått och det var alltid så rikligt tilltaget, att madamen, som blef van därvid och trodde att det skulle så vara, jämrade sig högljudt, då spiran ryckts ur gummans hand och de gamla kann- och stopmåttan åter kommo till noggrann användning. Jo jo, det är inte alla som räkna tre stop på kannan!

Och det är just om denna maktförflyttning och hvad därmed hade sammanhang som jag skulle försöka berätta litet, både hvad jag vet och hvad jag inte vet.

* * *

Pers Erik var 30 år och bra såg han ut och en präktig gård hade han, men var ogift. Ville ingen ha karlen? Jo då, det felet var det inte, tvärtom, flickorna sprungo nog och gjorde sig till för honom, men ingen tycktes han vilja ha. Väl gick han en tid och fikade efter Burbergsmors Karin, och en rar tös var hon, men då flickan var upptagen på annat håll och inte ville veta af honom, så tog han sin Matts ur skolan. Han ville ej bli gäck en gång till för en flicka och det behöfde han ej heller, ty Anna i Kyrkbyn, rik och förmögen hon ock, räckte honom gärna sin hand och följde honom i brudstol.

Hon såg bra ut. Smal om midjan var hon med ljust hår, blå ögon och röda läppar. Man kunde knappast tro, att hon skulle kunna utveckla så mycken kraft, som hon sedermera gjorde, ty hon såg ut

som en ung flicka, och det var hon ju då också förstås.

Det blef ett grant bröllop. Vår far och mor, nära grannar för resten, voro där, men inte vi barn — hvad skulle de väl med sex små barnungar på gästabudet? — åtminstone inte inne, ty utanför staketet voro vi nog, vi ock, och "sloade". Ah, där var svart af folk som strömmat samman från när och fjärran för att se på ståten och brudparet. Och en och annan, som värdar eller marskalker kände igen, drogs in oaktadt allt verkligt eller låtsadt motstånd och sattes vid gästabudsbordet; ty så var sedvänjan.

Och så kom brudparet ut, ledsagadt af tärnor och marskalker med brinnande ljus, för att visa sig för de skådelystna, hon ljus och fager med skimrande guldkrona och en slöja, luftig som en vårsky, han stor, mörk och ståtlig. De gingo hand i hand öfver gräsplanen och längs staketet, och månet berömande ord fick hon höra af raska gossar och han af blyga flickor, men månet framfusigt och kanske mindre passande därjämte.

Bröllopet tog slut, gästerna reste en hvar till sitt, och ungfolket, nu man och hustru, lämnades ensamma på sin gård för att bruka den, som far och farfar gjort i tiden.

* *

Det är så olika med nygift folk. En del sitter och smekes och jollrar och pratar bort dagarna, den ena efter den andra, och hänger hvarandra ständigt i hälarne. Andra åter bry sig icke om slikt, men kunna vara lika kära i hvarandra för det, om det

nu så skall vara, utan börja arbeta och möda sig från första dag.

Anna och Erik hörde till de senare, inte annat jag vet. Aldrig har jag tviflat på att de voro kära i hvarandra, eljes hade de väl ej ingått en förening för lifvet, ty bra sågo de ut båda två och förmögna voro de. Men inte voro de väl så känslamma af sig, ty de läto smekningar och kyssar vara och ägnade sig helt åt gårdens skötsel. Så har man sagt mig.

Gammelmor gick förstås på som vanligt och som hon nu snart i fyrtio år varit van, och tänkte inte på att gården fått en ny härskarinna eller, om hon ock ägnade en tanke däråt, så kunde hon dock ej få för sig att det gamla ej skulle få äga bestånd. Men hon fick snart se motsatsen.

Det var ej så särdeles många dagar efter bröllopet, som hon så där i sjutiden på morgonen öfverraskades ute i stora stugan, där allt var pyntadt och i ordning, af ungmor själf, som rosig och rar kom in för att börja förverkliga sina egna planer. Gumman blef förvånad och än mer förvånad skulle hon bli. Men icke endast förvånad, åh, mycket värre!

“God morgon“, sade den unga. “Det var bra, att jag råkade mor. Det är väl bäst, att jag tar hand om alla nycklar nu, så mor får slå sig i ro och hvila sig, och därför tänkte jag mor ville gå med och visa mig öfverallt.“

Gumman satt stel af förskräckelse. Hörde hon rätt? Skulle hon afdankas, afskedas? Skulle denna lilla docka rycka makten från henne, från henne, som snart i fyrtio år styrt och ställt på gården? Åh! Åh! Var hon gammal och trött? Skulle hon slå sig i ro? Hvila sig? Åh, det skulle de väl bli två om! Så lätt

skulle hon ej låta sig undanskuffas! Nej! Nej! Tro inte det!

“Hvad menar du barn?” frågade hon.

“Förstår inte mor? Jag menar, att jag är husmor här nu, och då ska väl jag ha alla nycklar.”

“Men Erik då?”

“Erik? Han sköter naturligtvis sitt och jag mitt. Jag kan väl aldrig tro, att han lägger sig i hushållet?” tyckte Anna litet förvånad.

“Nej, nej, så menade jag inte! Jag menar, hvad han tycker om, att hans mor inte ska få något att säga“, yttrade Pers-mor förklarande.

“Då han är husbonde, är jag förstås husmor“, sade Anna än en gång. “Så var det väl när ni gifte er i världen“, förmodade hon.

Och hon hade rätt. Pers mor hade då öfvertagit väldet på gården och den gamla moran, som dock var skröplig och orkeslös, hade fått krypa in i sina rum på gården och där stilla och gömd och glömd framlevat sina återstående dagar. Skulle det nu gå henne själf på samma sätt?

“Vi borde väl vänta ändå och höra hvad Erik säger“, menade gumman, som stred i det längsta. “Är det hans vilja så ska du väl råda då.”

“Erik ja, han vill hvad jag vill. Vi ha redan talat om saken. Och det kan väl mor förstå, att rätt ska vara rätt.”

Rätt ska vara rätt! Ja, det hade varit gummans ord många gånger och rätt hade hon gjort, så vidt hon det förstått. Det kunde väl då ej hjälpas och hade Erik sagt det så halp intet motstånd. Hon kände honom, hon!

Hon drog en djup suck, tog sin blanka nyckel-

knippa och började den tunga, tunga vandringen, ur rum och i rum, i visthus och källare, bodar och uthus, ladugård, stall och svinhus. Hon visade sin sonhustru köket med dess blanka kopparkärl och tenntallrikar, mortlar och fat. Hon öppnade mörknade skåp; därinne stodo nötta silfverbägare och tumlare, tjocka och tunna, bugtade af ålder, kannor, skålar och stop, tunga slevvar, matskedar och teskedar; ett annat var fylldt med drifvor af linne och duktyger. Hon förde ungmor upp på vinden och visade kistor med lakan, handdukar och väfbuntar, lintottar och ullhögar, mjuka dunkuddar och stoppade täcken. I visthusboden stodo tunnor med mjöl, gryn och ärter, i taket hängde kryddpåsar, fårbogor och rökta skinkor, stora tinor innehöllo fläsk och kött i lake.

Och hon fortsatte sin tunga vandring och tung kändes den, fastän hennes hjärta svällde af hemlig stolthet, då hon visade den unga husmodern källarne med sina bukiga drickesfat, sina lårar med potatis, kål och rötter eller mjölkkammaren — ack, hennes kära, välsignade mjölkkammare! — med sina hvit-skurade träbunkar i långa rader, sina gräddkrukor och smörbyttor. I väfkammaren stodo spinnrockar, väfstolar, nystkronor, kuggar och varpor, och så styrde de då kosan mot ladugården, gammelmors öga och husets stolthet.

Där stodo de välfödda kreaturen i långa rader och tuggade i dåsig sömnighet sitt foder, vände på hufvudena och blickade med de stora, dumma ögonen på mor. Åh, henne kände de så väl igen, men den unga, finhyldta kvinnan, hvem var hon? Obekant

var hon, men präktig såg hon ut med sitt ljusa hår och sina blå ögon.

Och gammelmor? Ack, nu kom väl ändå det svåraste och tyngsta! I nära fyrtio år, dag ut och dag in, hade hon besökt sin ladugård; hon kände dem alla, dessa bruna och brokiga kor, som under åratal fyllt hennes mjölkstäfvor, hon visste huru mycket de mjölkade hvar och en, huru länge de stodo i sin, huru många kalffvar de fått, åh, hon kände dem så väl! Och nu skulle det ta ett slut! Aldrig mer skulle hon få något att säga, hennes ord skulle ingen mera bry sig om, ingen!

Hon strök dem sakta öfver ryggen till afsked, den ena efter den andra, hon smekte Gullkrona, Blomster och Majros, och Bläsan och Dockan och Hjärta och allesamman, och deras stora, vänliga, dumma ögon sågo på gammelmor. Hvad ginge väl åt henne, som ibland torkade sina ögon med förklädet?

I sina kättar hoppade några brokiga kalffvar och slickade vänligt kvinnornas händer med sina slemmiga tungor; i den stora, rymliga fårkätten dansade skygga, ulliga får och blickade hotfullt ett par baggar med djärft krökta horn.

Åh, det var en rik gård och Annas hjärta slog högt af fröjd öfver all den makt, som nu lades i hennes unga hand. Hvad brydde väl hon sig om gumman? Hon var ju gammal och kunde väl behöfva komma i ro.

De kastade en blick in i foderhuset, där doftande hö reste sig i stora stackar, och så gingo de då tillbaka igen, öfver åsen och ned på andra sidan.

“Du ska väl se alltihop medan vi hålla

på“, hade gumman sagt och Anna hade nickat jakande.

Där var stallet, som ju egentligen tillhörde karlarne, men hon borde väl se och klappa sina hästar. Och de stodo stampande i sina spiltor i det ljusa, luftiga stallet, de fyra välfödda kamparne med glänsande hull, och vände sina klara, talande ögon emot de inträdande. Hvilka voro de? Åh, gammelmor kände de igen och den smärta, blåögda var bestämdt ungmor! De hade hört Perlan säga någonting i den vägen, Perlan, som dragit dem till kyrkan en söndag, de båda unga. Det var alltså husbondens hustru!

De kråmade sig under de vänliga smekningarne och sågo ungmor nicka åt sig i dörren, då hon försvann. Och så tittade de båda in på den välsopade logen, bredvid hvilken halmen låg uppstaplad i väldiga högar, och in i magasinet, där sädesbingarne voro. På återvägen öppnade gammelmor ena halfdörren till svinhuset, där en fem à sex grymtande bestar vältrade sig i halmboss och smuts.

De kommo åter in i stugan, där allt husfolket var samladt vid frukostbordet med Erik på husbondplatsen. Och där fick gumman, hans egen mor, höra inför allt folket — åh, att hon inte sjönk ned genom golfvet! — höra huru han, hennes egen son, som hon burit under sitt hjärta, på sina armar, tog makten och spiran ifrån henne och lade dem i den ungas händer, i den rosiga, leende ungmors.

“Från i dag“, sade han och såg så godt på sin unga hustru, “från i dag finnes här endast en husmor på gården och det är min hustru. Allt skall gå genom henne. Men jag önskar och hoppas“, tillade

han med en vänlig nick mot modern, som förkrossad sjunkit ner på bänken, "att alla visa min mor skyldig vördnad och aktning."

* *
* *

Åh, du gamla!

Ensam i sina två små nätta och trefliga rum i ena flygelbyggnaden på gården skulle nu hennes dagar förflyta stilla och enformigt, den ena den andra lik till den sista. Intet fattades henne, men hvad skulle hon väl göra? Sticka, spinna, sy, hvartill tjänade väl det? Hon hade allt hvad hon behöfde och mera därtill, och hvarför skulle hon väl möda sina gamla händer och ögon med slikt? Brodera, läsa, musicera, det kunde hon ej, hon, en gammal bondgumma! Men styra och ställa och befalla på en stor gård, det kunde hon, därvid var hon van, men hon var afsatt, öfverflödig! Lugnt och stilla och enformigt skulle hennes dagar förflyta tills hon skulle läggas svept i en kista och bäras ut och köras bort till den helgade kyrkogården, där hennes far och mor och farfar och mormor sofvo den eviga sömnen, och snart nog skulle hon gömmas och glömmas. Åh, hon var ju redan både gömd och glömd!

Det var bittra, tunga dagar, men gammelmor var hvarken utgammal eller orkeslös ännu. Ånej! Hon satt vid sina fönster och såg gårdens folk komma och gå som i forna dar, hon såg sin mörkhyade son och hans ljusa, glada hustru styra och ställa henne förutan. Visst var det väl en tröst att gårdsfolket hälsade och tilltalade henne med samma vördnad som förr och att en och annan gammal piga i smyg beklagade sig öfver gårdens nya härskarinna, som vore

snål och småkinkig, och att skolmästarmadamen jämrade sig högt öfver knappa mjölkmått och att alla i orten beklagade att hon, gammelmor, blifvit satt af sätet; visst var väl det en tröst, men hvad mer? Hennes röst var förstummad, hennes spira bruten. Men skulle det så förblifva?

Hon ville än en gång samla sin kraft, hon ville förgöra den rosiga ungmor, kufva henne, rycka makten af henne, hämnas sin skymf och sitt nederlag.

Åh, Pers mor, du blir elak på gamla dar!

Men, Gud bevars, hon ville henne inte illa, intet kroppsligt ondt, men hon vill, hon vill, ja, hon vet egentligen inte hvad hon vill, men hon börjar hata, åh, hata henne, denna unga, vackra kvinna, som nu styr och ställer i hennes ställe på gården!

Och gumman sitter där i sin ensamhet och rufvar och grubblar och tänker, och hennes gamla präktiga, goda hjärta blir ondt och styggt och fylles af dystra och mörka tankar. Hon ber Gud bevara sig ifrån dem, hon som aldrig gjort annat än rätt åt hvar man så vidt hon det förmått och förstått, men så får hon se ungmor på gården med bara armar och rosiga kinder och då storma de åter in på henne, de onda, mörka tankarna. Och tanken spinner sin tråd, den ena till den andra, och hon väfver och väfver, där hon sitter, en afsatt drottning, vid fönstret i sitt rum med de förr så flitiga händerna i skötet, och så blir väfven, nätet, färdigt. Nu vill hon lägga ut det, hon vill, hon vill! Det må då gå huru det kan, men sysslolös kan hon ej sitta och ohämnad ej heller!

Och nätet lägges ut. Ve dig, ungmor, som retat den gamla!

Gammelmor börjar åter visa sig ute på gården och bland folk, prata som förr, jollra med ungmor ibland, fastän det gick litet trögt, och så småningom sätta sig in i sin nya ställning. Hon hade nu ett mål att arbeta för, en strid att utkämpa, en veder-gällning att kräfvä, och därför blef hon åter fullt arbetsför.

På gården fanns en dräng, som hette Johan. Han hade i flera år tjänat hos Annas föräldrar, såg ganska bra ut, hade ett inställsamt sätt och en stark arm, men var en låg, spekulerande människa. En tid hade han inbillat sig att den rika bonddottern hade ett godt öga till honom, att han skulle få äkta henne och så förvärfva sig en bra gård, men insett sitt misstag då hon gifte sig med Erik. Och så hade han lagat att han fick tjänst hos hennes man, Pers Erik, ty ingen vet, huru ödet kan gestalta sig, och ännu hade han ej förlorat allt hopp i den vägen.

Pers mor visste ingenting härom, men under sina långa, mörka stunder vid fönstret i den ensliga kammaren hade hon sett och hört nog för att kunna draga sina slutsatser. Och gammal och förständig som hon var så visste hon att kärlek och svartsjuka kunna ställa till mycken oreda här i världen.

Hon började tala med Johan och hur hon lerkade och slog fram ett och annat så började hon ana hans tankar och planer. Där hade hon ju ett medel, som kom henne väl till pass, ett verktyg, som hon ville begagna.

“Hm“, tyckte hon en dag åt Johan, “jag tror ungmor tittar efter dig ibland! Men ni äro ju också gamla bekanta.“

“Ja, visst äro vi det“, nickade han med ett belåtet uttryck. “Men sa mor, att hon tittar efter mig.“

“Ja sa ingenting, men en har väl ögon, vet jag“, sade gumman med halfhög stämma.

Den gången skämdes du, Pers-mor, när du kom in till dig! Det var första steget och det är alltid värst.

Hennes ord voro eldbränder.

Johan hade ju i flera år troget och träget tjänat Annas föräldrar, hade gjort Anna själf många små-tjänster under denna tid och borde väl med sitt utseende och sitt sätt hafva kunnat gjort intryck på henne, åtminstone litet. Det var ju inte omöjligt att gammelmor sett rätt. Kanske hade Anna gift sig med Erik för gårdens skull, kanske hade hon en liten vrå i sitt hjärta, dit han aldrig kommit. Omöjligt var det väl ej! Människan är ju människa och tankarne gå ofta sin egen väg!

Johan började på nytt hängifva sig åt sina funderingar, trodde att ungmor gärna såg honom och sökte vid alla tillfällen hålla sig framme, le litet förtroligt mot henne, tala halfhöga ord, och det kunde ju skrivas på deras gamla bekantskaps konto. Men försiktigt, försiktigt! Åh, han visste nog, han, huru kvinnfolk skulle tagas!

Anna såg ingenting och visste ingenting, men Erik, han såg. Hans lynne var mörkt som hans utseende och hans känslor starka, och många ord sade han vanligtvis ej. Modern kände sin son och hade en dag i förbigående sagt:

“Hur är det, äro Anna och Johan bekanta?“

“Bekanta, ja, han har ju tjänat hos hennes föräldrar.“

“Jag kan just tycka det“, hade modern sagt med en egen betoning.

Det kom för honom sedan.

Hvarför kunde hon tycka det? Erik återkallade i minnet det korta samtalet och grubblade därpå. Skulle de två verkligen kunna ha något gemensamt? Hvarför kom Johan och sökte tjänst just hos honom? Skulle Anna...? Han måste ha klarhet häri.

“Hör ni mor, hvad mente ni med det ni sa om Johan härom dagen?“ frågade han.

“Hm, jag mente just ingenting. Men Anna ser bra ut och karlar kunna väl bli galna för mindre.“

Det var pilen numro två, gammelmor! Den träffade, var säker på det, och Erik bleknade inte för ro skull.

“Vet ni något, mor?“ frågade han allvarsamt.

“Vet? Nej, Gud bevare mig, jag har väl intet sagt! Och ingenting vet jag heller.“

“Nå, hvad menar ni då?“

“Jag menar ingenting. En människa kan väl få nicka åt en karl, det är väl intet ondt i det!“

“Nickar Anna åt Johan, menar ni?“ Han grep modern hårdt om handleden.

“Är du från vettet!“ utbrast gumman, som nu blef förskräckt. “Hvem talar väl om Anna? Jag har inte sett henne nicka åt någon. Hvad tänker du på!“

De skildes åt, men Erik hade nu fått något att rufva på.

Åh, Pers mor, att du blifvit så elak!

Och Anna visste ingenting om åskmolnet, som sakta, men säkert drog sig samman öfver henne och hennes husliga lycka, och gammelmor visste heller inte mycket om de olycksdiga följder, som hennes

utskjutna pilar skulle få, och de sår de skulle förorsaka äfven henne själf. Hade hon det gjort så hade hon säkert betänkt sig mera än en gång innan hon släppt ut de tändande orden.

Erik, dystert och fåordig var han förut, men nu blef han än slutnare. Och ungmor såg ingenting. Som vanligt skötte hon sina dagliga sysslor, vänlig mot alla, men alltid på sin kant. Pigorna voro just ej särdeles förtjusta i henne, ty hennes vakande öga var med öfverallt och en hvar måste göra sin plikt. Drängarne däremot hade ingenting att klaga på, ty hon hade ej mycket att göra med dem, mat och dryck och hvad af behof var tröt aldrig och unga, vackra kvinnor tycka karlar alltid om.

Under det dagliga arbetet hade hon sällan tid att tänka på Eriks tillbakadragenhet och fåordighet och gjorde hon det någon gång och kände en längtan efter en vänlig smekning, ett kärleksfullt ord, så slog hon åter bort denna tanke. Han var väl nu en gång sådan och det är alltid skillnad på fästmannen och maken.

Men så kom gumman med sin tredje pil.

“Hm, barn“, sade hon en dag, “det ser ut för mina ögon som om Erik inte brydde sig mycket om dig.“

“Tycker ni det, mor?“ frågade Anna och såg upp med sina blåa ögon. Det var just hennes egen tanke i stilla och ensamma stunder.

“Ja, visst gör jag det“, blef svaret. “Tänk ändå sådan skillnad det är mellan Johan och honom.“

Johan! Åter en af hennes ensliga tankar i dagen.

“Kors mor, alla kunna väl inte vara lika här i världen! Hur skulle det då se ut?“

Hon satte åter fart på spinnrockshjulet, men äfven här hade pilen träffat. Hvarför var väl mannen så inbunden? Hade han något emot henne? Var han inte nöjd med henne? Skötte hon kanske inte huset så bra som mor hans gjort? Hvarför såg han väl så forskande på henne ibland och kom så oförmodadt in emellanåt? Sökte han någon? Ville han öfverraska henne?

Och Johan! Hvad mente mor med honom? Han var nog glad och munter och språksam och bra såg han väl ut, men Erik var allt mycket förmer ändå. Men nog kunde han väl vara en smula vänligare och gladare. Bara en liten smula. Det skulle alltid kännas oändligt lättare, ty i längden blef det allt bra svårt att vara så ensam.

Ack gammelmor, dina pilar ha träffat allt för väl!

* *
 *

Tiden gick sin gilla gång och det utsådda ogräset hade slagit rot och växte och växte med en förfärande fart och alla gummans böner och tårar skulle numera ej kunnat förkväfva det. Men hon tänkte minst af allt på böner och tårar. Hennes gamla, förr så goda och beprisade hjärta hade blifvit förunderligt hårdt och kallt, ehuru hon ibland kände en stickande smärta inom sig och blygselns rodnad steg upp i hennes gamla ärliga ansikte. Men så såg hon ut öfver gården och dess vidsträckta ägor och kände sin ringhet och vanmakt, och åter stelnade hjärtat i hennes barm och hon fortsatte på den inslagna vägen.

Johan inbillade sig att ungmor tyckte om honom och gammelmor styrkte honom däri med fint och

skickligt framkastade ord och uttryck. Eriks misstänksamhet och väckta svartsjuka underhöll hon likaledes med på sätt och vis betydelselösa samtal och inför Anna gjorde hon ibland sina jämförelser mellan Erik och Johan och alltid fick den senare företrädet.

“Du Anna, hur länge tjänade Johan hos dina föräldrar?” frågade hon en dag.

“Ja, det var väl så där en fem, sex år“, svarade Anna, “men hvarför frågar ni så, mor?”

“Nå, men hvarför stannade han inte kvar då, utan flyttade hit?” fortfor hon.

“Hvarför? Ja, hur ska jag veta det?” Anna slog förvånad upp sina ögon.

“Har du aldrig tänkt efter heller?” Gammelmor tycktes riktigt vilja känna sin sonhustru på pulsen.

Nej, det hade hon inte gjort. Hvarför skulle hon väl det?

“Har du aldrig tänkt på att karlen kunde vara kär i dig?” frågade gumman halfhögt och spände ögonen i ungmor.

“Kär?”

Till mors förvåning slog Anna upp ett klingande skratt. En kvinna känner sig gärna smickrad af männens uppmärksamhet.

“Det har jag aldrig tänkt på, men det kan väl hända. Och intet ondt i det“, sade Anna bekymmerslöst.

Och gumman fortgick på den inslagna vägen.

Det töfvade icke länge förrän Johan fick del af hennes samtal med gårdens unga härskarinna, ehuru i den form, som bäst passade för hennes planer. Således hade Anna sagt, att det inte vore något ondt i att Johan tyckte om henne, och det var ju ett godt ord och något att bygga på för honom. Han kunde

väl försöka känna sig för en smula, ingen visste ju, hvad framtiden kunde bära i sitt sköte.

Anna började att särskildt observera Johan och kom snart nog med sin skarpa blick under fund med att han var kär i henne. Ah, hon såg det så väl! Och det var ju alltid en tillfredsställelse att veta. Gud bevars, hon ville inte karlen något, inte ett skapande grand, och inte rådde hon för att han för-gapat sig i henne heller; men det kunde dock vara roligt nog att se, huru han ämnade bära sig åt och huru långt han vågade gå. Det var ju alltid en omväxling i det dagliga enahanda.

Gumman höll trådarna i sin starka hand, ännu starkare af den känsla som dref henne fram på den inslagna olycksdigra stråten.

“Erik du“, sade hon en dag, “jag ville inte göra dig ledsen, det vet du ju, men jag borde väl ändå bedja dig hålla ögonen på Johan.“

Han nickade mörkt till hennes ord, men sade intet. Längre hade han rufvat på sina dystra tankar och i stället för att tala vid sin hustru och reda upp trasset, som smög sig om hjärtat och kylde det, fördjupade han sig mer och mer i den föreställningen, att de två, Anna och Johan, hade något sig emellan, och att den senares flyttning till gården kort före hennes bröllop varit aftalad på förhand. Åh så skamligt, så nedrigt skamligt! Men han var allt man att tukta dem, om han endast finge bevis!

De hade varit gifta något öfver ett år och en liten rosig pilt sprattlade ibland i den unga kvinnans knä. Visst var hon glad öfver den lille, men hennes dagar voro dock förunderligt tunga och ensliga och glada samtal med den mörke Erik lifvade aldrig upp

henne, ty något slikt inträffade ej. Hon kände ibland sin kraft mattas och det spänstiga modet svika och önskade sig åter hem till fars och mors lugna gård i Kyrkbyn, för att i moderns trofasta sköte få gråta ut sin smärta; men så kom det åter öfver henne, att hon hade en uppgift att fylla här i världen, ett barn att fostra, en gård att sköta, dagliga sysslor som väntade, och så grep hon då åter glad som vanligt och med hurtig håg in i arbetet. Men hjärtat sved många gånger. Och ensam var hon ju ibland allt folket, mannen var ej hennes förtrogne, gammelmor började hon nästan bli rädd för, ty hon hviskade ofta så underliga ord i hennes öra, och hos ingen, i ingens trofasta hjärta kunde hon nedlägga sina bekymmer, för ingen klaga sin nöd. Åh, så ensam hon var!

Så satt hon en dag vid sin spinnrock i stora stugan, under det att lillpysen sof i kammaren intill, och tänkte på huru allt förändras här i världen och huru flickors leende, rosiga drömmar så hastigt förgå. Hon trampade flitigt sin rock, där hon satt i det fulla solskenet, som föll in genom de klara fönsterna, och vätte sin tråd, och hörde ej huru dörren sakta öppnades och Johan smög sig in. Väl inkommen stannade han och såg och såg. Hvad hon var vacker, där hon satt i solskenet och spann sitt lin invid den stora Moraklockan, som knäppte i hörnet! Hon såg nästan bättre ut nu än för ett år sedan.

Slutligen fick hon syn på honom, stannade rocken och såg förvånad ut. Hvad ville han?

“Skrämde jag er, ungmor?” frågade han med len röst och kom fram till henne.

“Anej!”

De hvita tänderna lyste genom de leende läpparne och skalken glimmade i ögat.

Han lutade sig upprörd ner, lade ena handen på stolkarmen och ämnade just säga någonting, då dörren häftigt flög upp och Erik kom in med gnistrande ögon. Utan att säga ett ord kom han fram till de två, fick den förskräckta karlen i halsen och kastade honom med fart mot dörren.

“Ut din slyngel!” sade han med fullkomligt lugn röst och gick därefter in i kammaren utan att kasta en blick på Anna, som öfverraskad och skrämmd fallit i gråt. För hvems skull grät hon väl?

Mörka voro hans tankar. Skulle väl detta vara beviset, som han önskat, eller rättare sagdt, som han behöfde? Det var ej nog, ej fullgiltigt! Visst stod väl karlen bra nära henne, där hon satt ensam i stugan och spann, och visst log hon emot honom, men det var ju ändå intet bevis, ty både det ena och det andra var fullt förklarligt. Men han skulle väl i alla fall inte smyga i stugan, drängen, utan sköta sitt arbete han som de andra. För resten, allt det här blef olidligt i längden, det måste bli ett slut därpå på ett eller annat sätt.

Hans blick föll på väggen, där en bössa hängde, ett vackert vapen, hvarmed han skjutit många präktiga skott. Men nu var det längesedan han ströfvat ute i sina vidsträckta skogar med bössan på axeln. Bössan var en god kamrat, den skvallrade ej ur skolan, den var pålitlig och säker och klickade aldrig.

Hm.

Hans öga stod stilla på en punkt och vidgades

af förfäran under den tanke, som rann fram hos honom. Han steg häftigt upp och gick ut.

Ett par veckor, kanske månader, gingo fram under alldagliga bestyr och den utanför stående kunde ej varsna annat än att allt stod rätt till på den granna gården. Och dock drefvo onda makter där sitt spel med svaga mänskobarn och den bortbytta gammelmors fasliga utsäde började mogna till skörd.

Johan lät ej varna sig af husbondens ingripande under hans framsmygande på otillåtna vägar. Förblindad af sin inbillning och ungmors blåa ögon sökte han allt fort att komma i hennes närhet, att få tillhviska henne ett ord om den förtärande brand, som bemäktigat sig honom och som han trodde att hon delade. Han såg att Erik försummade henne, hörde gammelmors giftiga ord i sitt öra, kände sin egen känsla drifva sig framåt och rusade så med förbundna ögon mot sitt öde.

Så kom han då en dag in till henne, det var just i skymningen, och hon sysslade med någonting vid spisen. Glömsk af allt och endast seende henne hastade han fram med vansinniga ord på läpparna, ord, som ingen ärbar kvinna kunde åhöra, men med af förvåning vidgade ögon vände sig Anna emot honom, gaf honom en kraftig stöt för bröstet och utbrast:

“Är Johan galen!”

Öfverraskad och förkrossad raglade han baklänges och där, just i dörröppningen stod den mörka husbonden med ögat brinnande i en underlig glans. Han sade intet, men steg åt sidan och pekade på dörröppningen, genom hvilken syndaren smög sig ut med skam och raseri i hjärtat. Därefter stängde han den, gick sakta fram till den unga hu-

strun, som sjunkit ner på spishällen med förklädet för ansiktet, tog henne varsamt i sina armar och hviskade:

“Anna! Kära Anna!”

Åh, hvad han var glad!

Bevis hade han fått, bevis på den enas oskuld, den andres skuld. Men hvad brydde han sig för tillfället om denne, då han sett sin stolta, trofasta hustru, sin raska Anna, hans egen Anna, föraktligt stöta uslingen ifrån sig, då han i skymningen kom smygande med falska och förrädiska ord på läpparne. Hans hjärta vidgades af jubel, hans mörka öga strålade af fröjd såsom om han vunnit och funnit en stor skatt, och därför tog han ock så sakta hjärtevännen i sina armar och hviskade i hennes öra:

“Anna! Kära Anna!”

Och hon, öfverraskad af hans oförmodade uppträdande, af hans ovanliga ömhet, hans smekningar och ord, hon glömde gångna, tunga, dystra dagar, som pressat hennes unga, varma hjärta en lång tid, glömde alla misstänksamma ögonkast och halfhöga ord, och slöt sig intill honom gråtande och snyftande af glädje:

“Erik! Åh, Erik!”

Så glada hade de två ej varit på länge. De tycktes ånyo ha funnit hvarandra.

* * *

Erik började åter jaga. Många och långa timmar drog han omkring i skogen, sköt en tjäder eller en hare, ibland en räf, ibland ingenting, men ute och ströfvade var han ändå. Och lugn och ro tycktes åter vilja smyga sig in i den boning, där söndringens

och misstrons ande nu en tid rådt, och förvånad och missnöjd och ändå med en hemlig tillfredsställelse — så egendomlig är människonaturen — såg och iakttog gammelmor det nya förhållandet. Men lugnet rådde endast på ytan, ty så lätt går det minsann ej att utrota ogräs, alltid är där något kvar.

Det var på vintern, andra eller tredje vintern efter Eriks och Annas bröllop, och ej särdeles långt efter nyss skildrade tilldragelse. Drängarne voro ute i skogen för att köra hem ved till gården och Erik troddes befinna sig någonstädes i skogarne på jakt, ty man hade hört ett par bösskott så där litet efter dagningen.

Då kom där frampå förmiddagen en tom vedskrinda hemkörande, dock ej tom, ty då den kom in på gården befanns någonting ligga utsträckt på botten med ett hästtäcke öfver sig. Det var en karl. Och Erik, som satt på slädkanten med bössan öfver axeln, och drängen, som körde, buro in karlen i ett rum i en af flygelbyggnaderna, och en timme därefter åkte Erik, som var helt blek och upprörd, ifrån gården i sällskap med Lasse i Björka och Kyrkvärds Anders, två ansedda grannbönder. De åkte raka vägen till länsman.

Där berättade den rike och allmänt ansedde bergsmannen Erik Ersson att han på morgonen varit ute på jakt och därunder af våda råkat skjuta sin egen dräng Johan, en rask och omtyckt arbetare, och att han nu komme med dessa två borgensmän, hvilkas ord och gods likaväl som hans egna sattes i pant för hans frihet. Han ville icke undandraga sig dom och ransakning, nej visst icke, det kunde aldrig komma ifråga, men han ville vistas på fri fot på sin gård

tills målet kunde komma före vid tinget, och dubbel mansbot bjöd han.

Länsmannen kände godt den aktade bergsmannen och en olycka kan ju hvem som helst råka ut för. Vederbörliga handlingar uppsattes och underskrefvos och på aftonen åkte de tre männen hem igen, men många ord sade de ej till hvarandra på den färden.

Men därhemma på gården i vinterkylan gick gammelmor och väntade, tryckt under ängslande föreställningar och plågad af en ovisshet, som ej unnade henne den ringaste ro. Hon vågade knappt tänka ut den grufliga, förfärande tanke, som isade blodet i hennes ådror, det tvifvel, som gripit henne och brände henne in i själen. Hade han eller hade han icke? Åh, det vore ju förfärligt! Var det väl möjligt? Och i så fall, stode hon, gammelmor själf, skuldfri och ren? O Gud, att en kan bli så elak på gamla dagar!

Så gick hon där och ängslades och hörde slutligen bjällerklangen ljuda på afstånd och såg släden som en mörk punkt ila fram genom allén och stanna vid trappan.

Hon rörde vid Eriks arm, då han steg ur.

“Erik, får jag säga dig ett ord“, bad hon med skälfvande läppar och förde honom in i sina egna, väl ombonade rum. Ingen, ingen skulle få höra, hvad hon hade att säga!

“Gud i himmelen, Erik, har du gjort det?“ frågade hon med största ängslan målad i sina drag och med sammanknäppta händer. “Säg att du inte rådde för det! O Gud, Erik!“

“Yrar ni mor?“

Han bleknade ovillkorligen under hennes brännande blick.

“Hur tycker ni jag skulle rå för det? Jag går i den halvmörka skogen och skjuter och får träff, skjuter än en gång och råkar olyckligtvis karlen, den präktige Johan. En så bra arbetare lär jag allt få söka efter!”

Han talade i lugn, obesvärad ton; dock låg däri en skymt af ironi och liksom ett försök att påminna sig den dödes egenskaper för att lugna oroliga hjärteyttringar.

Gumman fattade hans hand.

“Åh Erik, jag har gått här och ängslats och tänkt fasliga tankar och du vet hvad jag har sagt dig om den döde stackarn! Inte menade jag något illa därmed! Åh, Gud hjälpe mig arma!”

Hon sjönk gråtande ner på en stol med händerna för ansiktet.

“Gråt inte ni, mor! Inte kan hvarken ni eller jag rå för att en olycka inträffar. Hvad ni pratat om karlen har jag aldrig fäst mig vid.”

Han gick och lämnade modern ensam med sin sorg och sina tankar och hon kände, hon tyckte sig känna, att han ej talat riktigt sant. O Gud, så förfärligt! Hennes Erik, hennes enda barn! Och för hennes skull! Hur skulle väl detta gå?

Och gamla Pers-mor snyftade af sorg, grämelse och samvetskval. Hon hade sått ogräs och nu hade det gått upp och burit frukt, och bitter, bitter frukt!

På gården gick allt eljes sin gamla vanliga gång, ehuru det märktes att något dock var på tok. Man hviskade och talade sins emellan om husbondens

olycka och beklagade det skedda och honom själf, ty han var en regal karl, Pers Erik, och omtyckt af folket oaktadt sitt kalla, inbundna sätt.

Då han inträdde kom Anna emot honom i dörren med bleka drag och ögonen röda af tårar.

“Åh Erik, en sådan olycka! Hur ska det nu gå?”

“Kära Anna, var inte ledsen du, det går nog bra, det sa länsman! En olycka kan en väl råka ut för!”

Hans lugna ton och säkra hållning tröstade mera än många ord, och så blef då ändtligen kväll äfven på denna olycksdag.

* * *

Anna följde med till tinget. De flesta af ortens storbönder åkte ock dit för att fälla goda ord för Erik och göra hvad göras kunde för att gifva den sorgliga saken en god utgång. Han var bekant i vida kretsar, Erik, och alla togo hans sak som sin egen. Man vägde för och emot och åhörde vittnen, men kunde ej finna någon rimlig anledning, något uppsåt, utan af allt framgick eller tycktes åtminstone framgå att en ren olyckshändelse förelåg. Följden blef ock att Erik enhälligt frikändes af nämnden, men dömdes förstås att erlægga mansbot och den lade han ock upp i dubbelt mått, ty ett par tusen riksdaler mera eller mindre blef han sannerligen inte fattig af.

Och så vände de då hemåt igen, man och hustru, och glada voro de båda två, men mycket sade de ej på den resan.

På kvällen gick Erik ut med sin bössa och

styrde stegen till smedjan, där snart kolelden flammade under bälgens väldiga andedräkt. Bössan skrufvades sönder, den fina, konstrikt utskurna stocken kastades på elden och förtärdes, och pipa och låsmekanism gräfdes ner i eldsörjan, under det att Erik drog pusten med vänstra handen och makade kol öfver.

Släggan låg redo på städet och under vana, kraftiga hammarslag var snart det hvitglödgade järnet sammansmidat till en enda bit, pipa, lås och alltsammans var dels förbrändt, dels oformligt. Mordverktyget, som kostat en människas och många djurs lif, var förintadt, oigenkänligt, förstördt, och kastades i ett hörn af smedjan bland skrot och affall.

Det var gjordt. Vapnet skulle ej längre hänga på hans vägg och framkalla sjukliga drömmar och farliga påminnelser!

Tiden gick sin gilla gång och det timade olycksfallet började så småningom falla i glömska och — Erik drack, drack omåttligt, hejdlöst, vansinnigt.

Första gången Anna kom under fund därmed hade hon visserligen blifvit förskräckt, men trott det vara helt tillfälligt. Men då det upprepades gång efter annan, tidt och tätt och snart dagligdags, blef hon alldeles öfver sig gifven. Hvad i Herrans namn skulle hon väl taga sig till? Hvem skulle hjälpa henne? Hvem sköta gården och dess utsysslor? Åh, Erik, Erik!

Men Erik hvarken hörde eller såg. Han satt i sina rum, döf för allt, döf för allt, och sökte släcka den brand, döfva den oro, som rasade inom honom och förskräckte honom! I ruset fann han ro

och lugn och därför måste han dricka, dricka så länge han kunde röra hand eller fot. Det släckte, det lättade, åh, det lättade så förunderligt. Han bar på något, ett dystert minne, ett hemskt, blodigt minne, men ingen, ingen i hela vida världen skulle få veta därom, och rösten därinne, den måste tystas, döfvas, släckas, ja, släckas.

Och därför drack han!

Det var en förfärlig tid för Anna och en arbetssam och mödande tid därjämte, ty hon måste nu stå för hela gården. Och till hennes berömmelse kan sägas att hon ledde allt som en hel karl, ja bättre. Drängarne lyssnade med aktning och vördnad till hennes befallningar rörande jordbruket och hvad därmed hade sammanhang, och funno med förvåning att hon hade reda på allt nästan bättre än de själfva.

Om Erik talade de aldrig. Man visste hans olycka och ömkade honom af allt hjärta, och det troddes allmänt att det olycksdigra skottet var orsaken.

Och gammelmor? Ja, stackars gammelmor! Hon bara sörjde och sörjde och hade en dag kommit in till den från alla sidor öfverlupna Anna och rent af förskräckt henne med sina fantasier och osammanhängande yttranden. Det var inte möjligt att bli klok på henne och Anna hade minsann annat att göra än att sätta sig ner och tyda gåtor.

Hon kunde dock ej undgå att höra en del af mors ord, att hon, gammelmor, vore orsaken till allt det onda, som timat på de senare åren, till allt elände, som träffat dem, ty med sitt falska och ondskefulla tal hade hon förgiftat männens hjärtan och hetsat

upp dem emot hvarandra och sökt väcka misstro hos Erik emot hustrun.

Hm. Inte hade Anna tid att grubbla på slikt och aldrig ville eller kunde hon för resten tro annat, än att det skedda tilldragit sig emedan "det skulle så vara". Gumman började bli gammal och tosig och olyckan med Erik hade gripit henne för hårdt. Men själf hade hon ej tid att grubbla.

Så dog Erik. Åh, det var en förfärlig kväll. Sex starka karlar hade all möda att hålla den arme, rasande mannen och hindra honom från att skada sig själf eller andra. Och gång på gång kastade han sig med full, ursinnig kraft, mångdubblad af vansinnet, öfver dem för att krossa dem, krossa sig själf, krossa allt, tills han slutligen föll tillbaka i sängen maktlös och förintad, ej igenkännande någon eller något, men vridande sig under smärftfulla syner och föreställningar.

Anna hade ej kunnat vara inne i rummet och åse det grufliga uppträdet, utan satt i ängslig förbudan vid den två-årige piltens säng och räknade timmar och minuter tills äntligen en af karlarne, det var ändå Lasse i Björka, som varit där i flera dar, kom och förkunnade henne att allt var slut.

Åh! Hon drog ett djupt andedrag af lättnad och greps af en vild glädje. Så var hon då fri från den tunga, tunga bördan, som en lång tid legat på hennes axlar, fri från den följeslagare, som genom sitt bedröfliga uppförande slutligen blifvit henne vämjelig, en styggelse, fri, för att med sin lille gosse draga långt, långt bort, där ingen kände henne och där minnena ej trädde så lefvande i hennes väg.

Hon böjde ned hufvudet och grät. "O, Gud, gif den arme en evig frid hos dig!"

Det var på morgonen som Erik skildes hädan, och en stund därefter gick Anna ner till gammelmor för att förkunna sorgebudskapet.

Hon var sig ej mera lik, den gamla; hennes tal var understundom virrigt som hennes tankar och alltjämt återkom hon till samma ämne, att hon och ingen annan vore orsaken till Johans död och det sorgliga tillståndet med gårdens herre.

Då Anna inträdde satt hon i sin länstol och tycktes vara fullt redig och klar, åtminstone voro hennes ögon det. Hon nickade vänligt emot sin sonhustru och sade stilla:

"Jag vet hvarför du kommer, barn. Erik är död. Sätt dig här så skall jag säga dig något."

Anna satte sig förvånad och gumman tog hennes ena hand.

"Då du kom hit Anna och blef husmor på gården efter mig grämde det mig outsägligt mycket. I nära fyrtio år hade jag styrt och ställt efter min vilja och skulle nu, ej fyllda sextio år, sitta i min stilla kammare och vänta på döden. Jag kunde det ej och beslöt i min ensamhet att göra dig dagarna tunga, då du tagit all makt ifrån mig. Ack barn, jag ber dig förlåta mig allt ondt, som jag samkat öfver ditt unga hufvud!"

Är hon nu där igen! tänkte Anna, men sade vänligt:

"Ni ska inte tänka och tala så mor, det är nog sorgligt ändå!"

"Jo, låt mig få tala ut nu, törhända är det sista gången vi talas vid. Minns du, hvad jag sade

dig ibland om Erik och Johan? Ack barn, jag gick på samma sätt till dem. Hos Erik väckte jag svartsjuka, en brinnande svartsjuka, och tvifvel mot hans egen hustru; hos Johan väckte jag vilda, orimliga förhoppningar. Och du vet själf hur det gick, hur misstänksamhet och dysterhet smög in i huset och hur Johan dog i skogen för Eriks skott. Åh barn, barn, hvad säger du om mig som gjort allt detta?"

Anna hade dragit sin hand ur gummans och satt mållös af fasa. Hvilken förfärlig afgrund öppnade sig ej framför henne! Var det väl möjligt allt detta, allt hvad gammelmor sagt, allt hvad hon antydt? Var det då ej en olyckshändelse? Gud i himmelen så förfärligt!

Hon gömde ansiktet i händerna och brast i gråt.

Gumman, som setat med sina sammanknäppta händer i skötet och vaggat hit och dit, strök henne sakta öfver det ljusa håret.

"Gråt barn", sade hon, "det lättar! Jag har inga tårar kvar. Men säg för Guds skull att du förlåter mig. O, att allt detta vore ogjordt!"

Anna blickade upp på den gamla genom tårarna och såg detta fårade, ängsliga ansikte och greps af medlidande. Det kunde väl ej vara möjligt! Och var det nu ock möjligt, så kunde ingen människa i världen göra det gjorda ogjordt.

"Jag har gråtit och bedt vår Herre om förlåtelse", sade Pers-mor med låg, skälfvande röst och vred sina händer, "och att han inte för hårdt skulle tillräkna en gammal gumma hvad hon gjort, och nu är du kvar. De andra, Erik och Johan, ha lämnat oss, de kunna ej mera göra hvarken till eller från. Men du Anna, säg barn att du förlåter mig, så visst

som du själf en gång behöfver förlåtelse. Ack, eljes kan jag ej dö i frid och får aldrig ro i min graf!"

"Kära mor", sade Anna snyftande af rörelse och ångest och lade den gamlas hand mellan sina båda, "visst förlåter jag er af hela mitt hjärta! Aldrig hade ni gjort så, om ni vetat hur det skulle gått!"

"Gud välsigne dig, Anna! Jag visste väl jag, att du inte ville förkrossa mig! Gå in till dig barn och tag min innerliga tack med dig! Du har gjort mitt hjärta lätt!"

De skildes åt, de två. Och på morgonen dagen efter bådades Anna att gumman dött på natten, äfven hon, stilla och fridfullt. Hon hade följt sin son, och mycket talades i orten därom på sin tid.

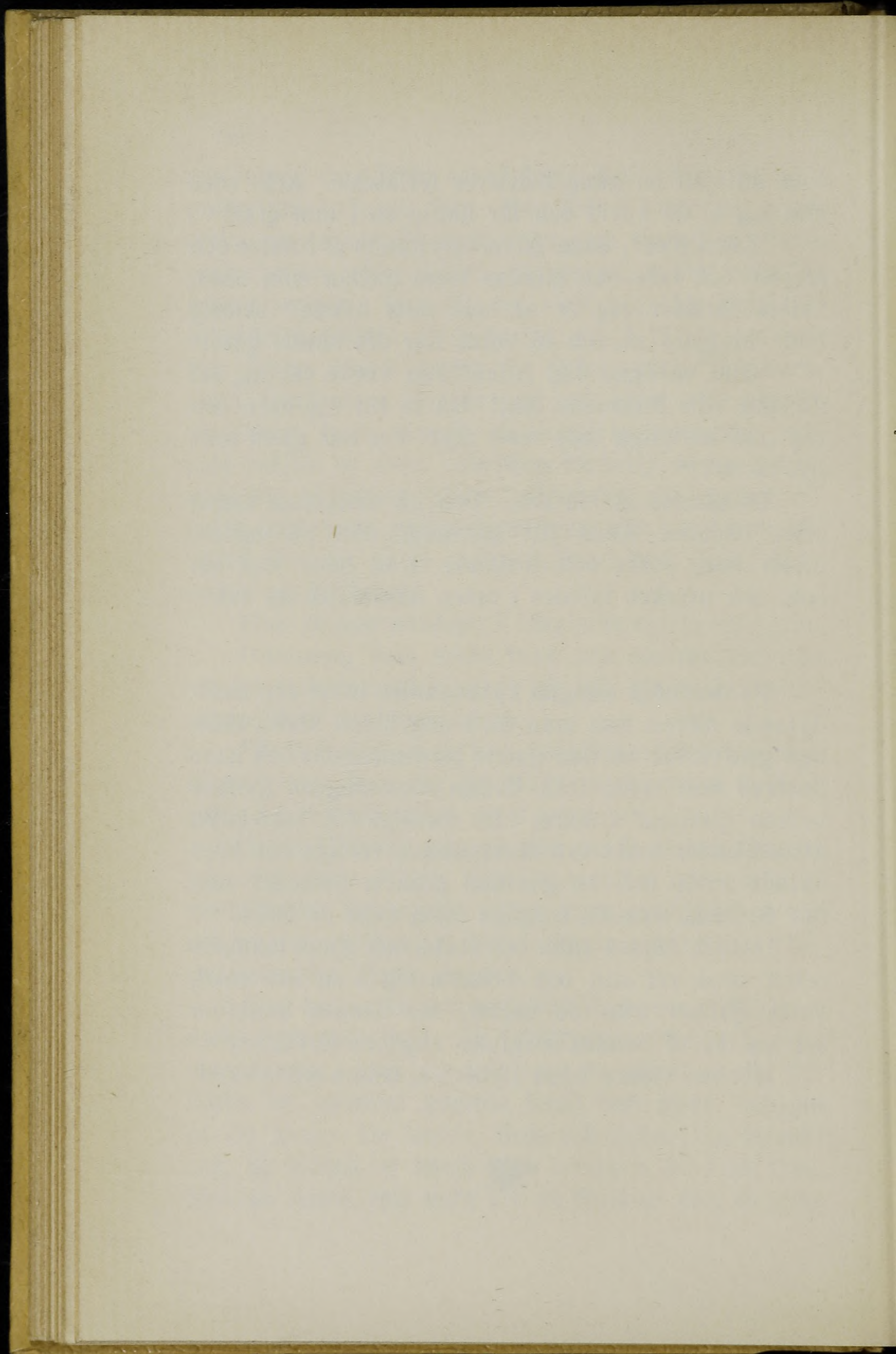
* *

På den högt belägna kyrkogården invid den förbiflytande älfven kan man än i dag bland andra ståtliga grafvårdar se den gamle bergsmannens och hans hustrus och sons, från hvilka försoningens gyllene tecken glimmar i solen. De förtälja för åskådaren att därunder hvila två sträfsamma, redliga och högt aktade män och en gammal präktig husmor; men om de båda senares sorgliga öden tälja de intet.

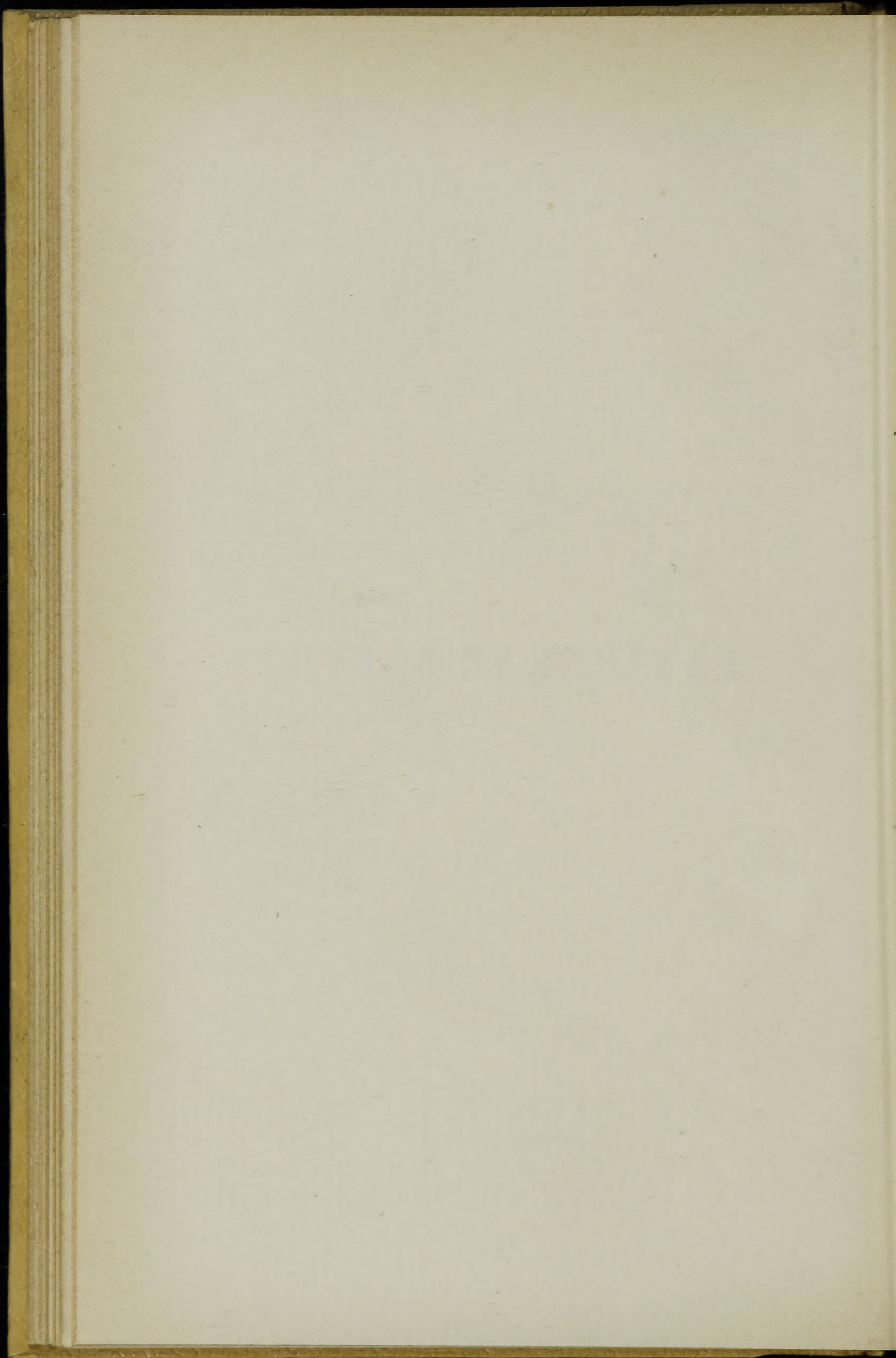
Gården såldes rubb och stubb och Anna lämnade orten med sin son och bosatte sig i en stor stad, långt fjärran från de nejder, där hennes barndom och en del af hennes sorgfulla ungdom förrunnit.

Hennes vidare öden tillhöra ej denna enkla skildring.

FANJUNKAR SÄFVE.

Fanjunkar Säfve bodde i Lugnet och en präktig gammal krutgubbe var han, fastän han svor som en hedning, dref gäck med prästerna och aldrig gick i kyrkan. Man skulle knappt kunna tro det, men han hade ett hjärta som ömmade för nöd och elände här i världen — och sådant fattas då aldrig! — och därför var han ock afhållen och gärna sedd af de sotiga smederna och deras käringar och magra, trasiga ungar, ja, själfva prostfar nickade välvilligt mot det gamla barska anletet, som han ännu aldrig sett inom templets murar.

Och ändå var gubben fattig och hade inget öfverflöd af denna världens goda att taga af, ty man vet väl hvad fäderneslandet består en af sina utslitna försvarare, äfven om denne, som här var fallet, för detsamma klädt blodig skjorta. Men det var icke för sina gåfvor till de fattiga smedshushållen som han var omtyckt, ty det var sällan han hade något att gifva, utan för sina besök i stugorna, sina kärfva, men välvilliga ord, sina lustiga och uppmuntrande samtal med smederna, som i dubbel bemärkelse buro dagens tunga och hetta, och för sina upptåg med ungarne, som i början stått med fingret i mun och bara bligat på gubben med stora ögon, men som

snart hängde honom i rockskörten under promenaderna. Och Guds välsignelse med ungar fanns där, och om ej precis nöden grinade innanför fönsterna i de rödfärgade arbetarebostäderna så var där i alla fall rätt torftigt.

Och en äkta gammal krigsbuss var han, gubben, och om han nu gick litet lutad så var det ej att undra på, ty en tretton kvarters kropp med åttio år på nacken är ej så godt att hålla rak.

Jag blir varm om hjärtat då jag tänker på en sådan där gammal svärjande knekt med medaljer — inte längre på bröstet, utan i en låda — som stridit och blödt för sitt land och som har ett hjärta af guld inom den grofva barken. Hans hvita hufvud omstrålas alltid för mina ögon af ärans sagoskimmer. Och därför har jag tänkt på gubben Säfve från första stund jag började nedskrifva mina små berättelser.

* *

Carl Johan Säfve hade varit ung i sina dar, han ock, och grannare karl än han var fanns ej på hela regementet, var viss på det. Det rann gammalt krigarblod i hans ådror så långt man visste tillbaka och det blef aldrig fråga om annat yrke än krigarens för den unge heller. Tidigt blef han underofficer, som far hans var, och en rask fyr var han både i ett och annat.

Så bröt kriget ut. På den tiden stod hela Europa i eld och lågor, Europa, som en tid varit kufvad af "den lille korporalens" ofantliga snille och — krigshärrar, men som nu äntligen vågat taga fram näfven ur byxfickan, där man helt försiktigt hållit den knuten, och sätta hela knytnäfven under den väldiges

näsa. Och det blef nysa af, förstås, så att många länder skakade därvid.

Och då var unga Säfve med, med blixtrande ögon och klappande hjärta, med i den väldiga kampen för lif och frihet, då hela nationer reste sig mot de franska örnarne och Tysklands slätter på nytt vattnades af det varma, röda blodet.

Det gick hett till och ännu hade örnen kraft i sina vingar, kraft nog att sätta skräck i sina motståndare och nödga dem att spänna senorna till det yttersta.

“Det var en satans karl!” sade ofta gubben Säfve. “Ni skulle ha sett honom. Ögon, som gick rakt igenom en då han ville, men annars älskvärd som en kvinna. Åh, det var en karl det! Jag stod alldeles framför honom en gång — hm, Gud bevars, jag var ju fånge — och stor och lång var jag och liten var han, men fan i det var det inte jag som blef blek, ty det gällde lifhanken!”

“Nå, hvad sa han åt farbror?” frågade vi.

“Hva han sa? Ja, det är en hel historia. Men han tyckte visst att jag såg litet stursk ut och så skrattade han till sist och klappade mig på axeln. Och då han fick höra att jag var en ärlig svensk soldat och till på köpet var en gammal bekant så gaf han mig fri och det här som ett minne.”

Gubben plögade taga fram ett guldmynt, som cirkulerade bland oss och betraktades med stor vördnad.

“Åh farbror, berätta, berätta!” ropade vi både stora och små, där vi sutto rundt om den gamle och lyssnade till hans ord, hvilka, inom parentes sagdt, nog ej alltid voro kungsord. Ty fick man tro honom så

hade hela kriget gått rakt åt fanders, om ej han lyckligtvis råkat vara med, och S:t Helena hade då aldrig sett sin Napoleon.

Men hvad brydde vi oss om det då!

“Berätta ja, det tror jag nog, men hvarom då?”

“Om kriget förstås“, larmade pojkarne.

“Om Napoleon“, bådo flickorna.

Gubben skrattade.

“Alldeles som förr i världen. Alla flickorna voro förtjusta i kejsaren. Nå, känna ni Carl Johan?”

“Carl Johan Säfve?” inföll halfhögt ett kvickhufvud.

“Åh hut, byting! Ska jag ingenting säga kanske?”

“Att du inte skäms, Erik!”

Fadern tog gynnarn i örat.

“Börja nu farbror, ungarne ska sitta som tända ljus.”

“Hm. Ja, det var då vi slogos med kejsaren och lågo där nere i Tyskland, Si, jag var litet bekant med Carl Johan, kronprinsen, må tro, ty han hade råkat få ögonen på mig ett par gånger och ögon hade han då som få, han ock. Och så fick jag en dag order att gå ut med några man och titta en smula på väfven. Vi hade fransoserna inpå näsan och ett sjuhelsikes folk var det att tas med, det är säkert det. Nå, vi pallra oss i väg så där vid middagstaget och kronprinsen var ändå ute och red och snokade, han ock. Ni må tro att han hade godt väderkorn i sin långa näsa; det var inte för inte som han blifvit marskalk från soldat.

Just som vi snodde i väg utom bevakningslinien fick han syn på oss och det töfvade inte länge förrän hästen flåsade oss i ryggen.

“Bra du Säfve“, sa han — ja, det vill säga, det var adjutanten som fick förklara hvad han sade, ty själf talade han franska — “ha ögonen med dig! Jag tror bestämdt att en medalj skulle ta sig bra ut på ditt breda bröst!“

Ja, det hade jag trott länge, jag med. Emellertid gjorde vi honnör och satte i väg.

Det var inte roligt må tro. Kvällen lofvade att bli mörk, höstvinden hven fram öfver nejden och fransoserna lågo kanske både här och där, och sköto gjorde de alldeles etterbefängdt, när det bar så till. Så man kunde lätt få sig en rispa i skinnet.

Men det var inte att tänka på det, utan att hålla gluggarne öppna.

Vi hade väl kommit ett bra stycke fram, då vi stötte på patrull. Det var en fransk postering. Friskt mod bara! De hade fått korn på oss och det var ingen annan råd än att bryta in. Och det gjorde vi, förstås, jag och mina tio man, och det så att det brakade efter. Det var bara en liten styrka, knappast så många som vi; några slogo vi ihjäl i hastigheten — skjuta kom förstås inte i fråga — och de andra bundo vi. Och så hölls krigsråd.

“Nå?“ frågade jag. “Ska vi fortsätta eller vända med det vi fått? Man kunde alltid förhöra fångarne, förstås, och så få veta åtskilligt.“

“Nej, vi gå väl på“, tyckte Färm.

Det var alltid en framfus karl, den där Färm. Han blef sedan korporal och stöp vid Leipzig.

“Ja“, mente Modig, som alltid gjorde skäl för sitt namn, “det kan vara roligt nog att komma dem litet närmare och se huru de ha det.”

Allons! Tre man stannade kvar med gamle Seger

— gubben kom allt hem till sin gumma och sina sju barn — som befälhafvare, för att hålla ögonen på fångarne tills vi kommo åter, och vi fortsatte. Det blef tidigt mörkt och snart började vi se eldarna glimma här och där; det var fiendens framskjutna trupper. De tycktes alltså vara ganska nära och fåtaliga voro de bestämdt icke.

Men det var allt flera ute och ströfvade den kvällen. Bäst vi gå där och snoka och lukta och snacka litet halfhögt ha vi en hel satsvärm öfver oss, hvarifrån de kommo vete tusan. Ja, det half förstås ingenting. Vi togos, afväpnades, och drefvos som boskap in i lägret för att förhöras.

Då vi gingo förbi en af eldarna — det var kyligt på höstkvällen, må tro — steg en liten officer i grå kappa upp och sade ett par ord. Jag såg tvärt att det var kejsarn själf. Han plögade komma så där ibland till sina främsta linier och se efter att allt stod rätt till, och så ge sig i väg tillbaka igen.

Vi fingo stiga fram och han frågade — genom tolk förstås, ty vi kunde ingen franska, och om vi också kunnat så kunde vi ingen ändå, naturligtvis, vid ett sådant tillfälle — om allt möjligt, som rörde våra trupper. Vi krånglade och ljögo och låtsade, som man väl kan tänka, inte mycket begripa af frågorna, och kejsaren bara såg på oss. Vi voro duktiga karlar, ingen under tre alnar, och hans voro bara småfnask. Pass på, han tänkte allt något, där han stod med armarne i kors!

Slutligen vinkade han med handen och vi fortsatte framåt samt stufvades äntligen in i ett tält med poster både fram och bak. Ja, där sutto vi nu helt flata som krigsfångar och kronprinsen gick kanske

och väntade på oss och våra underrättelser för att kunna vidtaga sina dispositioner.

Hungriga och trötta voro vi och tysta som råttor, där vi lågo och funderade hvar i sitt hörn under det att posterna gingo sin jämna gång därutanför. Ögonlocken blefvo tunga på mina kamrater och de började snarka den ene efter den andre. Men jag hade annat att tänka på. Kronprinsen låg mig i tankarne, mina kamrater med fångarne därborta på hemvägen likaså och så, Gud bevars, medaljen ock. Slutligen knuffade jag på Färm, som låg mig närmast.

“Uff“, grymtade han, “jag är hungrig som fan och kan väl åtminstone få sofva i ro!”

“Tyst!“ sade jag. “Nu tror jag vi knalla oss i väg!”

“Hå fan!“ mente han tro på, blef ögonblickligen pickhågad och hela laget var i en blink fullt vaket.

Men huru skulle det gå till? Vi voro obeväpnade och vårt tält, som bevakades af två soldater, låg en bra bit ifrån yttersta linien, men natten var mörk och det var alltid en tröst.

Jag skar ett stort hål i tältduken på ena sidan, tillräckligt stort för en man att krypa igenom, högg den ene posten bakifrån, drog in honom i tältet och band honom, sedan jag tillstoppat hans mun. Ett ögonblick därefter gick ånyo posten därute på sin plats fram och tillbaka; det var Färm själf som spelade fransos alldeles förträffligt. Nå, på samma sätt aflöste vi den andre och nu skulle vi smita i väg ut genom bevakningslinien. Men det var allt kvistigare.

Emellertid, lyckan står den djärfve bi.

Vi voro sex man utom jag och beslöto att marschera ut i trupp som en patrull, men behöfde

flera gevär. Stor och lång var jag väl, men mjuk och smidig ändå, och kröp därför helt sakta och med hjärtat i halsgropen — ja ja, förstå mig rätt! — till närmaste gevärskoppel. Allt gick bra och om vi hade franska eller svenska kappor på oss syntes ej i mörkret.

Vi marscherade tyst och säkert med i armen gevär förbi halfslocknade eldar och sömniga poster ut genom linien likasom för att gå ut och rekognosera. Ingen sa ett ord åt oss och intet sa vi. Men då vi gingo förbi kejsarens lägerplats, för så vidt han var kvar där, förstås, tyckte Färmen — det var alltid en fans karl, den där Färm! — att vi borde pilla till honom med en bajonett.

Jag blef arg.

“Åh hut!” tyckte jag. “Tror du en kejsare ska dö för en simpel bajonett! Skäms Färm!”

Han skämdes — kanske.

Väl utkomna på fria fältet ökade vi farten, stötte på gamle Seger och hans fångar, som alltjämt väntade på oss, och voro snart nog lyckligt och väl framme hos de våra.

Jag aflade min rapport och stod följande dag på ordena. Kronprinsen klappade mig på axeln, gaf mig tre dukater, men ingen medalj den gången — var väl ondt om dem kan jag tro — och sade:

“Bra, Säfve!”

Jaha, så var det med den paschasan. Den store kejsarens lif var den gången inte mycket värdt, så vida han låg kvar vid elden, förstås, och inte våra heller, för den del.

Vi hade andlösa åhört denna äfventyrliga tilldragelse och betraktade gubben fanjunkaren med om möjligt ökad aktning. Jo, det var en som varit med och luktat krutrök, det!

“Men guldslanten?” frågade vi.

“Jaså guldslanten. Ja, den fick jag sedan. Det var så att vi voro ute på en transportbetäckning och säkra voro vi för fransosen den gången, ty han troddes befinna sig tämligen långt ifrån oss. Vi marscherade därför fram i största ro, men försiktigt, ty i krig gäller det att hålla ögonen öppna när som helst.

Nå, den dyrbara foran — det var väl en femtio vagnar, tänker jag — med lifsmedel af alla slag, som vi hämtat från en större by där i trakten, körde fram i god mak och vi voro också tämligen obekymrade och tänkte minst af allt på fransosen.

Men pass på, kommo inte de rackrarne öfver oss som ett yrväder! Det var en hel skvadron ryttteri, som troligtvis var ute och rekognoscerade — de satte i väg flera mil ibland, som ett intet — och nu tänkte göra ett godt kap. Jo, fan ock. Vi voro inte blyga af oss. En afdelning fick följa transporten, som körde undan allt hvad tygena höllo, och vi andra satte hårdt mot hårdt och brände af en salva och så en till midt i ryttarhögen.

Det blef skrik och oreda af, men de ville ej ge med sig, utan kommo tätt inpå oss och deras ursinniga hästar flåsade oss midt i ansiktet. En hvar sköt och stack efter bästa förmåga och folk och kampar stupade till höger och vänster. Det började se mörkt ut för oss, ty de voro flera än vi och slogos som riktiga fransoser. Då kom där i språngmarsch

våra andra kamrater tillbaka för att få vara med på ett hörn och ta ett tag med fienden, men innan de hunnit fram var fältet rent. Fransoserna drogo sig långsamt tillbaka med ett tiotal fångar och däribland var jag, som fått ett hugg i axeln och därför var otjänstbar.

Så gick det med det. Vi afväpnades, en del ryttare sutto af och så började vi marschen tillbaka, men inte den väg vi kommit, utan på en liten sidoväg. Ja, det är inte mycket att säga om det. Min arm värkte alldeles fördömdt och efter en ansträngande marsch med de småväxta, men raska fransoserna, började vi komma inom deras linier. Då mötte vi några ridande officerare.

Det klack till i mig. Där ha vi honom igen, tänkte jag, nu tar väl fan Säfve ändå! Det var kejsaren själf i sin gråa kappa och hatt, åtföljd af ett par officerare. Det var klart att han såg oss och skulle fråga efter hur det gått till.

Mycket riktigt. Vi gjorde halt, vi och vår betäckning, och officern rapporterade förloppet. Jag sökte krypa bakom de andra, ty jag såg kejsarens kalla öga hvila på mig liksom för några veckor tillbaka, då jag lämnat hans läger utan att taga afsked. Han vinkade och jag måste fram.

“Dig har jag sett förr“, sade han genom en af sina herrar.

Det är inte värddt att vara blyg, tänkte jag, utan friskt mod, det går i alla fall fan i våld!

“Ja, ers majestät, det var jag, som skar sönder tältet och tog gevären.“

Då drog han på mun.

“Alldeles rätt”, sade han. “Du är en duktig pojke. Jag önskar du vore fransman!”

Han klappade mig på axeln och räckte mig guldmyntet. Därefter yttrade han ett par ord till officern, nickade och red sin kos, för att på samma sätt dyka upp på ett annat ställe.

En korporal och tre man beordrades att följa mig.

Så för tusan, tänkte jag litet modfälld, går det så kvickt! Hvad har jag väl nu för nytta af hans guldmynt?

Men nu kom officern fram, tog mig i hand och sade att jag var fri på kejsarens ord.

Jag stod öfverraskad, men tog naturligtvis tacksam emot både frihet och lif, som jag trott mig på vippen att förlora, tog afsked af kamraterna och fördes så af min eskort på hemvägen mot de våra.

Där ha ni hela guldmyntshistorien. En präktig karl var han, Napoleon, kom ihåg att jag säger det. Och hans knektar riktigt afgudade honom och det var då inte att undra på, ty flera af marskalkarna och generalerna hade gått i ledet med gevär på axel och ränsel på ryggen och hvar och en, som var duktig, hade utsikt att få följa efter.”

* * *

“Vill inte farbror tala litet om Leipzig“, bad en gång vår far, som alltid gärna hörde på gubbens historier.

Men då mörknade dennes blick.

“Där var lik i tusental och blod i strömmar“, sade han dystert, “och kanonerna höllo en förfärlig konsert. Hu, krig och människoslaktning är ändå

något vedervärdigt, fast man får medaljer förstås“, tillade han litet lättare, “ty där fick jag äntligen den ena. Nej, då kunde det vara något rarare att höra om furstinnan, som blef kär i gubben, och nu efter mer än 50 år kan jag ju gärna tala om historien.“

“Farbror!“ sade vår mor mildt förebrående och hotade honom med fingret.

Gubben hoppade till i soffan och blef eldröd i ansiktet.

“Tror du jag ljuger, flicka?“ frågade han litet häftigt. “Var hon inte furstinna så var hon åtminstone grefvinna och där borta ha de sådana i marker och de ha furstlig rang. För resten“, fortfor han litet lugnare, “en grefvinna kunde väl vara god nog åt mig. Men, Gud bevars, är det ingen, som vill höra på så tänker jag visst inte truga mig på folk!“

Litet smått förtretad steg gubben upp och ämnade möjligen lämna sitt auditorium för den gången, men alla bådo vi så enträget att han skulle stanna kvar och berätta mer och vår mor klappade om honom och sade att han inte skulle bry sig om hennes inkast, och så blef han då nyter igen och drog till med sin markgrefvinna till vår stora förtjusning.

Om historien var lika sann, som de andra, vet inte jag, men hvarför skulle inte en ståtlig svensk krigare kunna göra intryck på en liten tysk markgrefvinnas hjärta? Jag bara frågar och lämnar nu ordet åt gubben Säfve.

“Vi lågo just därnere i en liten stadshåla, fan vete hvad alla deras småstäder heter, och mådde ganska godt och stilla och fridfullt var det, för tillfället förstås, ty det töfvade inte länge förrän ovädret bröt löst.

Nåå, vi gingo där och knallade med vaktgöring och litet smått och godt i ensamheten, då en dag en ståtlig vagn med kusk och betjänt i livré stannade utanför vår högvakt. Jag förde händelsevis befälet där och skyndade förstås ut för att höra, hvad som stod på. En dyrbart klädd och mycket vacker dam steg ur och bad att få tala vid kommandanten.

Kommandanten? tänkte jag. Åh, hon menar naturligtvis vår öfverste!

Jag krusade och gjorde mig till på bästa sätt, ty vackra kvinnor ha alltid varit min förtjusning — gubben slog sig härvid skrattande på knäet och plirade med ögonen — och åsynen af denna gjorde mig helt varm om hjärtat. Tjänsten tillät mig ej att själf följa henne till öfversten; jag sade henne det och uttalade mitt djupa beklagande däröfver samt lät en ordonnans visa henne vägen.

Hon nickade helt behagfullt och sade helt obesväradt sitt 'auf wiedersehen' då hon gick. Jo vackert, tänkte jag, det lär väl inte bli något 'wiedersehen' af! Litet mörk i hågen satt jag i det lilla vaktrummet, utanför hvilket gevärsposten enformigt gick fram och tillbaka, och grubblade öfver ödet, som ger den ena människan ett rågadt och den andra ett knappt mått, då dörren hastigt kastades upp och en kamrat till mig stormade in.

“Upp till öfversten med dig som du går och står! Jag har order att öfvertaga befälet.”

“Hvad fan nu?” frågade jag helt öfverraskad, ehuru jag visste att man på krigsfot får vara beredd på både ett och annat. Min vakt hade ej pågått många timmar ännu och jag blef redan aflöst. Hvad ville detta säga?

Emellertid var det ej tillfälle till långa funderingar. I största hast fiffade jag upp mig en smula, vred på mustascherna och sträckte så i väg till vår öfverstes närbelägna bostad. Väl utkommen rann en tanke för mig. Damen var ju däruppe hos gubben. Skulle väl —? Nåja, jag finge ju snart veta det.

Rak och stram som tjänsten kräfde steg jag in till min höge förman, en gammal barsk gubbe, hvars hårda drag nu emellertid tycktes hafva tinat upp inför damens strålande ögon och leende mun. Jag stannade innanför dörren.

“Hör ni, min kära Säfve“ (hm, tänkte jag, det låter något det!) “här är markgrefvinnan af Burg, som på sitt landställe utanför vår stad önskar en säkerhetsvakt under allt det bråk, som råder nu för tiden. Markgrefvinnan säger att ni ser så tillitsfull och oförskräckt ut (Gud signe henne! tänkte jag) och har därför begärt att ni skulle få öfvertaga befälet öfver vakten. Ni hämtar edra order här om en timme. Adjö, min vän!“

Jag gjorde honnör för öfversten, bockade mig för grefvinnan och gick till mitt kvarter för att göra klart för uppbrott, glad öfver den omväxling, som syntes erbjuda sig, och funderade på ett och annat rörande grefvinnan. Var hon manne gift? var min första tanke. Ånej, då hade väl grefven själf kommit. Kanske var hon änka, fastän hon såg väl ung ut för att vara det. Unga vackra änkor äro alltid förtjusande!

Kort och godt. På utsatt tid hämtade jag mina order hos öfversten, som frågade, hur fan jag kunde vara bekant — bekant? — med grefvinnan och som skrattande klappade mig på axeln till afsked.

“Rapport hvar dag, hör ni det, Säfve!” skrek han efter mig i dörren.

Få se hur länge Adam får vara i paradiset, tänkte jag, då jag marscherade i väg med mina tjugu man genom den lilla stadens gator, ty ett paradiset måste det väl vara, då en så skön varelse där hade sitt hemvist.

Vi inkvarterades i rymliga och propra lokaler i den magnifika villan eller hvad det nu skulle vara. Det var nämligen icke ett herresäte i egentlig mening med park och skog, vidsträckta ägor och uthus, utan en jämförelsevis liten byggnad i två våningar, synnerligen förtjusande belägen vid en liten å, som krökte fram genom den väl vårdade trädgården. Som jag sedan fick höra var det endast en sommarbostad, som på grund af det behagliga läget och närheten till den lilla staden här blifvit uppförd, under det att själfva slottet låg öfver en mil längre bort.

Här bodde den unga grefvinnan, som var änka efter en i de ständigt pågående krigen stupad officer, med sin betjäning, och ett stycke ifrån villan var inspektorens och gårdsfolkets bostäder belägna. Men som hela det stora godset sköttes från själfva hufvudgården, där possessionens förvaltare och hela personal bodde, fanns här endast ett fåtal underhafvande.

Ja, så ungefär förhöll det sig med den saken.

Jag fördelade min trupp, satte ut poster och lät genast på husets flaggstång hissa den blågula flaggan för att på förhand underrätta passerande trupper eller foror att stället stod under Sveriges beskydd. För fiender behöfde vi ännu ej frukta, ty så långt fram hade vi ej hunnit.

Jag lät anmäla mig för gårdens sköna härskarinna

för att rapportera min ankomst och meddela henne de dispositioner jag vidtagit och — skratta inte åt gubben! — mitt gamla hjärta värmes ännu då jag påminner mig henne. Så fager, så hjärtegod, så anspråkslös var hon!

Hon förklarade sig nöjd med allt.

“Sätt er nu ner och låt oss prata“, sade hon småleende. “Berätta något om er själf!”

Berätta om mig själf? Stackare, hvad hade väl jag att berätta om!

Hennes vänliga och okonstlade sätt gjorde mig emellertid helt trygg till sinnes. Jag talade om mitt enkla hem däruppe i Norden, om min barndom och ungdom och om mitt lif som krigare, men hade egentligen icke mycket att förtälja. Men det lilla hon fick veta tycktes intressera henne. Därefter föll samtalen på svenskarne och deras forna segerrika tåg här och där i Europa, på Gustaf Adolf och Carl den tolfte, och ett par timmar hade väl gått då jag tog afsked och visiterade posterna.

Ja, en hvar kan lätt tänka sig hur det gick. Hon var ung, rik och förtjusande vacker och sin egen herre till på köpet; jag var ock ung och såg väl inte så fasligt illa ut den tiden, kan jag tro. Men kriget och dess växlingar kastade flera än oss två hit och dit!

Det går fort i fält, man har inte tid till långa krumelurer. En vecka hade knappt gått, förrän jag en afton, glömsk af den ofantliga skillnaden i börd och samhällsställning emellan oss, föll till hennes fötter och bad henne för Guds skull låta mig få draga mina färde, eljes ginge det rakt på tok. Jag var ju en fattig, ofrälse karl, inte ens officer! Det ginge

aldrig an, aldrig i världen, och det hade jag då sagt mig själf tusen gånger. Men hvad halp väl det? Aldrig ett skapande tecken!

“Carl“, sade hon så kärleksfullt, “stig upp och hör mig.“

Jag satte mig darrande i en soffa och hon satte sig bredvid och tog min stora, starka hand emellan sina små och mjuka.

“Vi äro unga båda, jag helt och hållet oberoende, hvarför skulle vi väl blygas för vår kärlek? Se, jag säger dig det öppet. Du behagade mig vid första ögonkastet, icke endast för ditt utseende, utan för ditt raska uppträdande, ditt hurtiga sätt. Hvarför skulle jag ej älska dig och du mig? Jag är ju vacker, det säga alla. Du är fattig, säger du. Nå, hvad mer? Jag är ju rik. Ack min vän, var glad! Kriget blir en gång slut, du vet hvar jag finns. Låter Gud dig lefva och strider du med ära för allas vår sak, så välkommen till mig!“

Så talade den ängeln! Ack, hvad vi svärmade och skrattade och pratade! Ty vi voro inga sådana där månskensbarn, som bara gingo och suckade och sågo tråkiga ut. Ånej, vi voro ett par unga, raska människor, som fröjdades åt den närvarande glädjen och gladde oss i hoppet och som räknade ut, huru vi skulle ställa allt på bästa fot så snart fred var sluten. Freden ja, när skulle väl den komma?

Och så kom uppbrottsorder.

Vi skulle rycka framåt, framåt mot de franska örnarna, emot Napoleons segerrika legioner, framåt till seger eller död. Jag var både glad och sorgsen. Glad öfver äran som vinkade, sorgsen öfver skilsmässan från min hjärtevän. Men allt har en öfver-

gång. Hon grät vid mitt bröst, den fagra Eleonora, och bad mig gå modigt fram på krigets blodiga stråt, jag kysste henne och hon kysste mig och — vi skildes.“

Här tystnade gubben Säfve.

“Åh farbror, mer!” hviskade vår mor.

“Mer? Ja, kära barn, det finns ingen fortsättning. Våra vägar ha aldrig mera korsats och aldrig mer såg jag min varmhjärtade, modiga Eleonora. Kriget förde mig hit och dit på sina mäktiga böljor. Och ett bref, hur lätt kom ej ett sådant på villospår den tiden! Jag måste följa mitt regemente, följa det, fastän hjärtat hängde kvar i det lilla huset invid bäcken som kröp fram genom trädgården, på hvars slingrande gångar vi gått fram och tillbaka och pratat och svärmat så många gånger. Och då freden kom måste jag följa mitt regemente hem. Sedan hade jag väl kunnat få permission för att resa ut och söka efter min förlorade brud, men en fattig underofficer har ej råd att göra utrikes resor, vore det också efter en prinsessa. Och aldrig fick jag ett enda svar på alla mina bref.

Och hon? Ja, utan tvifvel sökte hon efter mig och skref till mig som jag till henne, men jag kunde ju lätt stupa för en kula hvilken dag som helst, och då hon aldrig hörde af mig så gjorde väl hon som jag, begrät vännen som död.

Och nu kan det ju vara detsamma. Men jag får, Gud hjälpe mig, nästan tårar i mina gamla ögon, när jag tänker på min forna grefvinna, som var så modig och som tyckte om mig, fattige man, då mången prins kunnat vara glad åt en sådan skatt.

Men det var för godt åt mig.“

* * *

Gubben satt tyst och ingen af oss sade heller ett knyst; vi ville ej störa honom i hans vemodiga minnen.

“Ja“, tyckte han slutligen och såg upp med sin vanliga glimt i ögat, “man borde väl inte tala om slika saker, som timat för så länge sedan och som bara göra en gråtmild, men det gör så hjärtans godt att påminna sig de kära blåa ögonen.

Men nu ska vi ta en liten bit till för att pigga upp oss och sen är det stopp för i kväll.

Åh, Carl Johan, vår raske kronprins! Jag minns honom än i dag, hur stolt han satt till häst med de skarpa, blixtrande ögonen och örnnäsan och betraktade sina trupper. Det var en karl det! Näst den store kejsaren själf var han väl den störste på den tiden.

Det var vid Leipzig efter det långa, grufliga slaget, som ändtligen bröt den väldiges makt och vred härskarspiran ur hans hand. Men hvilken i hela världen skulle också kunnat mostå en sådan öfvermakt? Själfva Napoleon, som lagt länder i stoftet, måste stryka på foten!

Vi hade en stor parad efter de blodiga striderna, som lämnat märkbara och beklagansvärda luckor i våra leder, höllo gudstjänst och emottogo så vår fältherres tack för visadt mannamod. Han red framför trupperna, eldade folket med sin blick och steg så af hästen, omgifven af sin lysande stab.

Tapperhetsmedaljer skulle delas ut.

Det var naturligtvis inte möjligt för kronprinsen att personligen dela ut dem alla, ty så få voro vi då ej, men de utnämnda underofficerarne skulle han själf dekorera.

Vi uppropades och ställde upp oss i en lång rad

framför trupperna, fingo af vår ståtlige krigsherre segertecknet fästadt på bröstet och gjorde så på kommando front emot bataljonerna, som hälsade oss med skyldradt gevär och trumslag.

Nog kändes det skönt att veta sig ha gjort sin plikt, men medaljen värmde ändå en smula, den ock, så barnsligt det kanske kan tyckas. Och då jag fått den andra, det var ändå vid kröningen i Stockholm, så visste jag att jag fått min beskärda del i den vägen. Ty den ryska, som jag och flera till buro, satte vi inte mycket värde på egentligen.

Och på så sätt blef jag märkt, Gud bevars! Men hvad har jag för det nu? Inte så mycket som så!“ — Han strök de båda flata händerna emot hvarandra. — “Och slantarne ligga där i sin låda och erga, ty inte sätter en åttio-års gubbe sådant skräp på sig inte!“

* * *

Det blef slut på kriget. De ofantliga truppkolonerna upplöstes efter att hafva lämnat djupa och blodiga spår efter sig, och svenskar, ryssar och preussare drogo hem en hvar till sitt och unge fanjunkar Säfve följde med med sina två medaljer på det breda bröstet, en svensk och en rysk och — sitt hjärtesår. Till mångas förvåning hade den förr så glade Säfve blifvit dyster och tungsint; hans tankar sväfvade ofta, ofta bort till den lilla förtjusande grefvinnan på det stilla landstället, som han aldrig mer skulle få återse. Med saknad och vemod påminde han sig sin korta sommarsaga, sin så hastigt svunna ungdomsdröm, och kände en tomhet i hjärtat, som tycktes honom aldrig mera kunna fyllas.

Men tiden läker alla sår. Säfve kom åter hem till gamla Sverige och tjänsten gick sin vanliga gång. Han följde kronprinsen till Norge — bara en promenad, tyckte gubben — gifte sig med en rask tös, som skötte hushållet galant, skänkte honom en son och sedermera gick sina färde ifrån både make och barn.

Det var intet kärleksparti, men väl ett förståndsparti. Fanjunkar Säfve var en grann karl och — hvad bättre är — en bra karl, och hvad hjärtesåret beträffar så var det visserligen läkt utanpå, men grefvinnans bild stod så kvar i hans hjärta att det aldrig kunde bli fråga om för någon annan att tränga sig in. Äktenskapet var dock lyckligt och sonen, ende sonen, sattes i skola och gick sedermera affärsvägen, brytande hundraåriga traditioner, och var, under den tid jag kände den gamle, förvaltare på ett gods.

Under fredstid händer inte mycket i en krigares lif. Säfve blef gammal, men var lika kry för det, och drog sig slutligen tillbaka från exercis och manöver med sin lilla eländiga pension, för att hvila på sina förvärfvade lagrar. Pojken, som för resten var lika lång som fadern och en fyrtio-års karl, ville han ej besvära, utan skaffade sig så småningom en bekväm och behaglig tillflyktsort hos änkan Anna Greta eller mor Anna i Lugnet.

Gubben, han var väl då en åttio år, kom ditflyttande med sin pipa, sitt tobaksskrin, sin gamla värja och sina tre medaljer i en liten ask och installerade sig på bästa sätt i sitt nya hem.

Och trefligt var där.

Kyrkan stod hög och allvarlig på grusåsen, som

strök fram utefter älfkanten, och därtill lågo en hel del hus, prästgårdar, skolhus, handelsbod m. m. och nerpå slätten vackra, rödmålade bondbyar. På andra sidan slingrade sig en å, kantad af mörka alar, fram, svällde ut till en stor dam och kastade sig sedan genom en fors, som ibland om vintern frös till och bildade de mest fantastiska isgrupper, i älfvens famn. Och just där var centrum; invid forsen hade man anlagt såg och kvarn, smedja och masugn, och en hel arbetarestad hade växt upp alldeles intill.

Gamle fanjunkar Säfve var förtjust, då han tog sitt högkvarter och dess närmaste omgifningar i skärskådande. Stugan låg en bit ifrån vägen invid tallåsen, på hvars andra sida älfven brusade fram, alldeles som gubben ville ha. Här kunde han i ro och lugn drömma om gamla minnen och bereda sig till den sista mönstringen, och det var just det han ämnade göra.

* *

“Hm“, muttrade gubben en af de första dagarne, då han tog sin morgonpromenad med handen på ryggen, “hm, förbaskadt trefligt! Utmärkt! Hm.“

Han såg upp och såg framför sig en gammal man, också med ena handen på ryggen och käpp i den andra, rak som på en parad oaktadt det hvita skägget och håret, komma emot sig. Det var kapten Schulte, en gammal krutgubbe han ock, som jämte sin syster bodde i en nybyggd stuga i en vacker björklund invid vägen och nära Lugnet.

Gubbarne möttes, bligade litet öfverraskade på hvarandra, men sade intet, utan fortsatte en hvar åt sitt håll. Men likasom på kommando gjorde de

helt om på samma gång och marscherade emot hvarandra.

“Hm, kapten Schulte“, presenterade sig den ene.

“Mjukaste! Fanjunkar Säfve“, sade den andre. Och så togo de hvarandra i hand och bekantskapen var gjord.

“Var bror med därborta?“ frågade kaptenen, anseende obehöfligt att närmare precisera sin fråga, under det att de fortsatte vägen sida vid sida. “Här bor jag“, tillade han och pekade på sitt hus.

“Jaså“, nickade Säfve till svar. “Jo, det slår allt in det, bror.“

(Det kan i våra dagar måhända förefalla egenomligt, att en kapten och en fanjunkare så där kort och godt blefvo “bröder“, men nu lär det i alla fall så hafva förhållit sig.)

“Vid Leipzig?“

“Jo men!“

Den stele kaptenen — åh, jag minns honom än med sitt hvita, kortklippta hår, sina hvita, också kortklippta mustascher och sin raka, raka rygg, som ej ens åren förmått böja — blef glad, riktigt glad, öfver att ha råkat en gammal krigskamrat, och denne å sin sida tyckte också att det inte var så galet. Nu hade han åtminstone någon att utbyta gemensamma minnen med, och hvad det beträffade, att denne någon varit kapten och han själf endast fanjunkare, så inverkade det ej en smul på saken.

“Ty“, sade gubben Säfve en dag, då de två som vanligt sutto och språkade och därvid gärna tvistade med hvarandra, för att sedan känna försoningen så mycket ljufvare, “hur fan skulle det gå med kompa-

niet om inte fanjunkaren funnes? Det barkade rent af åt helsicke!”

“Säger bror det!” högg kaptenen i, rädd om sin ära. “Men ett kompani utan kapten bärgar sig allt sämre ändå!”

“Det går lika bra utan kapten, förbanna mig gör det inte det!” Fanjunkaren slog sig med ena handen på knäet.

“Bror är oresonlig“, tyckte kaptenen, som hade lätt för att brusa upp, men som sökte hålla sig lugn.

“Är jag oresonlig! Jag? Hvad pratar bror för smörja? Är inte fanjunkaren nödvändigare för kompaniet än kapten, hva? Det finns alltid en förbannad svärm med löjtnanter, som kunna ersätta två, tre kaptener, men hvem ersätter väl fanjunkarn?”

Kaptenen reste sig rak som ett ljus och röd i synen.

“Bror vill bara reta mig!” skrek han, “men si jag låter inte reta mig! Hur fan kan bror disputera om det här, som är part i saken?”

“Part i saken? Ja, det är väl bror med“, väsnades den andre, som också hade rest sig upp. “Tror bror kanske att jag krusar?”

Han satte mössan med den gröna skärmen (grön på undersidan, förstås, för ögonens skull) på hufvudet, stötte käppen i golfvet och gick. Men plötsligt öppnade han dörren, stack in hufvudet och frågade spefullt:

“Hur var det, bror blef inte major?”

Kaptenen rusade till dörren, slog upp den på vid gafvel och skrek som på ett exercisfält:

“Nej, din fan, det blef jag inte du!”

Dagen därefter råkades de som vanligt med

käppen i ena handen och den andra på ryggen, hälsade och pratade, utan att nämna ett ord om gårdagens tvist. Fanjunkaren gick och småplirade på sin vän och sade till sist:

“Bror blef visst ond i går!”

“Jag? Nej visst inte“, menade den andre helt oskyldigt. “Men hur fan kan bror drifva en orättfärdig sak?”

Fanjunkaren stannade tvärt och såg vännen stint i ansiktet. Plötsligt skrattade han.

“Vi äro ett par barn båda två, rätt så gamla vi äro“, sade han, “och barn skola ju roa sig. Blodet kommer i litet raskare omlopp, ser bror, när vi disputerar en smula, och det är en nyttig sak.“

Kapten Schulte gick i kyrkan hvarenda söndag, det klickade aldrig. Lång och rak och hvit i hufvudet som en dufva skred han stora gången uppför, intog sin plats, böjde hufvudet i hatten — jag tror knappast att han kunde böja ryggen, åtminstone såg jag det aldrig och måhända var det orsaken till att han ej blifvit major — och satt så helt orörlig under hela gudstjänsten, efter hvars slut han på samma sätt marscherade ut ur kyrkan och hem.

Hvad gubben Säfve åter beträffar så besökte han aldrig Guds hus. Då tempelklockorna började dåna gick han sommartiden ut i den härliga tallskogen, där vinden susade i trädtopparne och fåglarne höllo konsert i hvar buske, satte sig där på sin vanliga plats med den rastlösa älfven nedanför och höll så sin gudstjänst i den fria naturen. På vintern satt han med pipan i mun — åh, han rökte alldeles förskräckligt, gubben, det fick nog mor Anna erfara!

— vid ena fönstret och såg på kyrkfolket, som till häst och fot färdades fram till kyrkan.

“Ska inte bror gå med i kyrkan?” frågade kaptenen ibland sin vapenbroder.

“Och höra på komministern?” frågade den andre spefullt. “Nej tack, då går jag hellre i skogen och hör på fåglarne! Tror inte bror att den kyrkan och den musiken äro lika bra?”

Jag råkade aldrig få höra, hvad kaptenen svarade, men ett faktum är att de båda grannarne hade hvar sin kyrka.

Men, som förut är sagdt, fanjunkar Säfve gick icke blott och språkade med kaptenen, han gjorde sig äfven helt hastigt bekant och populär i de sotiga smedernas hushåll, vid masugnen, kvarnen och öfverallt. Man tyckte om gubben med de hvita, ofantliga ögonbrynen, det friska humöret och den outtömliga språklådan. Och punktlig som en gammal knekt höfves var han med sina promenader, hvilka regelbundet utsträcktes till smedjan, kvarnen och den hårdtrampade, svarta gatan mellan kolskjul och rödfärgade hus.

Han intresserade sig för de sotiga smederna, som i bara skjortan stodo därinne i halfdunklet, där härden glödde under blåsbälgens andedräkt, och med kraftiga hammarslag smidde det hvitglödgade järnet så att gnistorna yrde omkring; för den stora hammaren, som drefs af den brusande forsen; för kvarnen med sitt dofva brus och sina feta kvarnkattor; men mest för de små barnen, som barfota löpte omkring på bygatan.

Och hastigt gjorde han sig bekant. En dag, det var strax efter hans ankomst till orten, klef han

helt sonika in i en af stugorna, hälsade sitt "Guds fred", slog sig objuden ner på en stol och började som en gammal bekant prata vid mor i huset om ett och annat. Hon kände sig till en början litet förvånad, men så kommo ungarne in, ställde sig i flock vid dörren med fingrarne i mun, och snart skrattade hela högen åt den gamle rolige farbror.

På samma sätt gick det öfverallt. Han gick ut och in, strödde godmodiga ord omkring sig, talade med hustrurna om tvätt och matlagning, med männen om järn- och kolpriser och rasade med barnen. Det var härliga dagar för gubben och han trufdes godt i orten bland alla sina vänner.

Men så flyttade mor Anna.

Hm. Gubben var inte med på det, på intet vis, men så tog han en dag och åkte dit bort till Burberget, ett ställe $\frac{1}{2}$ mil bort i socknen, och kom helt nyter tillbaka. Åjo, han skulle nog trifvas där ock, barn och familjer funnos ju där med, ehuru ingen smedja — han älskade de klingande hammarslagen, som ljödo så friskt i neiden — och ingen kvarn, men det kunde nu ingen hjälpa förstås. Det värsta var dock skilsmässan från gubben Schulte.

Han gick dit en kväll för att meddela sin flytning, men var ej så pratför som vanligt.

"Hvad sitter bror och klämmer på?" frågade slutligen kaptenen. "Ut med det bara!"

"Jo, jag ska flytta", sade fanjunkaren helt beskedligt.

Kaptenen satt och bara såg på honom med stora ögon. Slutligen steg han upp, ställde sig framför vännen och frågade:

"Raljerar bror?"

“Raljerar, nej fan heller!”

“Jaså“, suckade han och satte sig åter. “Jag tyckte vi hade så bra nu båda två och trodde att vi skulle få kampera tillsammans de få år, som vi ha kvar.“

Emellertid gick molnet öfver sedan han fått höra, att de dock skulle på sätt och vis fortfarande bli grannar. De kommo öfverens att i tur gästa hvarandra en dag i hvarje vecka och därunder prata, promenera och — röka tillsammans, och så skildes de åt.

* *

I Burberget var ganska trefligt, ja mycket trefligt. Gubbens två små rum lågo en trappa upp med härlig utsikt öfver en liten glittrande sjö, hvori en å forsade ner, stora bondbyar med sina ägor och den höga skogen rundt omkring. Men där var stilla och tyst och landsvägen syntes ej i fönstret och gubben klagade för sin kamrat vid deras första möte, att han mest saknade de friska hammarslagen.

“Ja, se bror,“ tyckte han, “jag börjar bli gammal, fyllde 84 år härom dagen. Det tar, ska jag säga.“

“Jo jo“, menade kaptenen, som var ett par år yngre, “det känns allt.“

Jag ser de båda vapenbröderna framför mig än i dag, nästan lika långa -- fanjunkaren dock något drygare — lika hvita i hufvudet och med lika barsk uppsyn båda två. Kaptenen, som bodde långt från mitt hem, kände jag dock ej stort mer än till utseendet, men hos fanjunkaren var jag uppe många gånger, såg med vördnad på hans gamla värja, där grafrosten slagit sig ner, tummade på hans medaljer,

men letade förgäfvdes efter någon galonerad uniform. Sådan hade han ingen kvar, hvad skulle väl det tjäna till!

Och åren togo ut sin rätt. Gubben, som då han ej var ute och marscherade, gärna satt på soffan vid sitt fönster utåt sjön med den gamla rökmössan på hufvudet och sög sin eviga pipa, uteblef en dag från mötet med sin vapenbroder i dennes hem. Kapten Schulte gick orolig omkring och väntade och svor och småträtte, men ingen fanjunkare kom, och så lät han saken bero till nästa vecka, då det blef hans tur att fara ut till Burberget.

Han kom som vanligt, men mot vanan mötte honom ej fanjunkaren ett stycke på vägen.

“Hm“, mumlade den rake, hvithåriga kaptenen, då han klättrade uppför den branta trappan, och “hm“ mumlade han än en gång, då han fann sin gamle treflige sälls kapsbror och krigskamrat ligga i sängen helt blek och beskedlig och matt nicka emot sig.

Han satte sig.

“Jaså, bror hade förhinder“, sade han sakta och tog vännens hand.

“Ja, som bror ser“, sade den gamle. “Det är åren, bara åren, ser bror. Den sista generalmönstringen“, tillade han med ett försök att le.

Kaptenen tycktes oberörd, men kramade vännens hand och kände en underlig känsla gripa sig. Han såg hur det var fatt.

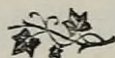
“Bror ska ha mycken tack“, sade nu fanjunkaren med sakta röst, “för alla de år, som vi varit tillsammans. Det blir kanske litet tomt efter mig, men bror kommer snart efter, tänker jag.“

“Tack själf, bror“, nickade kaptenen rörd. “Det töffvar nog ej.“

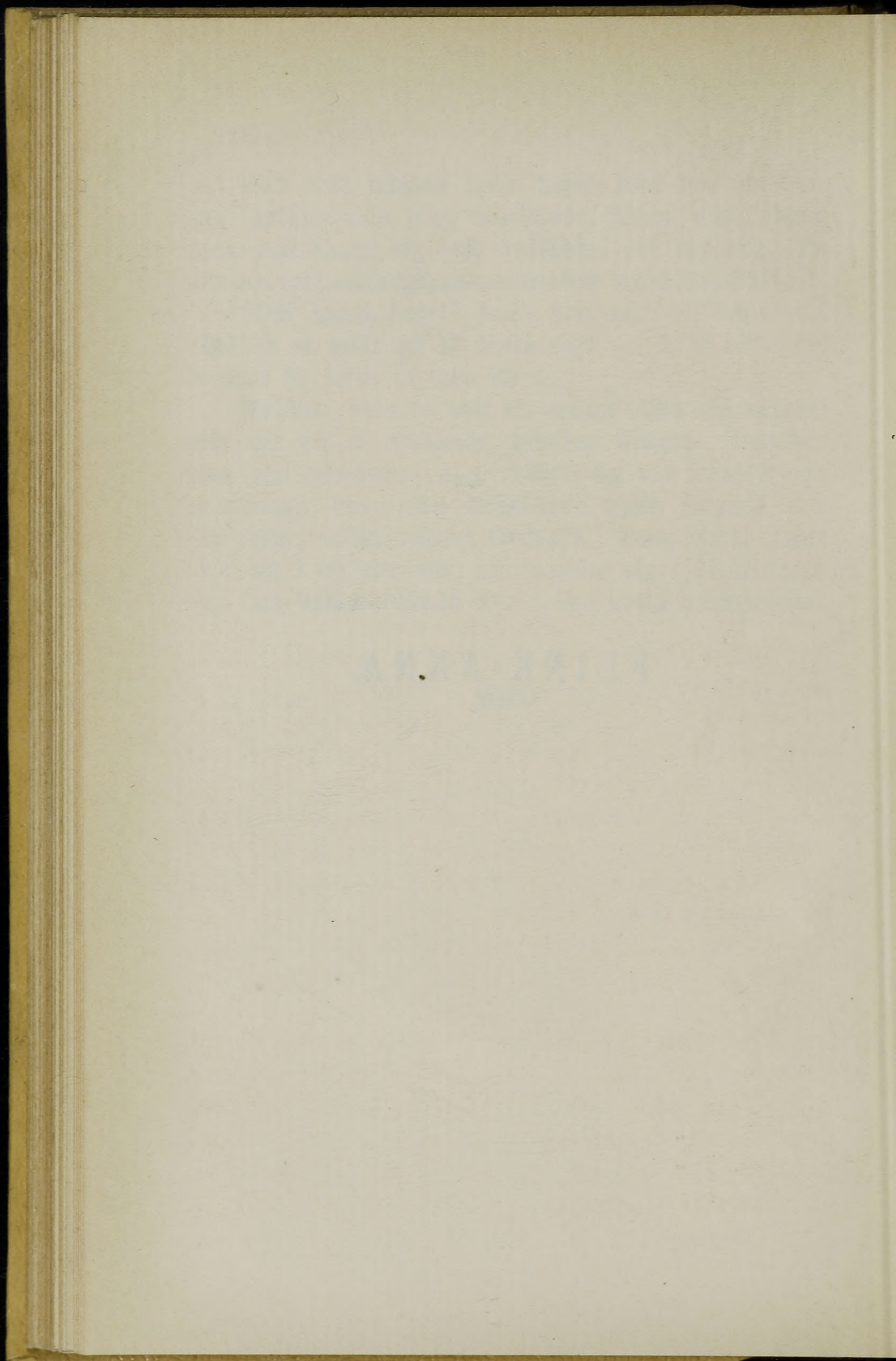
Han satt nästan hela dagen inne hos sin vän, som småpratade litet emellanåt, ibland utan någon reda, och kände sig helt nedstämd och olycklig. På aftonen mot solnedgången slumrade fanjunkar Säfve in.

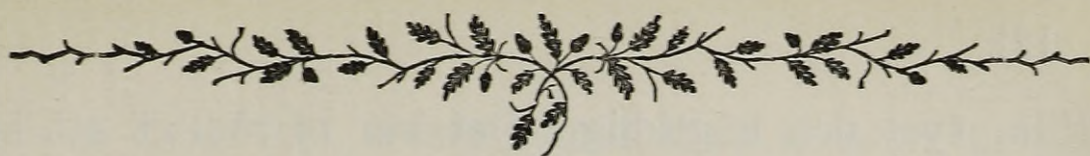
“Din hand, bror!” hade han sagt till kaptenen. “Det är så godt att få hvila sig” — och så helt nöjd somnat in, trött af sina 89 år.

Gubben Schulte satt en stund stilla vid sängen och såg på de vissnade, infallna dragen. Därefter steg han mödosamt upp, ställde sig vid fönstret och betraktade huru den nedgående solen färgade den lilla sjöns stilla vatten blodrödt. Dess sista stråle bröt sig i en klar tår, som samlat sig i 87-åringens öga och sakta rullade ner i den hvita mustaschen.

FLINK-ANNA.

Flinkfars stuga låg just där skogen började. Den eländiga skogsvägen bar uppföre dit och granarne reste sina gröna spiror i höjden tätt intill stuguknuten.

På en höjd låg den med sina rödfärgade väggar, sina små, i grönt skiftande fönster och sitt torftak, och fattigt folk bodde där. Men en storartad utsikt hade man däruppe.

Den vida, öppna nejden med sina flockade byar bland åkrar och ängar, buskar och träd, utbredde sig vida omkring, kransad af den mörka skogen i fjärran, och längst bort i taflans ena hörn glittrade älfven, som där flöt fram. Det var lif och fröjd i den taflan och Flinkfar satt mera än en stilla sommarafton, då han slutat sitt släp för dagen, i lugn beundran utanför sitt torftiga tjäll med pipsnuggan i mun och njöt af utsikten, som han dock sett så många gånger förut.

Men åt andra sidan såg det helt annorlunda ut. En omark med stenar, enbuskar och halfvuxna träd afbröts så småningom af skogen, som vidtog på andra sidan ett par små nyodlingar — just där Knapper-Kalle fått upp sin koja — och som därefter milsvid utbredde sig med träd vid träd på mossig grund,

stilla, tyst och högtidlig. Det var ej rådligt att begifva sig dit in, ty hittade man ej på de buktande fästigarne med en grönskande kolbotten här och där så råkade man lätt vilse.

Till vänster strax i början af skogen drog en stig genom kaplanshagen — den vackra kaplanshagen med sina små gröna platser — och då man klättrat öfver det innersta stängslet befann man sig ute i vilda skogen. Men följde man leden fram, så började den snart att bära uppåt, mossiga klippor tornade sig öfver hvarandra, träden tycktes draga sig tillbaka, och snart hade man rätt framför sig en lodrätt uppstigande, skroflig bergvägg, hvars stup, om man från kanten däruppe såg ner i den mörka skogen i djupet, kom tanken att svindla och de väldiga träden att synas som småväxter.

Kände man till förhållandena så kunde man komma upp på berget genom att försiktigt klättra på en liten stig, som i sicksack gick uppåt öfver stenar och afsatser, och väl upphunnen på platån, som tämligen kal utbredde sig, hade man från den knutiga trolltallen en milsvid utsikt. Skog rundt om som ett grönt haf, skiftande i solljus och skugga; därutanför söderut den närmaste trakten med gårdar och byar; så "kyrkskogen", och längre bort ånyo odlad byggd med den hvita kyrkan hägrande i blånande fjärran och älfven i ena kanten som ett silfverband. Åt alla andra sidor skog, idel mörk och dyster skog.

Så såg det ut i närheten af Flinkfars stuga. Men fastän den låg i nejdens ena hörn upp emot skogen och fastän vägen dit var den jämmerligaste man kunde se, så var där visserligen icke dödt och

stilla. Tvärtom. Sommaren i ända kommo morgon och afton byarnes kreatur i långa rader med enformigt ljudande skällor om halsen, tröga kor med stora, dumma ögon och långskäggiga, krokhornade, okynniga getter, hvilka lustvandrade i den svala skogen, åto gräs på kolbottnarne, drucko vatten ur kärren och hvilade sig, allt under vallhjonens uppsikt, tills de på aftonen drefvos hem igen.

På hösten kommo bärplockarne med sina näfverkuntar på ryggen för att på de rödfärgade, vidsträckta lingonmarkerna fylla sina behof af "bärmos" för året. Och på vintern, då snön låg i famnshöga drifvor öfver slätt och stup, körde folk till och från skogs för att hugga timmer och ved, bränna kol och rifva ut milor, och längre fram på året kommo kol- och vedskrindor i långa rader fram ur den mörka, hemlighetsfulla skogen och ormade sig ned åt bygden.

Så det var visst inte enformigt däruppe.

* * *

Flinkfar — hvad han egentligen hette vet jag ej, men Flinkfar kallades han alltid — med sitt tjocka, gråsprängda hår och sin urblekta vadmalspäls med fårskinn på insidan och lapp vid lapp på utsidan, kunde göra hvarjehanda. Han sågade och högg ved, band vispar och kvastar, snodde hånk och till och med "byggde" skor, då det så knep till; eljes hjälpte han till i gårdarne med allehanda arbeten och gräfde på lediga stunder i sin magra, sandiga täppa. Gumman var likaledes en hjälpreda i hvar gård, häklade, skäcktade och spann lin och blånor, kardade ull, tog upp potatis och plockade bär i skogen, och var för resten hemma i både slakt och brygd.

Torftigt var det i stugan och ondt om smulorna, ehuru de välmående bondgummorna i nejden sörjde för att matförrådet sällan tog alldeles slut, fast de gamla fingo göra rätt för sig, förstås. Mjölk fingo de af ett par getter, deras enda husdjur näst den gråa, vänliga katten, som svalt med de två då så någon gång kräfdes, hvilka hade sitt lilla, mer än enkla krypin under en skyhög fura vid ena gafveln, flätadt af ris och på bästa sätt ombonadt.

Visst var det fattigt i stugan och brödspettet någon gång tomt, med då förnöjsamhet fanns så var det ingen fara. Gubben var glad till sinnes i både ljusa och mörka dagar och tyckte sig ej ha skäl att afundas någon, ty en egen stuga hade han, hälsan ock, och i de flesta fall en matbit att sticka i mun, och om han därtill hade en nypa "Dalkullan" att stoppa i det hemgjorda piphufvudet så kunde han verkligen ej önska sig mer.

Gumman var väl ej fullt så nöjd som far själf med afseende på sin ställning och utkomst här i världen; men om hon också gnatade och jämrade sig en smula så var det mera af gammal medfödd vana än af egentlig lust att klaga öfver det lilla hon hade. Och tog mjölsmulan slut, så visste hon att Pers-mor alltid gaf henne en skäppa eller två och jämväl något sofvel, då så trängde till; hon finge alltid betala af det på ett eller annat sätt.

Ett enda barn hade de två; det var dottern Anna. Hon tjänade sedan en tre år tillbaka hos en förmögen änka, Ollas-mor i Storbyn, en mil hemifrån, och kring henne och hennes framtid hvälfde sig de båda gamlas alla planer och beräkningar. Hon var deras öga och målet för alla deras tankar, och väl

förtjänt var hon af sina föräldrars kärlek och om-
tanke, ty det var sannerligen en präktig flicka, Flink-
Anna.

Bra såg hon kanske i mångas tycke inte ut med
sitt ljusa, burriga hår och sin litet fräkniga hy, men
hennes gråa, allvarsamma ögon och hvita tänder
drog dock månget öga till henne. Och flinkare och
dugligare tös i både kök och ladugård, åker och äng
än hon, fick man allt leta efter.

* *
 *

Det var på själfva julaftonen, den kära, välsig-
nade julaftonen. Vintern hade redan gjort sitt intåg
i bygden med snö och kyla, och Flinkfars getter
hade en natt nära nog hållit på att bli en hungrande
gråbens byte. Höga och skinande hvita reste sig
drifvorna, men på grund af den starka trafiken till
och från skogen var vägen till den lilla omsnöade
stugan däruppe på höjden jämn och banad.

De två, far och mor, hade nu slutat sina sysslor
i bygden före jul och i mors matskåp fanns mycket
smått och godt af Guds gåfvor i både den ena och
den andra formen. Och nu var hvilans tid kommen,
den kära, välsignade julen, äfven för den fattige, som
året om gick med nacken böjd under oket.

“Det är för konstigt, du mor“, tyckte Flinkfar,
där han satt vid det nötta bordet, som dagen till
ära var prydt med en ren, välmanglad handduk, och
med brillorna på näsan långsamt stafvade sig fram
i den gulnade bibeln, “det är för konstigt“, tyckte han
och såg upp, “det är alldeles som någon skulle komma
hit, du.“

“Komma hit? I dag?“ mente gumman från spi-

sen, där hon kokade ärligt förvärfvad både korf och fläsk. "Ånej, far, ingen lär komma till oss, stackare."

"Stackare! Åh, så länge vi ha hus och hem och mat, så äro vi väl inga stackare heller. Men se där, kommer inte någon därnere ändå!"

"Hvar då?" frågade gumman, nyfiket tittande i den alltmer mörknande dagen ut genom de dunkla, halffrusna rutorna.

"Jag tycker att det går där längst ner i gatan."

Så var det ock, ty efter en bra stund hörde man någon skjuta upp dörren därute och stampa af sig snön i farstun samt långsamt stiga in i det nu halfmörka rummet, som sparsamt upplystes af den brinnande rishögen i spisen.

"God kväll och god jul!" ljöd en tvekande röst och en väl ombonad varelse med ett stort bylte i fånget steg sakta fram ur mörkret vid dörren.

De båda gamla ryckte till. Hvad i Herrans namn ville detta säga? Anna hemma på själfva julafton!

"Är det du, Anna?" frågade mor och sväfvade på målet, och far, gripen af en ond aning, knäppte samman de grofva händerna öfver sin bibel.

"Ja, mor", snyftade den tillfrågade och sjönk ner på bänken vid fönstret, under det att ett litet barns jämmer lät höra sig ur byltet.

Far satt tyst och bara lyddes. Då han fick höra barnets klagan — slika ljud hade ej varit hörda i stugan på tre och tjugu år — klack det till i den gamle.

Ingen hade hälsat dottern eller bjudit henne välkommen hem. Nu steg modern långsamt upp, kom fram till henne och frågade med en besynnerlig, hård röst:

“För Guds välsignade skull, barn! Hörde jag rätt?”

Dotterns snyftningar tilltogo och den gamla intog åter sin plats vid spisen med förklädet för ansiktet. Det var tyst i den halvmörka stugan, därute svepte nordans vinge dånande förbi och skogens träd suckade och böjde sig under trycket, och därinne hördes endast dotterns undertryckta snyftningar och barnets kvidan. Sorg och olycka hade med de två dragit in i den åldriga stugan och de gamla föräldrarnes hjärtan stodo stilla af förskräckelse och ångest. Deras Anna! O Gud, deras Anna!

Flinkfar böjde sitt gråa hufvud, böjde det under det oväntade, våldsamma slaget, och ett par tunga tårar föllo långsamt ner i den heliga boken. Deras Anna! Det kära, välsignade barnet! Hur i Herrans namn hade hon burit sig åt? Så stadig och lugn, så vänlig och glad, som hon alltid varit! Och nu kom hon hem till dem, hem till far och mor i deras fattigdom, med sitt barn, ett stackars värnlöst och faderlöst barn! Stackars barn! Och stackars mor och föräldrar! Och att det skulle gå så med deras Anna! Fattiga, fattiga barn!

Han hade setat tyst, men nu steg han upp, gick med fasta steg fram till sitt barn, sin Anna, och räckte henne utan tvekan den arbetshårda handen.

“Välkommen hem, barn“, sade han lugnt. “God jul i Jesu namn! Visst kommer du litet oväntadt, men välkommen ändå!”

“Tack, far“, hviskade dottern och såg genom tårarne upp i det gamla kära ansiktet. “Tack“, hviskade hon än en gång, då hon tog hans hand.

Gumman tycktes ha väntat på far. Hon torkade nu sina ögon med förklädssnibben och kom fram och

tog dottern i hand samt bad henne vara vid godt mod.

“Det är nu en gång så med oss fattiga“, sade hon nedslaget, “att vi få sucka och lida så länge vi lefva, men vi få väl dra oss fram ändå så godt vi kunna och hjälpa hvarandra.“

Inte blef väl den julen så glad för de gamla, som de hade tänkt sig, men sedan far läst om Jesusbarnets födelse och mor bullat upp allt hvad huset förmådde och den lille världsmedborgaren slumrat in på ett par kuddar, så var dock där ej så sorgligt, som man eljes skulle kunnat tro. Visst grämde det far och mor, att deras enda dotter nu skulle bli en visa i bygden, deras duktiga flicka, och nödgas sitta hemma hos dem i fattigdomen, men hvad i Herrans namn skulle de väl taga sig till? Fattiga, syndiga människor äro vi ju alla och inte kunde de väl kasta ut både mor och barn midt i smällkalla vintern? Huru skulle de väl då vara funtade? Och föräldrar till! Men det finge väl lof att gå en dag om sänder. Med arbete och Guds välsignelse skulle det väl gå bra till sist ändå, fastän det sannerligen såg mer än mörkt ut.

* *

Ollas-mor i Storbyn var en duktig gumma, som sedan mannens död för en tio år tillbaka skötte sin gård med kraft och förstånd. Hon hade bara en son, Anders, och fastän ovänner ibland ville påstå att han var litet tosig, så var däri ingen sanning, ty Anders var mycket klokare än annat folk. Enda orsaken till den elaka beskyllningen var den, att han var mycket fåordig, mycket tystlåten och mycket

tolkskygg. Aldrig var han med ungdomen ute på lekar och nöjen, utan älskade att gå sin egen väg, att läsa böcker, som de andra bondpojkarne aldrig hört talas om, att lyssna till forsens dån eller vindens sus i skogen, att vintertiden betrakta det stjärnströdda himlahvalfvet och tänka djupa, allvarliga tankar.

Detta var hans lust. Han var visserligen 25 år gammal, men hade just ingenting att säga hemma på gården, ty mor var husbonde och han fogade sig alltid gärna efter hennes vilja och föreskrifter. Men i det dagliga arbetet deltog han som en hel karl.

Så kom Flink-Anna dit. Anders hade aldrig brytt sig om kvinnfolk och gjorde det ej heller nu, och Anna var där nära nog ett helt år innan han fick ögonen på henne. Det var ju klart att han såg henne hvar dag och om sommaren arbetade i lag med henne på åker och äng, men det gick som sagdt nära nog ett helt år om innan han i alla fall fick sina ögon öppnade.

Hennes ljusa burriga hår hade han nog sett och hennes litet fräkniga hy, som dock om vintern var nästan hvit, men de gråa, tänkande ögonen icke. Nu fick han emellertid ofta höra modern om henne uttala berömmande ord, huru hon i allt kunde lita på Anna, huru flyhändt flickan var i allt hvad hon gjorde och hade för händer, och huru fin och proper hon såg ut jämt och samt, och Anders började se på den allvarsamma pigan, som tycktes så ha vunnit moderns förtroende.

Ja, hur han nu såg och såg så blef han, Ollasmors rike son, kär i Flink-Anna, och hon tycktes ej ogärna se honom, hon heller, ty Anders var nog en bra gosse fastän han var tystlåten och tankfull,

men det var ju Anna ock. Dock vore det orätt att säga att Ollas-mors rike son så småningom vann Annas hjärta; det var fastmera Anders och han själf, som hon lärde sig tycka om. Hans gård och gods skänkte hon till en början ingen tanke, och när de äntligen kommo med i räkningen var det endast för att visa henne, den fattige Flink-fars dotter, huru stora svårigheter som mötte för en förening dem båda emellan, Anders och henne, om Ollas-mor ej ville.

Men huru skulle väl hon vilja det! Det gick då alldeles icke in i hennes planer. Ty nog tyckte hon om Anna, men att få henne till sonhustru hade hon väl aldrig tänkt sig och ville säkerligen icke heller tänka därpå. Tycker någon det!

Anna hade nog anat något däråt och Anders ock, men ungdomen är ju alltid van att måla allt i rosenrödt och så gjorde äfven de. Men deras ögon öppnades, ehuru för sent. För sent, ty kärleken hade öfverraskat de båda unga tystlåtna människobarnen, som den gjort så många gånger förut och som den säkerligen kommer att göra så länge världen står.

Tunga, sorgliga dagar följde så småningom efter de solbelysta, och ingenting ville eller kunde eller ens vågade de säga för mor själf, hvars ögon tycktes vara alldeles förhållna. Tiden skred, Anna blef blek och nedslagen, grät i tysthet och ensamhet och tänkte ofta, ofta på sina gamla kära föräldrar där hemma i den ensliga stugan i skogsbrynet.

Och så kom katastrofen.

Anders hade råkat komma under ett lass, blifvit ganska illa skadad och afförd till stadens lasarett, och Anna hade nu ingen alls att lita sig till. Gumman

hade på senare tiden trott sig märka någonting, men i sitt hjärta aldrig kunnat inrymma en tanke på möjligheten af något förtroligt mellan sin stilla, tyst-låtne son och sin duktiga hjälpreda. Nu anställde hon emellertid ett förhör med Anna, som ej kunde eller ville förneka förhållandet, utan under gråtande tårar bekände sin olycka.

Ollas-mor satt som förstenad.

Aldrig hade hon kunnat tänka slikt om dem båda, men nu besannade det sig att ingen känner folk längre än till tänderna. I det lugnaste vatten gå de största fiskar. Anders och Anna! Hade någon förut sagt henne detta skulle hon ha skrattat åt alltihop. Men nu! Hon finge väl tro flickan. Stackars barn! Det var synd om henne ändå! Men aldrig kunde Anders —? Aldrig i världen.

Slutet på allt blef emellertid att Anna skickades hem, hem till far och mor, de fattiga stackrarne, och det utan långa preludier. Ty det var bäst att passa på medan Anders var ur vägen, hvem visste hvad han kunde hitta på, han med sitt visserligen stilla, men dock envisa sinne. Men det gick dock ej för sig förrän barnet var födt, ty Ollas-mor kunde ej för sitt samvetes skull kasta ut den arma på vägen, då hon ingen stund gick säker; så långt hade det gått innan hon såg någonting.

Med "följet" ville hon som sagdt intet ha att skaffa, utan så fort Anna var så pass till hälsan kommen att hon kunde färdas milen hem, fick hon sätta sig i en släde — ty gumman hade hjärta ändå och bestod skjuts nästan ända fram — och ge sig i väg med sitt fattiga barn i famnen. Och om Anders visste hon, Anna, intet, ty inget bref hade hon fått

och inget hade hon skrivit, men så mycket hade hon hört, att han nu var utom all fara och kanske snart nog komme hem.

Och hvad skulle han månne göra? De hade många gånger talat därom, väl vetande huru illa de hade ställtdt, och han hade alltid sagt sitt fasta beslut vara att gifta sig med henne, men icke mot, utan med sin mors samtycke, och detta hoppades han så småningom kunna utverka. Men så kom olyckan, först öfver honom och så öfver henne, och han kunde ej hjälpa sin hjärtans kär, sin stackars Anna, utan låg själf hjälplös och sorgsen på sin sjukbädd, under det att hon fick taga emot stormen så godt hon kunde.

Men han skulle nog komma ändå, komma ut till henne och åtminstone säga henne ett tröstens och hugsvalelsens ord i all bedröfvelse och smälek. Det var Annas dagliga tanke och förhoppning under det trägna arbetet vid spinnrock eller väfstol hela den långa, kulna vintern, som med all makt bröt in öfver landet med köld och snö. Och för sin gamla mor och far och för den lille pilten i Flinkmors skröpliga vagga upprepade hon nästan hvar dag, ehuru som det tycktes allt mera hopplöst:

“Han kommer allt! Var säker på det!”

Och hon såg ofta ut genom de små, nästan öfveryrda fönstergluggarne ned i den långa gatan, och nog färdades många där både upp och ner och stannade till och med invid stugan och stego in under det låga taket, men inte syntes Anders till. Och dock hade han nu äntligen kommit hem igen frisk och färdig, efter hvad hon hört.

* * *

Vintern, den långa, bistra vintern, gick äntligen sin kos, drifvan smalt under vårsolens kyssar, vår-bäcken började sin yra dans och kring Flinkfars stuga sågs en och annan hvitsippa slå ut sin blyga blomkalk medan lärkan jublade i den klara luften. Våren var kommen.

Anna satt kort före påsk som vanligt, ehuru litet blekare om kind än förr på grund af träget arbete och dålig kost, vid sin väfstol, där hon från otta på morgonen till sena kvällen flitigt kastade sin skyttel. Hoppet, som en tid tycktes ha öfvergifvit henne, gästade åter det unga hjärtat, och i dag, just i dag, då solen strålade öfver den nyväckta naturen, slogo hennes pulsar af aningsfull förbidan. Hon var nästan säker på att före kvällen få höra något om eller från Anders.

Vid middagstid kom en häst stretande med en schäs långsamt den nu bottenlösa gatan uppföre och stannade vid furorna utanför Flinkfars stuga. Anna, som för tillfället var ensam hemma, låg snart gråtande i sin Anders' armar och kände åter ungdomens mod och kraft och förhoppning värma upp sitt stackars betryckta hjärta och purpra sin kind. Mycket blef ej taladt då, men sedan den första rörelsen lagt sig yttrade Anders under samtalets gång helt tvärt:

“Till söndag ta vi ut lysning, du Anna!”

Hjärtat nästan stannade i Annas bröst och det skylade för hennes ögon. Hvad sade han väl?

“Lysas! Sa du lysas, Anders?”

“Javisst, kära barn, sa jag det! Du måtte väl i all världen inte säga nej! Har jag gjort dig illa och skämt ut både dig och mig, så vill jag väl försöka

hjälpa opp'et så godt jag kan. Ser du Anna, om jag hade varit hemma då, du vet, så hade det väl ej gått som det gick, fast mor förstås är litet katig af sig.“

“Din mor ja, hvad säger hon nu?” frågade Anna nästan andlös. Hon hade ju rakt glömt bort gumman i öfverraskningen och ett moln drog sig åter öfver den leende framtidstaflan.

“Min mor ja“, Anders drog litet på målet, “hon vet både hvart jag har farit och hvad jag ämnar göra, och hon sa just hvarken till eller ifrån. Se, jag har också min vilja, när jag sätter till.“

Anna satt en lång stund tyst, men reste sig sedan upp, litet blek i ansiktet.

“Kära Anders, det var mer än vänligt af dig att tänka på mig, stackare, och komma hit; en annan hade kanske inte gjort det. Men du kan väl förstå att jag inte vill tränga mig in i ert hus. Jag skulle väl aldrig ha en glad dag, om jag visste att din mor skulle gå och bära agg till mig eller se mig med onda ögon. Så det blir nog ingenting af, stackars min gosse!“

Hon sjönk åter ned på bänken med förklädet för ögonen.

Anders satt aldeles stel af öfverraskning. Hvad ville väl detta säga? Var flickan tosig? Ville hon inte ha honom? Slikt hade han visserligen icke tänkt sig.

“Vill nu inte ha mig, Anna?” frågade han hest.

Hon slog upp sina ögon, sina stora, djupa ögon, och måste ovillkorligen le mellan tårarne.

“Visst vill jag ha dig, kära Anders“, sade hon, “men du förstår väl att jag inte vill truga min in

hos er. Vill din mor komma hit, så ska jag så gärna, gärna följa henne hem.“

Orden kommo fram nästan utan att hon tänkt därpå och nu häpnade hon själf öfver dem. Skulle Ollas-mor komma till henne, Flink-Anna, för att be henne bli sin sonhustru! Hvilken tanke!

“Skulle mor komma hit!” frågade Anders med rätta förvånad äfven han. “Ja, hm, nog tyckte hon väl bra om dig, förstås, hm —“

“Ja, nu ska vi inte tänka på det“, tyckte Anna helt glad öfver besöket och slog ifrån sig bekymmerna. “Nu ska du väl ha litet till lifs och så kommer far och mor snart hem.“

Hon dukade upp af husets små förråd, tillökta med en korg förning som Anders haft med sig, och snart kommo de båda gamla hem. Anders steg litet förlägen upp.

“Hm“, sade han, “jag är Ollas-Anders, ni vet, och har kommit hit för att ta ut lysning med Anna.“

Far slog honom glad i hand.

“Tack du Anders! Det var regalt gjordt af dig!“

“Det var fasligt rart af dig, Anders!“ tyckte också mor, som helt förnöjd trängde sig fram och hälsade sin blifvande måg.

“Men hon vill inte, Anna“, fortsatte Anders med en frågande blick på henne.

“Är du tosig barn!“ Flinkmor slog förfärad ihop sina händer och själfva far höll på att tappa mössan. “Vill du inte?“

Anna utvecklade ånyo sina skäl och far tog sig fundersam bakom örat.

“Hm“, tyckte han slutligen, sedan han öfvervägt dotterns ord, “hm, Anna har allt rätt ändå. Det är

så det. Visst äro vi väl fattiga, men vi äro folk ändå, vi ock. Och aldrig ville väl jag eller du mor, att vår dotter skulle truga sig in i en släkt, som inte vill ha henne.“

“Men mor tyckte mycket om Anna“, inföll nu Anders, som helt beklämd åhört fars utslag.

“Ja, kära du, det är skillnad på piga och sonhustru. Man kan väl tycka om en piga, utan att vilja ha henne till sonhustru. Gud ska veta att ditt anbud gläder oss in i hjärtat, och heder har du af’et, Anders, men gör som Anna säger, bed din mor själf komma hit. Ser du, det vore allt bäst för er båda två eller rättare sagdt alla tre. Och det kunde ju hända att hon kom!“

Man talade just inte mycket mera om den saken, ty Annas beslut stod fast, men mor tyckte att både far och Anna voro rent tosiga båda två, som försköt den rike Ollas-mors son. Var det väl rimligt i Jesu namn! Och förr ville flickan sitta hemma hos dem i fattigdomen med sin barnunge! Ja, aldrig hade hon väl hört eller sett på maken! Hon trodde rakt att den lede själf farit i både far och dotter.

Med tårar i sina trofasta ögon tog Anna på aftonen afsked af sin hjärtans kär.

“Du vet inte du, hur svårt det känns“, sade flickan, “men jag kan rakt inte göra annorlunda. Säg din mor att jag vill bli henne en lydig och tillgifven dotter, om hon bara vill. Jag trifdes så bra hos er.“

“Ja, Gud signe dig då, Anna“, sade ungersvennen till afsked och smackade på sin häst, “törhända du snart hör af oss.“

Han var fullt och fast besluten att inte släppa

modern förrän hon gifvit med sig, och Annas trofasta blick stod för honom hela vägen hem.

* *
 *

Anders hade ingen lefvande ro, utan rök på morsgumman så snart han kommit hem.

“Hör ni mor, ni får inte ta illa opp, men bättre hustru än Anna kan jag aldrig få och ni inte likare sonhustru, det vet ni ju. Och aldrig i lifvet gifter jag mig med någon annan. Jag är ju ert enda barn, vill ni att gården ska gå ur slakten?”

“Nåå, hva sa tösen?” frågade gumman helt torrt.

“Hon vill inte“, blef det tvära svaret.

Gumman såg helt förvånad upp.

“Du min skapare, vill hon inte!”

Det bar litet emot, tyckte Anders, att komma fram med Annas villkor, men slutligen talade han om det och bad på samma gång modern tänka på saken en smula innan hon svarade. Han var visserligen gamla karlen och fullt myndig och kunde göra i den vägen hvad honom behagade, mente han, men mor visste nog att han inte ville göra henne emot. Men ville hon se honom glad och lycklig och på samma gång göra en både god och rättvis gärning så borde hon inte säga nej.

Ollas-mor sade hvarken hvitt eller svart, men tycktes få stora ögon då sonen nämnde Annas begäran, och på kvällen, då alla sysslor hvilade och hon satt i ro i sin kammare, grundade hon öfver saken.

Det var väl sant att Anna var en präktig flicka och att hon tyckt om henne, mycket till och med, men det var ju då också för galet om hennes enda son

skulle äkta en fattig backstugusittares dotter, då han kunde få hvilken bonddotter som helst — om han bara ville, förstås. Men se han ville inte, så mycket visste hon. Och skulle han nu gå ogift och tystlåten i all sin tid och hon själf bli gammal och trög på foten, så blefve det just inte vidare trefligt i gården. Hon lefde i alla fall inte i evighet och inte han heller för den del, och så skulle gården komma aflägsna släktingar till godo, om där ej funnes barn.

Hm, vore det då inte bättre att ge med sig? Han var i alla fall gammal nog, gossen, att veta hvad han ville. Och Anna skulle säkert bli en bra husmor. Men hvad skulle folk säga? Folk, finge hon inte göra som hon ville kanske? Hon stod Gud ske lof inte under förmyndare! Bara flickan inte vore så fattig! Fast Anders hade då förstås allt som behöfdes. Men att fara dit! Hm. Tösen var nog stolt, rätt så fattig hon var. Och inte precis ondt i det. Vi få väl se!

Gumman kom ej riktigt på det klara med sina tankar och funderingar den kvällen, utan gick i flera dagar och såg tankfull och allvarsam ut, tills ett beslut så småningom mognade hos henne. Och Anders, han gick omkring som på glödande kol och bara tittade på mor och gitte ingenting säga och minde sig på Annas goda ögon, som, då han sist såg dem, stodo fulla med tårar. Tänk, hvad hon stackare skulle vänta och ängslas!

Det var väl en åtta dagar därefter, som Ollas-mor en afton sade till Anders:

“Du kan göra i ordning Dockan till i morgon; jag tänker åka bort.”

“Hvart mor?” frågade Anders häftigt, under det att blodet steg upp i hans ansikte.

“Hm, lägg dig inte i mitt”, sade gumman. “Tids nog får du veta det.”

Men Anders tänkte något, han, och sof inte mycket den natten.

På morgonen, då gumman satt i schäsen med tömmarne i hand, redo att släppa af, frågade hon fryntligt:

“Nåå gosse, ska du inte ha något bud med?”

“Hvad då för bud?”

“En hälsning!”

Och så körde hon. Åh, hon åkte bestämdt till Anna!

Det hade må tro varit en svår vecka för Anna. Gång på gång flögo hennes tankar, som just ej voro af gladaste slag, bort till Anders och hans mor, och fastän hon tyckte sig ha handlat rätt så föreföll det henne dock å andra sidan, som om hon kastat bort all fröjd och glädje här i världen, ty ett nytt erbjudande kunde väl knappast komma att gifvas. Var ändå inte hennes afslag förhastadt? Behöfde väl hon bry sig så fasligt mycket om Ollas-mor? Var det inte att spänna bågen för hårdt? Anders var ju myndig och finge väl göra som han ville! Tänk, om han inte mer skulle komma tillbaka! Och Ollas-mor, ja henne kunde hon väl få vänta på! Hon, den rika, myndiga gumman komma till henne! Hur skulle väl den dagen se ut?

Det var inte att undra på om dagarne voro tunga, huru ljusst och gladt och fagert det än började bli öfverallt ute i Guds natur, ty mors beklagande utgjutelser och hennes egna mörka tankar på en än mörkare framtid tryckte förunderligt ned sinnet.

Det var just i själfva påskveckan, som Anna en dag varit nere i bygden i ett ärende och vid hemkomsten invid stuguknuten såg ett åkdon och en häst, som hon tyckte sig känna igen. Gud i himmelen! Kunde det vara möjligt! Skulle det verkligen bli vår äfven för henne!

Med klappande hjärta och sviktande knän steg hon in i stugan och där, just där vid fönstret —. Kunde hon verkligen tro sina egna ögon? Var det hennes gamla husmor, den rika Ollas-mor, Anders egen mor, den stolta, men rättvisa gumman, som satt där i den låga stugan och nu kom emot henne och helt rörd tog henne i famn? O Gud, var det en dröm så låt henne aldrig vakna! Kära, kära mor, är det verkligen ni själf, som kommer till den fattiga Anna för att be henne bli er sonhustru?

Snyftande af glädje och rörelse låg Anna vid Ollas-mors bröst, och hon själf kände sig så förunderligt varm om hjärtat och förvånades ej öfver att ett par tårar stego upp i ögonen; Flink-mor tog upp förklädssnibben och far snodde ut så brådt, ty han påstod sig höra kampen bråka därute vid kärran. Åh du gamla ärliga själ, det var väl ditt öfverfulla hjärta som bråkade och du behöfde vara ensam en stund!

Gud skall veta att det den dagen rådde innerlig hjärtefröjd i Flink-fars stuga och Ollas-mor hade på länge ej känt sig så glad och nöjd med sig själf. Och på aftonen åkte hon hem igen, men nu i sällskap med den glädjestrålande Anna, som skulle bli kvar hos henne åtminstone öfver helgen, medan Flink-mor såg till det lilla pyret.

*

*

*

Egentligen kunde den lilla berättelsen sluta här, men litet torde ännu böra tilläggas.

Anders blef både röd och blek, då mor kom hem med så rart främmande, och kunde ej låta bli att ta både gumman och Anna i famn. Och på själfva påskdagen lystes det i kyrkan till allas ytterliga förvåning och öfverraskning för de unga tu, som en vacker majdag åkte hem till prosten, där de vigdes i all stillhet.

“Det var rätt gjordt af dig, Anders“, sade den hjärtegodas prosten och klappade brudgummen på axeln. “Och det hedrar er, Ollas-mor“, tillade han och tog den rörda gumman i hand. “Jag tror ni får en bra hustru åt er son, och det är alltid en stor Guds välsignelse.“

Efter vigselns slut och sedan lyckönskningarna voro öfverstökade tog prosten fram ett bref med många frimärken och stora sigill på och vände sig till den öfverlycklige Flink-far.

“Hör ni far, har inte ni en bror som är i Amerika?“

“Gud vet hvar han är“, mente Flinkfar, “men nog for han väl åt det hållet för en trettio år sen, tänker jag, men aldrig har jag hört af honom se'n dess.“

“Ja ja, det lär nog vara rätt, tänker jag“, fortfor prosten. “Jag har så godt som säkra bevis i min hand och har haft det i flera dar, men jag tyckte att det passade bäst att tala om saken just vid detta tillfälle. Nå, er bror är död nu och efterlämnar en förmögenhet på en två eller tretusen dollars, som lär komma att tillfalla er. Det är mycket pengar det, och jag får verkligen gratulera er!“

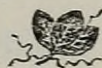
Flinkfar hade sjunkit ner på en stol och torkade nu svetten ur pannan.

“Prosten narras väl inte?” frågade han sakta.

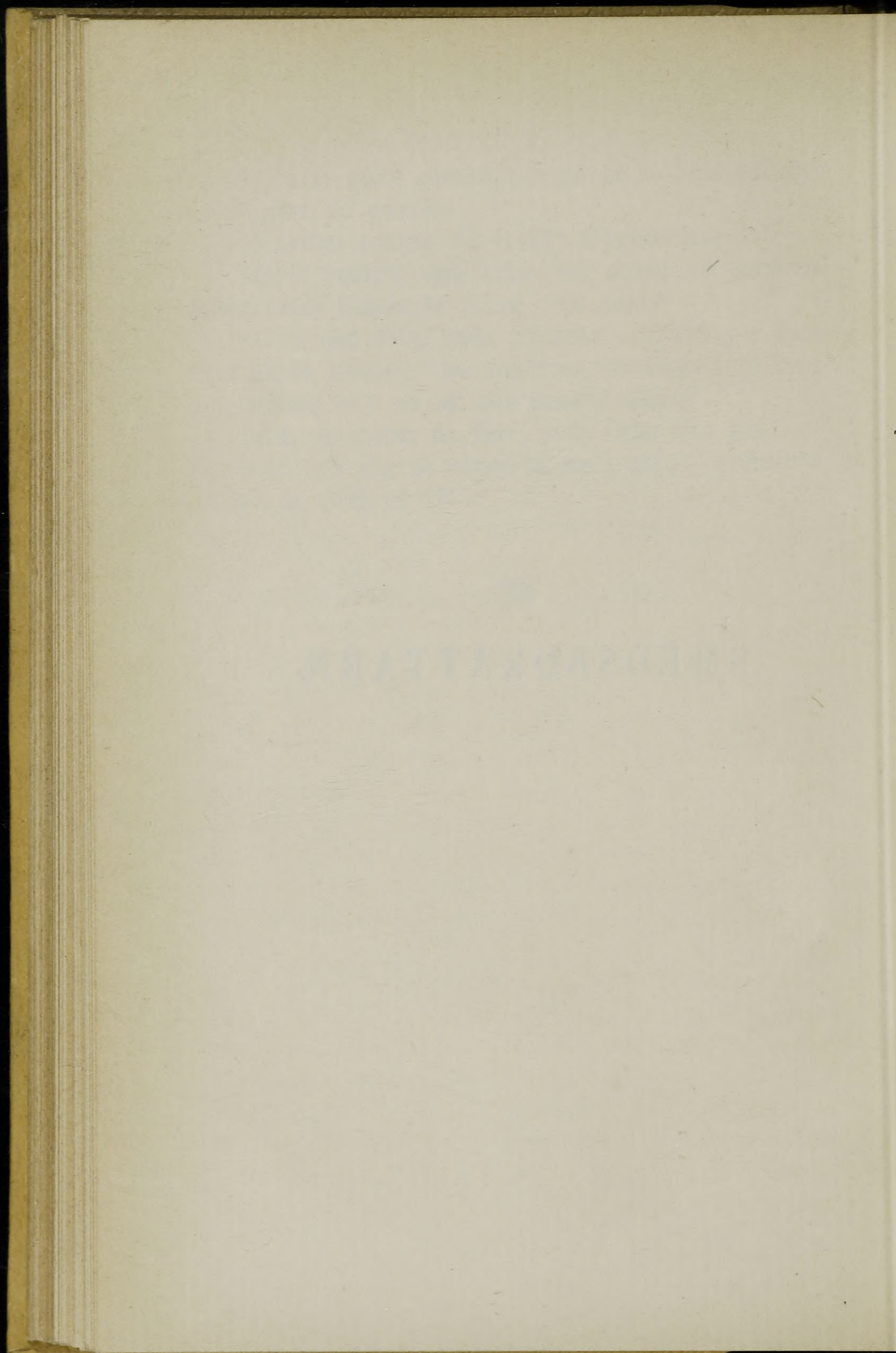
“Gud bevare mig från att narra en gammal fattig man! Saken är säker som guld!”

“Gud ske lof“, sade Flinkfar och knäppte ihop sina hårda händer, “nu behöfver vår flicka inte komma barfota in i en rik och ansedd släkt!”

“Åh, ni pratar ni, far“, sade Ollas-mor glad och förvånad och såg så varmt på sin lyckliga sonhustru, “Anna är guld värd!”

SMEDSBORÄTTARN.

Det såg verkligen tråkigt ut vid Smedsbo.

Längst bort i ena ändan af landskapet låg det med granskogen nära bakom och de stora, öppna fälten, som sträckte sig ända fram till Bengts fallfärdiga gärdesgård, framför. Inga träd eller buskar, inga gröna täppor med blommor och småsaker funnos omkring det stora, barackliknande huset, hvars fardom röda väggar blekts af sol och regn under årens lopp. Fönster och dörrar, fönster och dörrar i en lång, enformig rad voro omväxlande anbringade utefter hela långsidan; de förra voro ofta orena och utan gardiner; de senare, söndersparkade nedtill af statarungarne, hängde snedt på sina gångjärn, och trapporna af grofva plankor voro smutsiga och här och där sönder.

Åh, det såg för tröstlöst ut!

Uthusen voro bättre. Den stora, rymliga komplexen, som inneslöt ladugård för en hundra kor och en tio par oxar samt stall för sex à åtta hästar, var väl underhållen och dess röda väggar med hvita fönsterfoder lyste lång väg. Ett stycke därifrån låg logbyggnaden, rymlig och rödfärgad äfven den med skinande nytt spåntak och försedd med stora inkörs-

portar med broar både fram och bak. Man körde in på ena sidan, lastade af säden därinne och så kom man ut genom en motsatt port.

Men boningshuset var, som sagdt, illa åtgånget, och om också rättarn gjorde framställning till patronen om reparation — och det var ju inte omöjligt då han själf bodde där, fast han aldrig talade om det för någon — så ville dock denne i första rummet kosta på sina uthus och fyrbenta kreatur, de tvåbenta finge väl komma efter, mente han.

Därför såg "herrgårdsbyggningen" så tröstlös och bedröflig ut.

Och på gafveln satt på en hög ställning herrgårdsklockan, hvars skarpa klang hördes öfver de vida fälten morgon, middag och kväll, manande folket ut eller in. Då den ringde in på middagen sjöng den:

Vattvälling,
Sur strömming,
Tomhundar
Slink in!

Och då de stackars "tomhundarne" slunkit in och nätt och jämt hunnit få i sig sin vattvälling och sura strömming hördes åter dess hatade ljud:

Vattvälling,
Sur strömming,
Bälghundar
Slink ut!

Den förbannade klockan! Hvad de stackars träsiga och magra karlarne, slafvarne, hatade henne! Jämt och samt och alltid i otid — utom då det ringde

till den korta rasten förstås — hördes hennes skallande ljud, som alla måste lyda. Och det var just detta *måste*, som i alla tider gjort klockan så förhatlig, klockan, som eljes hängde där så stum och oskyldig, utom då rättar Ström högg i repet.

Rättar Ström ja, Smedsbo rättarn, det var just den rätte! Hälst såge jag väl att jag sluppe tala många ord om honom, men det går naturligtvis inte an, ty i så fall hade det ju aldrig varit värdt att jag någonsin satt honom som rubrik här ofvan.

Smedsbo rättar var en undersätsig, axelbred ungarl med hårdt utseende och svart helskägg. Hans små skarpa ögon sågo allt och alla, hans stora händer kunde både styra plogen och hålla folket i skräck och hans stöfvelbeklädda ben tycktes vara outtröttliga, ty än var han här och än där på de vidsträckta ägorna, och godset, en utgård till ett i en grannsocken beläget bruk, förvaltade han med drift och nit och — som afundsjukan och elakheten sade — jämväl till sin egen fördel.

Hur det nu var med den saken vill jag inte säga, men att karlen var hatad af sina underhafvande är lika visst som att vi småpojkar sprungo med andan i halsen så fort vi skönjde honom på långt håll. Ty saken var den att våra samveten inte voro precis rena, och därmed hängde på följande sätt tillsammans.

Smedsbo var en stor gård — "herrgård" kallades den — med många kreatur, hästar, oxar och kor, och för nötkreaturens räkning odlades mycket rofvor, och rofvor äro, som väl något hvar vet, söta och läckra och alltså riktig pojkmät. Vi gjorde ock täta besök i de vidsträckta rofåkrarne, alltid med andan i halsen — som man alltid gör, då man be-

finner sig på orätta vägar — döko i diken och spejade efter den fruktansvärda rättarn och lade de afskurna, yfviga bladen än här och än där i skogsbackarne omkring.

Men det var inte enda orsaken. Ånej, tycker någon det! Pojkar ha så mycket fyr för sig.

Jag minns väl Hvitolle, den lille söte, hvite oxen, om man nu kan kalla en oxe söt. Han gick i all oskuld ute på grönbete invid stranden af Gåsby ån och blef där föremål för våra experiment. Vi jagade ut det arma, dumma kräket i ån, som här var rätt bred, och då vi endast sågo de frustande näsborrarne och hornstumparne öfver vattnet trädde bilden af den gruflige rättarn framför oss. Tänk om Hvitolle drunknade och om rättarn så finge veta att vi hjälpt till att dränka hans oxe! Jo, det vore just fint!

Vi togo till fötter för brinnande lifvet och det var hvarken första eller sista gången vi sprungo för Smedsbo rättarn. Men — Gud ske lof! Gud ske lof! — under galoppaden kom någon att se sig tillbaka och — verkligen, gick inte Hvitolle däruppe och massade i den gröna rågen! Räddade alltså, både oxe och vi, men det var ju illa nog ändå att han gick i rågen och var kommen på villovägar.

Åh, vi hade sannerligen många orsaker att springa för Smedsbo rättarn! Annars hade vi väl ej varit pojkar. Och tänk, en dag kom den fasliga människan hem till oss! Hem till oss! Hvad skulle nu blifva? Bleka af fasa och med samvetena tyngda af alla stulna rofvor rusade vi in i huset och hviskade:

“Smedsbo rättarn kommer!”

och sökte gömma oss, men förvånades då hvarken far eller mor gjorde min af att rymma fältet utan

tvärtom öppnade salsdörren för "befallningsmannen".

Och där hälsade far och han helt vänskapligt på hvarandra och pratade om sina affärer, några jordbitar tror jag, och mor bjöd på kaffe, och vi stodo och kikade genom nyckelhålet huru Smedsbo rättarn drack kaffe ur mors blårosiga koppar.

Det var för besynnerligt! Han drack alldeles som annat folk och pratade som annat folk och till och med skrattade. Smedsbo rättarn skrattade! Hans mun var således ej skapad enbart för skällsord och svordomar! Voro våra synder förlåtna eller sväfvade han om dem i en lycklig okunnighet?

Men det var *då* det!

En annan dag trätte gubbarne så att det hördes lång väg och trätan gällde förstås en gammal gärdesgård. Se saken var den att Mostersfolkets stuga, vår granngård, stod på Smedsbo mark och det gick ej för sig i längden, utan de båda, gubben och gumman, måste rifva ner sin lilla trefna stuga och ge sig i väg uppåt skogsbrynet; och så lät rättarn stänga in tomten med en gärdesgård och med detsamma spärra vår vanliga, redan förut rätt långa väg till Lindsbobrunnen och göra den dubbelt längre.

Det kunde naturligtvis inte far tåla. Han ref opp ett stycke på gärdesgården, rättarn höll skarp utkik och stängde igen, far ref opp på nytt och så kommo de förstås ihop sig. Slutet af visan blef emellertid att rättarn satte in en liten grindstackare så stor, att vattensån nätt och jämt kunde trängas igenom.

Så nog var han väl en rackare förstås!

Man behöfde bara tala vid en af de fattiga statar-

käringarna i Smedsbo så fick man allt höra, hvad andas barn han egentligen var. Den här Fett-Stina t. ex., Johannas mor — Johanna var en stor, duktig, nästan fullvuxen jänta, det lataste stycke som gick i skolan och skolmästarns och hans hustrus förtviflan — gick inte hon, det fattiga lifvet, och linkade i mer än fjorton dar och smorde sig med hästliniment, som stalldrängen skänkt henne, efter en spark, som hon med rätt eller orätt fått af rättarn! Men så hade hon ock en trut som få och kvinnotungor äro ena farliga gaddar.

* *

Hon stod en dag — i all oskuld, som hon själf sade — och förkunnade för några af sina grannar och fränder det senaste nya, som hon fått reda på i bygden, och när det var slut började man med rättarn, som ställt sig lika illa med kvinnfolken som med karlarne. Man trodde sig alldeles säker för lyssnare, ty man stod i flock vid ena knuten och hade ju god utsikt för den händelse han själf skulle komma. Och så bredde man på duktiga tag.

“Ja, jag säger då det“, skrek Fett-Stina, “att hade jag honom här så skulle jag allt läsa lagen för'n! Har en väl sett snålare rackare till karl! Unnade han oss att vara som folk så kunde han väl tala vid patron att vi finge litet större stat och litet oppsnyggadt här. Men gör han 'et! Nej, tvi för tocken usling!“

“Ja, tvi för tocken usling!“ skreko käringarne i kör.

“Höll han inte på och slå benet af min ene pojke

härom dan!" tyckte en annan af damerna. "Och ändå gjorde inte stackarn annat än sprang igenom ett hörn på rågåkern. Liksom det skulle göra någonting!"

"Är det inte det jag säger", fortfor Stina helt kavat och satte sin hvassa näsa i vädret. "Vore våra karlar något värda så skulle de väl ta och ge en sådan blodsugare ett regält kok stryk. Skällsord och svordomar hvar eviga dag så att det hurrar om öronen, se det ska packet ha! Jag har då väl hundra gånger —

"Ur vägen käringar!" röt rättarn, som hade många vägar och nu kom fram bakom knuten, där han kanske hört en hel del som ej var ämnadt för hans öron. "Och du", tillade han och gaf den sista högröstade talarinnan en spark, "du håller din syndiga trut en annan gång!"

Det blef oro i lägret och de nyss så talföra kvinnfolken skingrades som agnar för vinden.

"Ja aldrig trodde jag då att befallningsman skulle öfverfalla ett fruntimmer heller!" skrek Fett-Stina gällt med händerna öfver det ömma stället.

"Fruentimmer?" fnyste rättarn. "Är du fruentimmer? Ett sånt hamspöke! In på eviga fläck!"

"Patrask! Satkäringar!" mumlade han, där han med händerna i kavajfickorna fortsatte vägen nedåt stallet, i hvars mörka dörr ett skarpt öga syntes hålla utkik.

"Rättarn kommer!" hviskades både där och i ladugården, och när den fruktade husbonden gått igenom grinden och öfver stallbacken med sin brunn, sina åkerbruksredskap och dylikt, och gjorde sin rund, fann han alla tjänsteandar i full verksamhet

med att sopa, städa, skära hackelse, breda ut strö och lägga foder i ordning.

Tillfredsställd, men utan ett berömmande ord, gick han ut genom grinden vid den stora byggnadens hörn och hade nu en stor del af gårdens mark framför sig med sakta sluttande åkrar och ängar, raka diken och välstängda gärdesgårdar. Men den blick rättar Ström kastade omkring sig såg intet af naturens skönhet, icke ån, som därnere bred och ståtlig sakta flöt fram bakom alarne, icke Burberget, det alltjämt fagra Burberget, som tronade på sin höjd i solljuset, icke heller de vackra, rödfärgade bondgårdarne, som lågo i en lång rad utefter åsen med den mörka skogen bakom. Ånej, af allt detta såg han intet, men väl såg han en af sina plöjare, som längst bort invid Bengts gamla gärdesgård tycktes rasta mer än han ansåg sig kunna tillåta.

Det töfvade inte länge förrän rättarn var på väg dit och karlen, som fick ögonen på honom, satte helt säfligt sina oxar i gång och började plöja sina fåror med solen gassande på ryggen.

“Det var fan du Pelle, hvad du är trög!” skrek rättarn på afstånd. “Du behöfver hjälp, kan jag se! Och krokiga fåror sen!”

“Ååh“, mente Hastigs-Pelle, som han vanligen kallades, ehuru han egentligen ej ville kännas vid mera än det sista namnet, “en är väl folk och kan behöfva pusta ett tag.”

“Där har du för pusta!”

Rättarn var nu framme och gaf Pelle en allt annat än vänlig stöt i ryggen.

Men Pelle var ingen käring och Hastigs-Pelle kallades han för sitt hastiga humör. Han släppte

tömmar och piska, spottade ett tag i sina grofva, valkiga händer och utbrast ilsket:

“Att inte befallningsman skäms!”

“Hvad säger du karl?”

En kraftig örfil gaf uttryck åt rättarns harm och Pelle höll på att vända benen i vädret. Men han stöttade styft emot och högg nu rasande tag i sin förman därute på gärdet, medan de tröga, hopokade oxarne helt säfligt stodo och idislade utan att vända på sina hufvud och medan gamle fanjunkar Säfve, som kommit gående stigen framåt utanför Bengts fallfärdiga gärdesgård, helt öfverraskad stannade och betraktade striden.

Dess utgång var snart gifven. Det kan ju hända att Pelle var stark, men inte lönade det sig att hugga Smedsbo rättarn i kragen, ty honom rådde väl ingen på. Han lade ock vid första sammandrabbningen sin försumlige plöjare i mark, men tycktes respektera dennes frihetsbegär, ty han gjorde ej min af att prygla upp honom ehuru den grofva oxpiskan låg alldeles intill.

I stället steg han fram till plogen, tog upp de på marken liggande tömmarne, lade dem om sin hals och fattade plogen.

“Se nu, Pelle!”

Han satte de långsamma oxarne med skarpa tillrop i rask takt, körde en rak, vacker fåra ända fram, vände och kom tillbaka och höll invid gärdesgården med oxarne, som med utsträckta hufvud och fnysande näsborrar legat i duktiga tag.

Pelle, som dammat af sig en smula, stod och såg på och sade ej ett ord. Nu lyfte han på mössan och tyckte smått förlägen, men med en arg blick:

“Hm. Befallningsman kan han!”

Denne lämnade med en nick ifrån sig oxar och plog och fick nu ögonen på den högreste fanjunkaren, som stod där invid gärdesgården och helt intresserad såg på.

“God dag, farbror! Nåå?” mente rättar Ström.

“Bra du!” svarade fanjunkaren och hälsade, men om han menade de raka fårorna eller segrarens uppförande i öfrigt sade han ej.

De talade några ord med hvarandra, hvarefter de med ett handslag skildes åt; gubben Säfve stretade uppför backen vid den gamla, halft förfallna källaren, rättar Ström fortsatte sin rund omkring ägorna och Pelle plöjde och svor och gaf sig attan på att han ändå till slut skulle ge den hatade förmannen ett duktigt kok stryk.

Det hade legat och grott i honom tämligen länge och att han gärna skulle få villiga medhjälpare visste han. Han gick nu och grundade öfver saken bakom plogen och grep med de arbetshårda händerna allt fastare om de blanknötta handtagen, under det att han lade den ena glänsande fåran till den andra.

“Det vore väl också själfvaste hin, om man inte skulle kunna ge den en dosis!” tänkte hansmågrinande.

Den dagen ändades som alla andra och Pelle och de öfriga statkarlarne följde klockans manande klang och begåfvo sig på hemvägen med sina dragare eller verktyg. De utgjorde en profkarta på olika typer, dessa arbetets män, alla trötta, nedslagna, trasiga och utarbetade, där de med släpande steg nalkades “herrgården” och sina torftiga hem. För den dagen var hvilans tid kommen, men tidigt i morgon skulle klockan ringa, som den gjorde i går och i för-

går, och arbetets släp skulle ånyo börja, och så skulle det kanske fortgå dag efter dag under hela deras usla jordelif.

Tanken därpå och förvissningen därom gjorde dem håglösa, slöa och likgiltiga. De vattnade sina oxar eller hästar i de långa vattenhoarne, körde in dem i ladugård och stall och selade af. Och nu passade Hastigs-Pelle på och meddelade i förtroende sin hämnplan och försäkrade sig om tystnad och bistånd, och de tröga, trötta ansiktena lifvades upp af tanken på hämnd, en liten smula vedergällning för alla de skällsord, sparkar och slag, som dag ut och dag in så frikostigt kommit dem till del från den hatade rättarns sida.

Planen var ganska enkel. Man bestämde sig till en början för att endast tre af de mest handfasta karlarne skulle taga aktiv del i afbasningen, som borde äga rum i stallet eller ladugården eller hvar helst det eljes lämpade sig en afton, då rättarn gjorde sin vanliga rund. Man skulle kasta sig öfver honom, två man skulle hålla honom och den tredje piska på af hjärtans grund. Men lif och lemmar ville man visst inte åt och litet stryk skulle bestämdt göra herrn godt.

Tillfället yppade sig snart nog. En mörk och kulen kväll fick rättar Ström, då han som vanligt passerade fram genom foderhuset emellan stallet och ladugården, plötsligt höra ovanliga ljud och ett par grofva karlar kastade sig hastigt öfver honom och tryckte ner honom i höet. Ström blef totalt öfverrumplad och sade inte ett ord och kom sig ej heller för med att göra motstånd, utan tog stillatigande emot några kraftiga slängar.

Karlarne voro kaf tysta och höllo stadigt i sitt offer, kvällen var mörk och ljudet af slagen döfvades af hö och halm. Det såg just litet illa ut för Smedsbo rättarn. Men det tycktes hafva varit öfverraskningen, som helt och hållet bringat honom ur koncepten, ty knappt hade han emottagit ett halft dussin hårda slängar förrän han spände sina stålmuskler i vredesmod, reste sig långsamt först på knä och så på fötter, fattade sina förvånade och förskräckta plågoandar vid bröstet en i hvardera handen och slungade dem med öfvermännisklig styrka emot den lilla ingången till ladugården, under det att profossen skyndsamt tog till harvärjan.

“Förbannade pack!” skrek rättar Ström och begaf sig sedan långsamt och litet mörbultad in till sig, utan att vidare bry sig om sina motståndare.

Från den betan gick han alltid med en laddad fickpistol på sig.

Hastigs-Pelle, som deltagit i öfverfallet och ganska våldsamt törnat mot ladugårdsväggen, tyckte sedan till sin kamrat:

“Han är allt stark, rättarn! Men nästa gång bli vi sex och då ta vi'n allt ändå!”

* *

Men nästa gång tycktes låta vänta på sig. Sommaren gick, slätter och skörd hade fyllt alla skullar och lador och ännu hade inte rättarn fått sin ranson. “Men gömdt är icke glömdt”, mente Hastigs-Pelle och nickade åt sina kamrater, som dagarne i ända sträfvade och arbetade med att tröska den inbärgade grödan.

De sex sammansvurne — ty man hade ansett

nödigt att öka antalet — gingo och sågo litet märkvärdiga ut och väntade endast på ett passande tillfälle, och sig själf ovetande var rättar Ström isynnerhet om aftnarne omgifven af en hemlig vakt, som endast for efter hans argaste.

Och trägen vinner. Än en gång lyckades man få den hatade rättarn i sitt våld och nu var man sex, och om han ej vore den lede själf så skulle man väl få bukt med honom. Men han tycktes verkligen vara den lede själf eller ock dugde Smedsbo karlarne inte mycket till.

Det var just vid den stora halmstacken, som i flera år stödt ena loggafveln, som man också nu en kväll kastade sig öfver rättarn med brinnande begär att söka få honom mild och ödmjuk af hjärtat. Det kan väl synas omöjligt, men den lille axelbrede mannen sviktade ej öfver höfvan fastän han fick sex man öfver sig; ty med fyra på ryggen och två i händerna reste han sig, som det tycktes jämförelsevis lätt, riste de båda arma stackrarne, som hans grufliga händer gripit med oemotståndlig kraft, på ett ganska lifsfarligt sätt, befriade sig från de andra fyra och — rymde fältet!

“Det var fan du!” mente en. “Det går inte den vägen! Den tar ingen!”

De hjälpte upp sina illa kramade kamrater och smögo sig skamflata hem på omvägar, halft förnöjda ändå öfver sin bragd. Rättarn hade ju sprungit.

Men rättar Ström satt inne i sitt rum med harm och — medgifvom det — en smula skrämsel i hjärtat och utan en tanke på att söka få reda på missdådarne.

Hat och hämnd hvart han såg! Var hans metod alldeles galen? Skulle inte godset skötas med drift

och fart och skulle inte patronens intressen tillgodos- ses? Men folkets då? Folket, de hade väl ock in- tressen som borde beaktas, när allt kom omkring. Deras stat var tämligen liten, bostäderna lämnade åtskilligt öfrigt att önska, slit och släp var deras dagliga bröd från arla morgon till särila afton och till på köpet skällsord och ovet — de förde med ett ord en jämmerlig tillvaro. Däraf hatet och hämnd- känslan, däraf de lömska öfverfallen. Han insåg det tillfullo, men hade förut ej precis tänkt därpå.

Rättar Ström gick till doms med sig själf, ty ehuru en hård och sträng man var han dock klarsynt nog att se, att de båda i endräkt, folket och han, bättre skulle sköta godset än han ensam med folket kufvadt under piskan. Under de få år han varit på platsen hade han försökt handhafva det hela efter sitt hufvud, men han tycktes hafva misstagit sig om sättet. Ett annat torde kanske vara bättre.

Men huru han egentligen skulle gå till väga kunde han ej få klart för sig, men att en ändring borde ske, och det ej minst från hans sida, började han inse. Voro inte karlarne hätska på honom, deras hustrur likaså, och sprungo inte de trasiga ungarne lång väg då de fingo syn på honom! Borde det vara så? Nej! Nej! Kärlek kunde han väl ej förvänta och brydde sig kanske ej så mycket därom, men förtroende och aktning i stället för hat och lömska ögonkast kunde han väl vinna.

Men att vika för packet? Vika? Han behöfde icke vika. Han kunde försöka behandla dem som människor, skaffa dem större lön, bättre stat, låta laga upp deras eländiga rum och visa att han ville deras väl. På detta sätt skulle så småningom det

svåra förhållandet, som nu rådde mellan husbonde och underhafvande, med säkerhet förändras och förbättras. Ty att dagligen gå och frukta öfverfall och kanske vid ett lägligt tillfälle få en yxa eller en spade i skallen, det var just ej särdeles angenämt att tänka sig. Och därhän kunde det gå.

“Förbannadt ändå!” mumlade rättar Ström. Han vred och vände på saken, men kunde ej komma ifrån den sanningen att felet till en stor del låg på hans egen sida. Han ville försöka att göra sitt bästa, ja, han måste det, och med denna lofliga föresats släckte han ljuset för att söka hvilat.

Alltså tycktes öfverfallen ej blifva alldeles utan resultat.

* *

Rättar Ström hade ej sofvit lång stund förrän han vaknade. Hvad stod väl på? Rummet var ju nära nog ljust och ett sken böljade och flammade på väggen midt emot fönstret. Förfärad ilade han upp och kastade en blick ut i natten under det att han med ovanlig hast fick på sig några klädesplagg.

Gud i himmelen! Elden var lös! Ja, just där brann det! Det brann, brann i den gamla ladan, som dock lyckligtvis var så godt som tom med undantag af ett par lass halm. Men huru hade elden kommit lös där, huru? Ingen människa plögade gå dit och ändå brann det! Ha!

Smedsbo rättarn störtade halfklädd ut i höstnatten och snart dånade den skarptungade klockan från sin upphöjda plats och sände väckelsejuden ut öfver det sofvande huset och ut öfver den närmaste bygden, och det töfvade ej länge förrän yrvakna

män och kvinnor rusade ut, vägledde af det hemska skenet från den brinnande ladan.

Den brann ner till grunden och tidigt på morgonen strömmade folk dit från hela nejden för att se på förstörelsen och jag var ock med förstås. Men där var ej mycket att se: kolande bränder, en askhög och en sotig grundmur — se där allt. Och väl var att byggnaden sällan begagnades och för resten stod långt ifrån de andra; förlusten, om man ens kunde tala om en sådan, då allt var försäkradt, var obetydlig, och risken för de andra husen hade varit likaså.

Det hördes intet vidare om hela saken och någon undersökning skedde ej. Men det hviskades därute vid Smedsbo och för resten man och man emellan också, att Fett-Stina, det sparkade "fruntimret", nog skulle kunna upplysa om ett och annat rörande eldens tillkomst. Men, som sagdt, saken vidrördes ej och föll så småningom i glömska.

* *

Men hur gick det med rättarns reformer? Ja, han hade knappt hunnit längre än till blotta funderingarna och ett par dagar bemödat sig om att tala litet vänligt och utan de sedvanliga svordomarne med folket, som helt ovana därvid betraktat honom med idel misstro, då en kväll en liten trasig parfvel helt rädd och förlägen kom in till honom med sin sammankramade mössa i handen.

Hvad kunde väl stå på, då en sådan pys vågade sig in i lejonets håla? Rättarn såg helt förbluffad ut och sökte under inflytande af sina människovänliga föresatser att visa en så mild uppsyn som möjligt.

“Nåå, din stackare, hvad vill du?”

Pojken hade kommit nästan ända fram till honom.

“Jo, befallningsman, i kväll tutta de på igen!”
hviskade han.

Rättarn ryckte till.

“Hvar då?”

“Stora logen.”

Stora logen var för tillfället gårdens guldgrufva. Där förvarades en stor del ännu otröskad säd af alla slag, spannmål i säckar, halm, ett par tröskverk och mycket annat, och grödan för året var ej försäkrad. Ströms panna lade sig i djupa veck.

“Hur dags?” frågade han.

“Emellan elfva och tolf”, svarade pojken.

“Hur vet du det?” fortfor rättarn att fråga.

Pojken, som väl var en elfva, tolf år, hade fattat mod, då han såg att det gick an att tala med den fruktade befallningsmannen. Han berättade, att han var Stall-Eriks, kuskens, son, att han helt obemärkt råkat få höra ett samtal emellan Hastigs-Pelle och någon af dennes kamrater, och att han af fruktan för följderna och enär modern låg sjuk och lätt kunde bli skrämmd beslutat underrätta befallningsman för att denne skulle i tid få tillfälle att afstyra en stor olycka.

“Vill du ha en slant?” frågade Ström helt mörk till sinnes och tog upp sin penningpung.

“Nej, stor tack, far kunde få se den.”

“Hm. Men någonting vill du väl ha ändå.” Rättarn såg på det magra, bleka ansiktet. “En smörgås tror jag blir bäst.”

Pojkens ögon lyste till.

“Ja, tack befallningsman!”

Han smög sig glad ut i köket till rättarns hushållerska, som fick vederbörliga order af sin husbonde.

“Jag tror folket är rent förbannadt!” mumlade rättar Ström betänksamt. “Hur skall väl detta gå? Det blir olycka på olycka, det är alltihop det! Och de arma uslingarne tänka ej på följderna!”

Han släckte tidigt sitt ljus den kvällen och gick ut en bakväg samt kom på omvägar och skyddad af mörkret till den hotade ladan. Här intog han en lämplig plats, som på samma gång medgaf fri utsikt framåt gården och skyddade honom för upptäckt.

Det var i slutet af Oktober månad, kvällen var mörk och stormig, den breda ån brusade och dånade därnere bakom alarne, som böjdes under blåsten, och tunga moln betäckte himmelen. Stormen låg ifrån gården och skulle en olycka inträffa så vore åtminstone bonings- och öfriga uthus tämligen säkra. Men olyckan skulle ej få komma, nidingsdådet finge ej utföras! Därför stod ju han, Ström, här med spända ögon och öron och spända muskler, just därför stod han här och väntade och väntade och tiden skred så förtvifladt långsamt fram. Kanske det hela bara var ett dåligt skämt, när allt kom omkring!

Rättar Ström spratt till.

Skämt, gyckel? Hm. Det var väl inte omöjligt, men dock föga troligt, ja, det var inte troligt alls, det hade han sett på pojkens förskrämda uppsyn; och just därborta i det djupa diket, som ledde rakt ner till logbyggnadens ena gafvel, där smög ju en skugga fram. Där kom alltså mordbrännaren, den stackars dumma, hämndgiriga varelsen, som tänkte förstöra husbondens egendom!

Rättar Ström smög sig smidig som en katt och fullt behärskad utefter ena långsidan, slank in under den höga bottnen, där skogskälkar och andra smärre åkdon förvarades, och såg Hastigs-Pelle långsamt och stönande och tryckt intill väggen vika förbi hörnet och närma sig den ena af de stora inkörsportarna. Han öppnade den med darrande händer, steg in i mörkret och drog den sakta igen efter sig.

Nu hade hämndens timme slagit! Nu ville han tända upp en eld, som skulle lysa öfver halfva socknen och minnas i mannaminne och värma honom och hans förtryckta kamrater, en eld, som nog skulle sveda den hatade rättarn i pälsen, ty han stod ju för 'et förstås!

Han darrade i hela kroppen och med fumliga händer tog han fram sina förstörelseredskap. En gnista, och all denna samlade gröda, som vuxit upp af deras svett och arbete och som var ämnad att tillföra husbonden tusentals af riksdalrar, skulle brinna i lustig, vild yra, en helvetets glädjeeld, ett rykande hämnd- och försoningsoffer!

Uslingen, den vilseledda stackarn, ämnade just stryka eld på en tändsticka där han stod framböjd emot den närmaste halmtrafven, då en stark hand — åh, han kände igen taget allt för väl! — grep honom i axeln och rättarns röst hördes i hans öra:

“Är du rent från vettet, karl!”

Förfärad tumlade han baklänges och kom ej till sig förrän han stod därute stödd emot väggen och ruskad af sin förmans starka näfve.

“Jag skulle — jag tänkte —” stammade han, nästan förstenad af skräck och fasa.

“Du gör dig olycklig karl! Vill du nödvändigt

på fästning? Har du inte hustru och barn? Är du rent förbannad!"

Han skakade honom rasande.

"Försök inte en gång till, det råder jag dig till! Sker här den minsta olycka så lagar jag att ni bli häktade allihopa! Jag ser och vet allt, förstår du, så det går i alla fall inte för er! Gå in och lägg dig Pelle! Vi låta saken hvila. Men akta dig och håll dig i skinnet!"

Han följde den förkrossade statkarlen, som trodde att rättarn rakt var den lede själf och som förvånade sig öfver så skonsam behandling, till trappan, slog honom på axeln till afsked och sade:

"Gör inte om'et!"

Den natten satt rättar Ström en bra stund på sängkanten och funderade på ett gammalt, halft förbleknadt barndomsminne, som egendomligt nog trängde sig fram just nu, en saga, som hans mor, hans oförgätliga mor, en gång berättat honom.

Solen och stormen tvistade med hvarandra, hvilken af dem vore den starkaste. För att slita den uppkomna tvisten öfverenskom man, att den som kunde förmå en vandrare, som väl insvept i sin kappa syntes gå vägen fram, att aftaga densamma, skulle anses vara den starkaste af de två.

Stormen började först, men ju mera han rasade och for fram med ursinnig fart, desto bättre svepte vandraren kappan omkring sig. Men då solen kom och göt sina värmande, betvingande strålar öfver den gående, löste denne snart upp sin kappa och aftog den slutligen helt och hållet.

Solen var starkast.

Solstrålar, tänkte Smedsborättarn, värme, hvar

taga dem? Mildheten går dock längre än våldet.
Men huru, huru —?

Hans tankar blefvo orediga och han somnade.

* * *

Det är inte min mening att beskrifva, huru rättar Ström genomförde sina reformer, ty den saken har jag egentligen inte mycket reda på; men att han likväl kommit till en stadgad öfvertygelse i ämnet märktes och förspordes så småningom likasom de ändringar till det bättre, som följde den ena efter den andra.

Hösten och vintern hade gått och våren gjort sitt inträde i nejden. På Smedsbo herrgård hade sedan ett par månader tillbaka till allas förundran den oskäligt långa, tryckande arbetstiden inskränkts ej så litet och nu talades i bygden om, huru man var i full fart med att reparera och putsa upp den långa baracken, "herrs-kapsbyggningen", därute både utan och innan, och det var då visserligen inte för tidigt, men ett under var det väl i alla fall.

Men det var inte det enda underliga, som timade på Smedsbo. Rättarn själf var väl det märkvärdigaste af alltihopa. Tvär och argsint hade han alltid varit och grym såg han ut med sitt hårda utseende och sitt svarta helskägg, men på senare tiden hade han sökt förmildra både det ena och det andra. Han svor allt mera sällan, bannade och trätte undantagsvis och tycktes så småningom öfva sig in i en alldeles ny rol, i att vara vänlig och hjälpsam, och det svarta skägget hade han rakat af, ehuru därigenom de hårda dragen syntes ännu hårdare. Men det bästa af allt var att han sades gå i giftastankar.

Smedsborättarn kär! Det var så att man kunde skratta sig fördärfvad åt! Hvem ville väl ha honom, den rackarn? Nå nå, sakta i backarna! Fick man tro hvad folk sade, och Smedsbofolk till ändå, så var karln på väg att bli en helt annan människa och finge han en bra hustru så kunde man allt förvänta mycket, ty han gjorde inget halffärdigt arbete han inte, som så många andra.

Skulle ingen vilja ha honom? Hvarför inte det? Han var endast några och tretio år gammal, hade synbarligen en god lön, två eller tre rum och kök, och det de bästa ändå, på husets södra gafvel med utsikt nedåt ån, och var en karl som skötte sin plats och som hade respekt med sig och sin husbondes öra därjämte. Så han kunde nog få sig en hustru, om också inte precis en på hvarje finger.

Just där stora landsvägen drog in i den väldiga skogen norrut bodde skogvaktar Gren med hustru, dotter och den trogna hunden Tusse. Han sades vara en duktig skogvaktare, men var svag för glaset och låg en gång en hel dag invid vägen till Burberget och sof ruset af sig och bredvid låg Tusse, den vaksamme Tusse, och hindrade folk att komma fram till handelsboden; så att den dagen gjorde Burbergsmor skrala affärer. Och det var Gud nås så visst inte enda gången han till de sinas stora sorg sålunda låg som ett spektakel för hela orten.

Hustrun var en präktig människa, litet fin af sig, tyckte bondgummorna, och dottern Maria fullvuxen och väl hemmastadd i husliga värf. Där hade rättar Ström sin tilltänkta hustru. Maria ville dock ej särdeles gärna därän och själfva "Fnysen på Åsen", Hedström, skommarn jag vet, sade med sin allra

klaraste näston, då han tog mått till hennes nya skor:

“Annat beck! Annat beck! Maja, barnet mitt, låt du rättarn fara åt helsicke, ty dit hör han!”

Hur det var ändå och hur föräldrarne lerkade och Ström fjäskade och gjorde sig till — kors, en har väl sett en förälskad karl! — så gaf hon dock till sist om ock med en skymt af hemlig motvilja den enträgne friaren sitt “ja”.

Föräldrarne gladdes och hela trakten förvånades. Maria skulle bli rättarmadam! Hm. Har man väl sett på maken! Tänk det ändå! Jo jo, hvad var det jag sa! Få se huru det går! Och gummorna dryftade, som i alla tider är vanligt, nyheten sins emellan och vände och vände den på alla sidor och kanter och ställde det blifvande parets horoskop.

Och det blef bröllop af, ehuru ej något storartadt bondbröllop, men gentilt gick det till ändå och af utrymmesskäl och andra också hölls det på Smedsbo i rättarns prydliga och nymöblerade rum. På stora logen voro bord dukade för gårdens folk, karlar, kvinnor och barn, och fulla af glädje och hopp äfven de, likasom det nygifta paret däruppe, läto de sig maten väl smaka.

Med sin unga trefliga hustru under armen kom sedermera befallningsman Ström ner till de församlade, fick sig ett glas och höll ett tal, som ej minst bidrog att förhöja dagens fröjd och gamman.

“Mina vänner!” sade han och det eljes hårda och allvarliga uttrycket i hans ansikte lystes upp af glädjen och värmen inifrån. “Det är min mening att vi alla skola vara vänner och hjälpa hvarandra. Jag dricker ett glas för ett nytt lif på Smedsbo!”

Befallningsman Ström var ingen talare, men alla tyckte att hans ord voro så obegripligt ljufliga att höra. Och rörda af dagens betydelse, af god mat och dryck, omringade karlar och kvinnor honom och tryckte hans händer och önskade honom och hans unga hustru med det blida ansiktet och det vänliga leendet allt godt och Hastigs-Pelle snöt sig i sin blårutiga näsduk och sade högt:

“Ja, våran rättare är allt bra ändå! Fan i det!”

Och så såg han sig helt morskt omkring för att se om någon skulle våga säga emot.

På aftonen dansades på logen vid det lifvande ljudet af fiol och klarinett. De gamla och stelbenta kände sig unga på nytt och svängde sig med ovan fröjd i dansens hvirflar, den stora blankskurade kitteln med glögg bars omkring, alla drucko och vordo glade och Hastigs-Pelle trängde sig fram, slog rättarn kamratligt på axeln och hviskade halfhögt:

“Är befallningsman ond på mig? Jag är ett få förstås!”

Ja, det var för härligt! Och Smedsbofolket, som fick allt mera orsak att hålla af sin husbonde och dennes unga hustru, glömde ej brådt bröllopet på Smedsbo.

* *

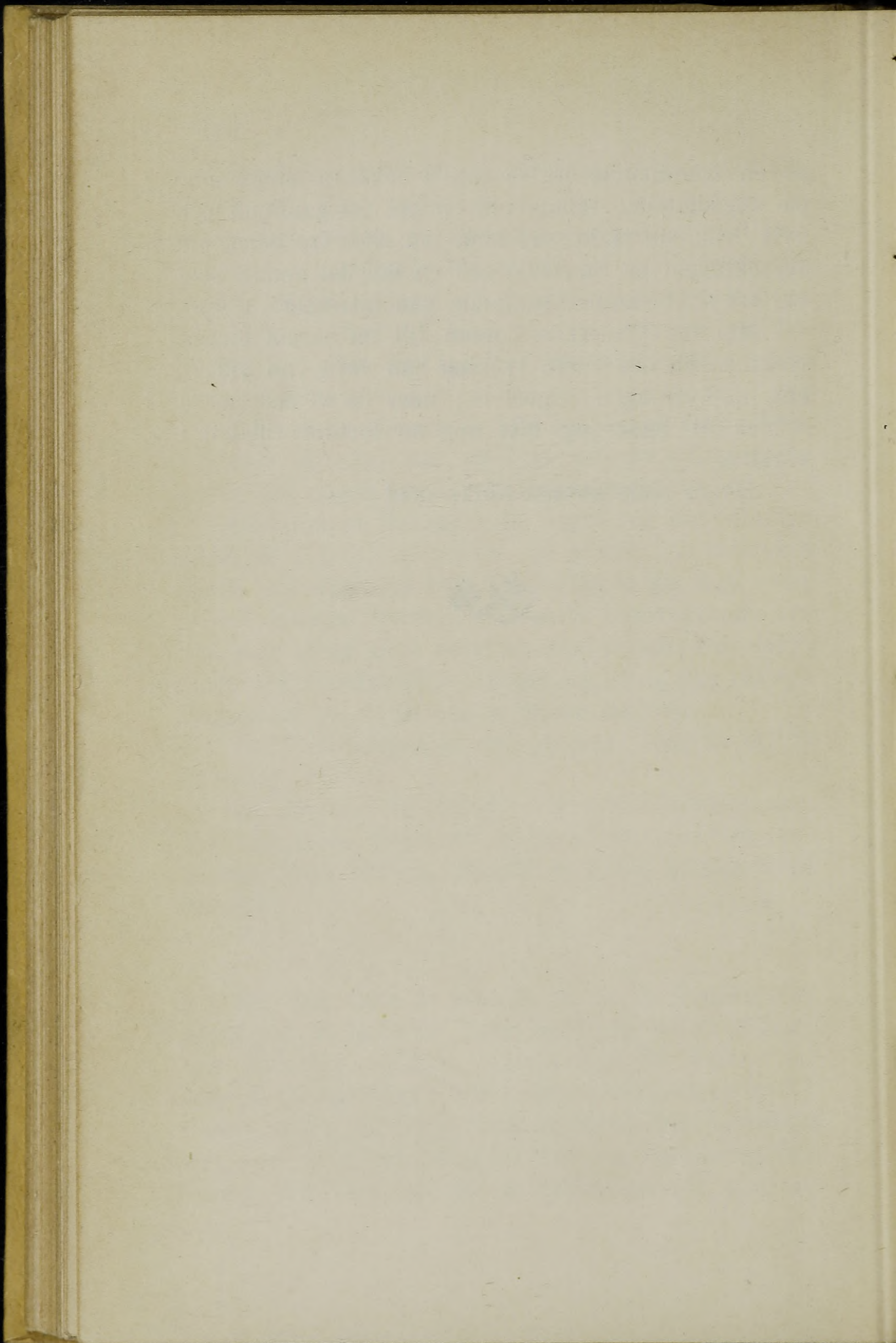
Det var flere år efteråt, en tio år kanske eller mera, och vi hade för länge sedan flyttat ifrån orten och flera mil söderut. Jämte min far befann jag mig på ett tillfälligt besök i stiftsstadn, då en medelålders, mörklagd herre, som en stund ifrigt betraktat oss, kom fram och hälsade. Det var befallningsman Ström, som var ute på en affärsresa och, glad att

på en främmande ort se gamla bekanta, snart inne på stadshotellet talade om en hel del gammalt och nytt från sin trakt, om sina två eller tre barn, om utvecklingen på Smedsbo och en hel del annat, som vid ett slikt sammanträffande kan intressera.

Min far titulerade honom till en början för inspektor och den titeln tycktes han vara van vid — hm, upplysningen stiger! —; men då vi sedermera skildes åt hade jag fått mig en farbror till här i världen.

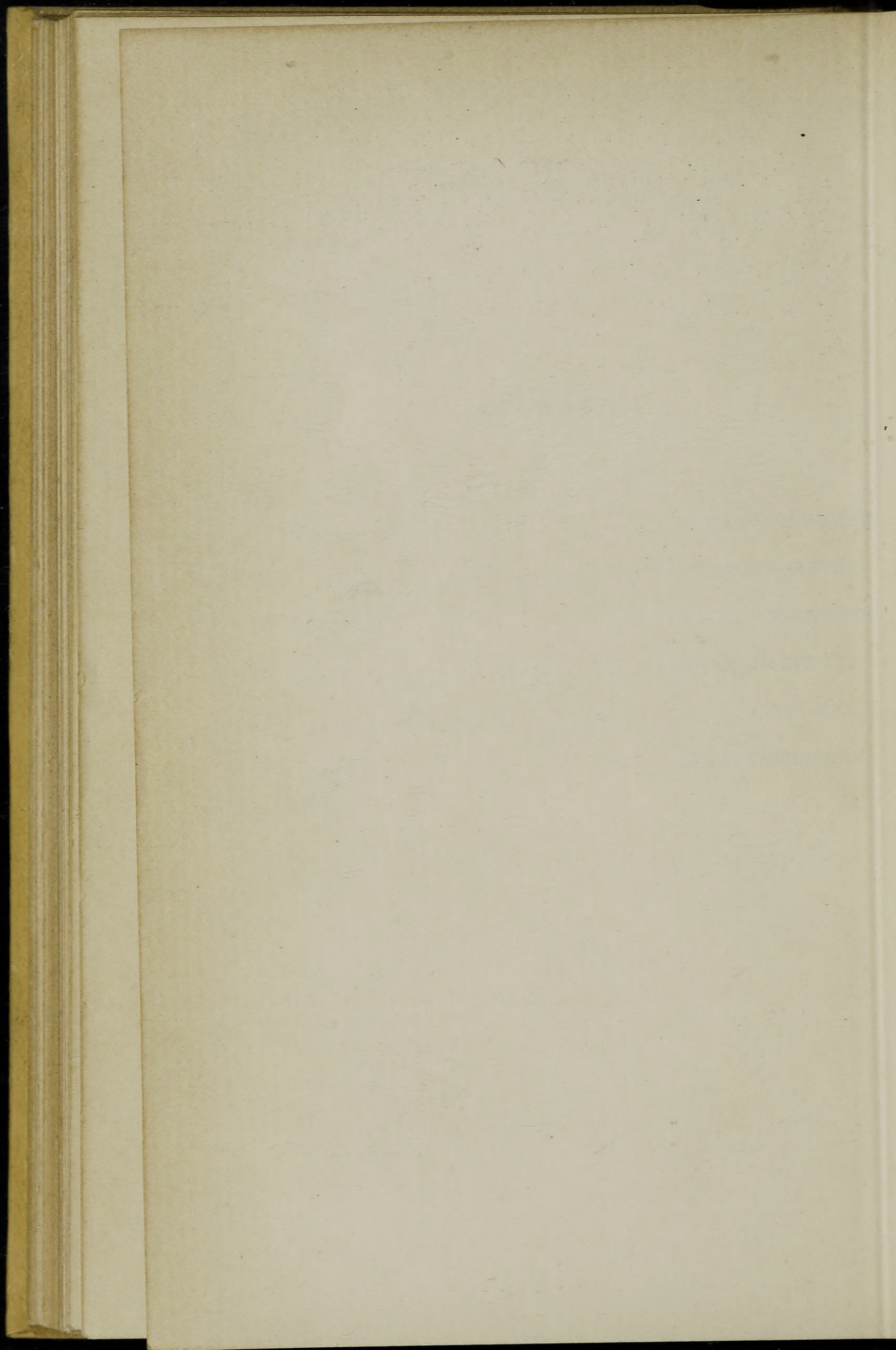
Hvem hade kunnat tänka det!

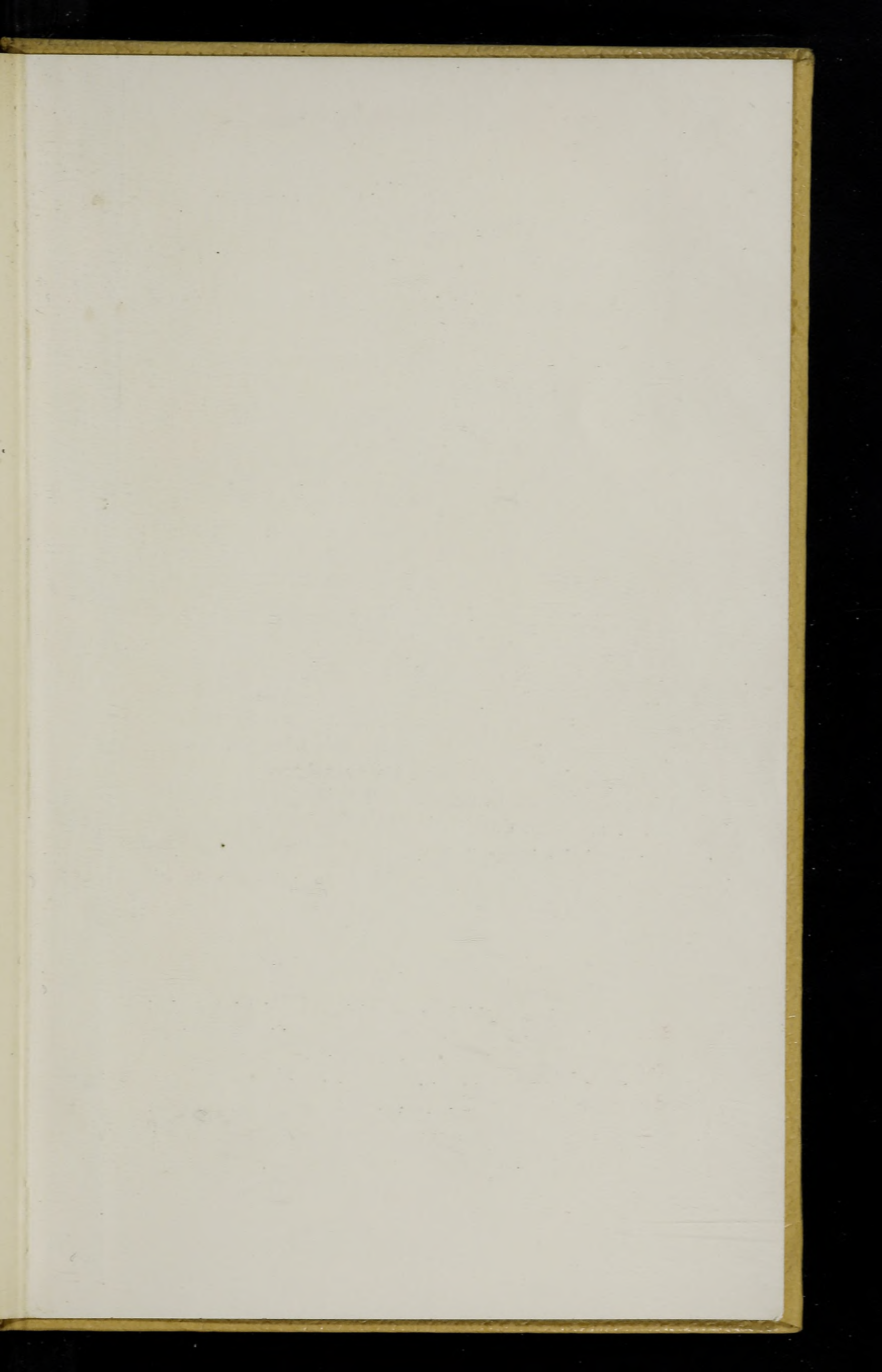

INNEHÅLL.

	Sid.
KYRKVÄRDSFAR	1
BURBERGSMOR	21
PERS-ERIK	51
FANJUNKAR SÄFVE	87
FLINK-ANNA	119
SMEDSBORÄTTARN	143

Nyheter

från

WAHLSTRÖM & WIDSTRANDS förlag:

I en längre anmälan i Aftonbladet om **Ådalens poesi** säger Herr **Georg Nordensvan**:

..... »skisser och skildringar så öfverraskande ursprungliga och lifskraftiga, att det vore en verklig förlust att ej ha läst dem... Ett par af dessa berättelser äro rent af små mästerverk i sin art... Till dessa torde få räknas såväl berättelsen

»Kärnfolk» som den spännande skogsbilden »En ringdans medan mor väntar». Ensamt den sistnämnda öfverlägset berättade historien vore nog att bära upp en bok och rädda ett författarnamn från glömskan... I den med sjudande harm skrifna uppsatsen »Ned med dem som tala om krig» (mellan Sverige och

Pelle Molin **ÅDALENS** **POESI**

Pris 2.50

Norge), där han ej skräder ord, då han talar om folkens uppviglare, påpekar han huru nära svenskar och norrmän uppe i Nordlandet stå hvarandra och hvilket vansinne eller brott det är att hetsa dem till hat mot hvarandra. Uppsatsen är i hög grad beaktansvärd. Det är uppfriskande att läsa dessa käcka friluftsskisser med deras realistiska kraft och deras veka poesi.

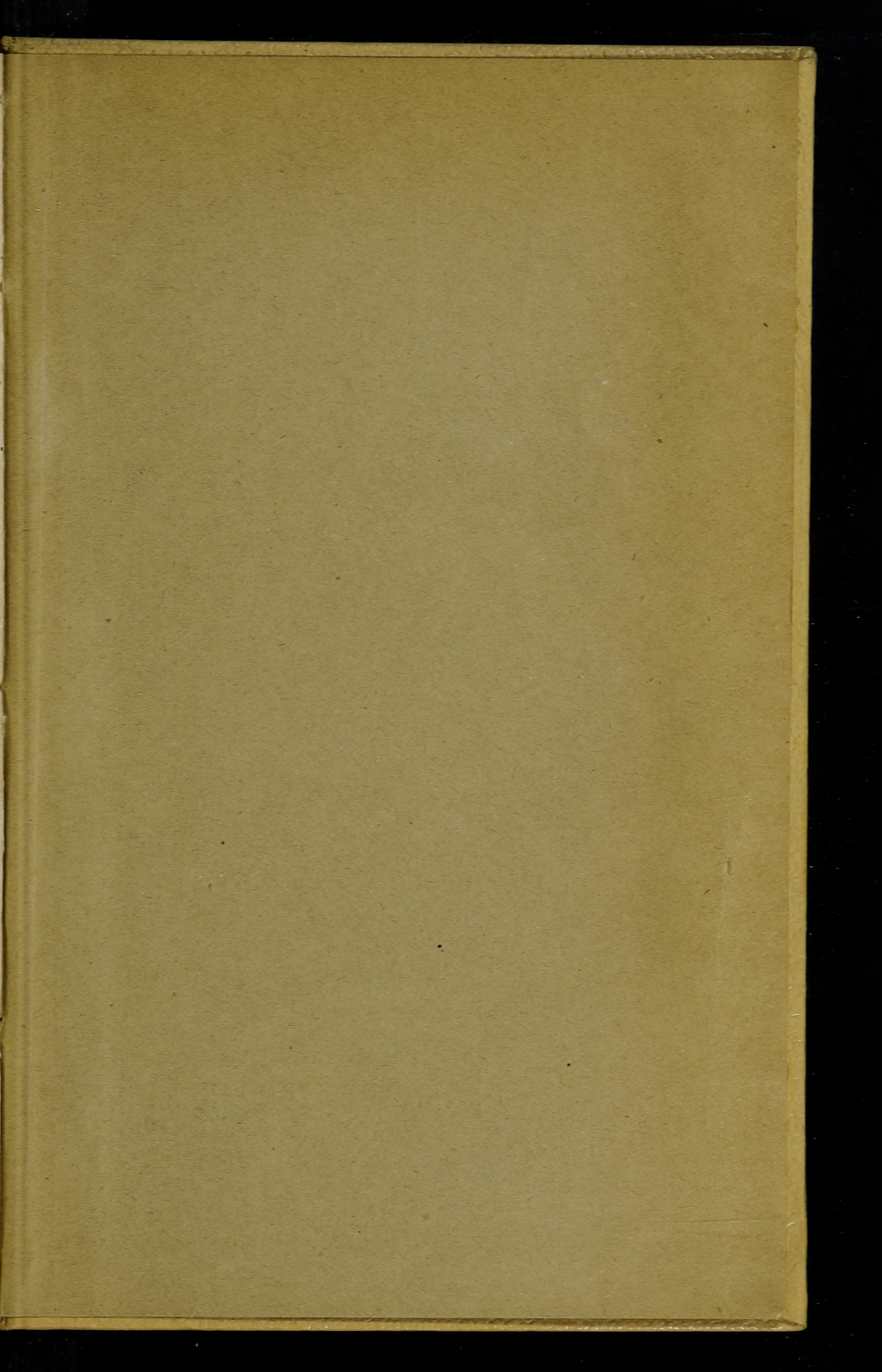
* * *

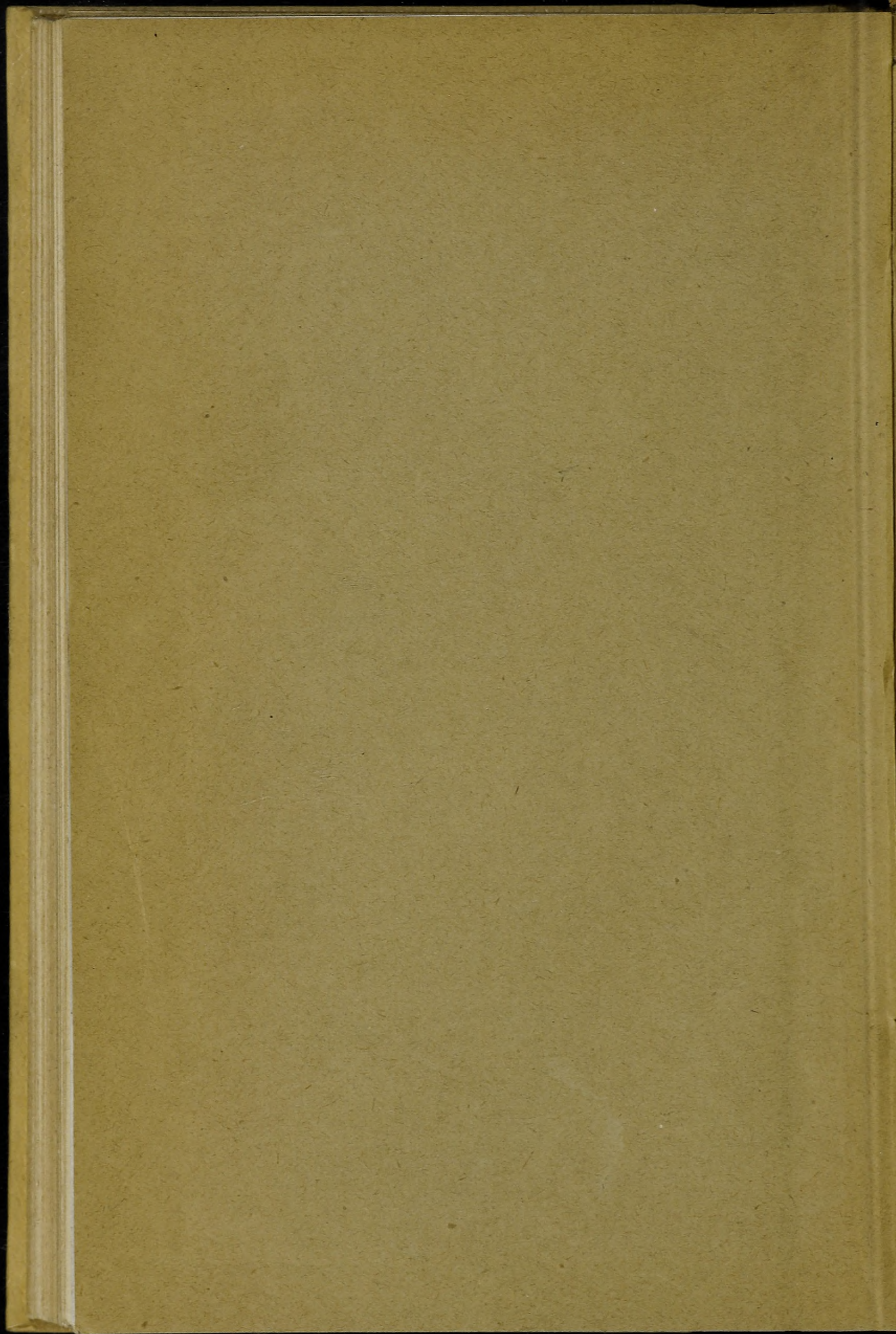
Birger Mörner **DESS HÖGA** **PLAISIR**

Pris 2.—

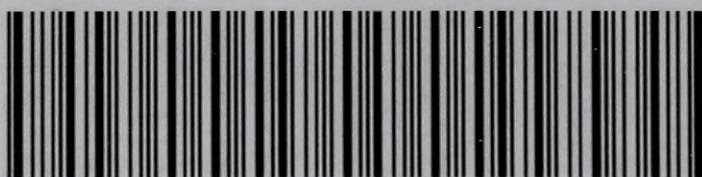
skildrar Fredrik IV:s kärleksförhållande till Anne Sophie Reventlow. »Dess höga Plaisir» väckte genast vid sitt framträdande så stor uppmärksamhet, att hela 1:a upplagan slutsåldes på 14 dagar.

* * *

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

401004586